

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Reginonis Abbatis Prumiensis Libri Duo De Ecclesiasticis Disciplinis & religione Christiana

Regino <Prumiensis>

Parisiis, 1671

Incipiunt Secundi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14622

INCIPIT LIBER SECUNDUS.

IN SUPERIORI LIBELLO
 quid Episcopo vel ejus ministris cum
 ecclesiasticis viris sit agendum & in sua
 synodo requirendum ex parte notavimus.
 Nunc quid cum secularibus & laicis sit
 agendum vel agere oporteat, prout Domi-
 nus dederit percurramus.

Qualiter Episcopus suam parræchiam debet
 circuire. *Ex Concilio Rotomagensi.*

I. U M Episcopus suam diocesim Burchard. lib. 1. c. 90.
 circuit, Archidiaconus vel Ar-
 chipresbyter eum præire [de-
 bet] uno aut duobus diebus per
 parræchias quas visitaturus est;
 & plebe convocata adnuntiare debet proprij
 pastoris adventum, & ut omnes ad ejus syno-
 dum die denominata imprætermisè occur-
 rant omnimodis ex auctoritate sanctorum ca-
 nonum præcipere, & minaciter denuntiare
 quod si quis absque gravi necessitate defuerit,
 procul dubio à communionem Christiana sit re-
 pellendus. Deinde ascitis secum Presbyteris
 qui illo in loco servitium debent exhibere

Episcopo, quicquid de minoribus & levioribus causis corrigere potest, emendare satagat; ut Pontifex veniens nequaquam in facillioribus negotiis fatigetur, aut ibi immorari amplius necesse sit quam expensa sufficiat. At enim Dominus ad Moysen de hujusmodi cooperatoribus: *Vt tecum sustentent onus populi, & non tu solus graveris.* Et beatus Johannes Baptista adventum Domini præcurrit prædicando dicens: *Pœnitentiam agite &c.* Et idem: *Parate viam Domino.* Siquidem Episcopus vicem Christi agere videtur. Et ideo cum gaudio, timore, & summa reverentia à plebibus sibi subjectis suscipiendus est, ut illis cum laude dicatur quod Apostolus discipulis dicit. *Testimonium, inquit, vobis perhibeo quòd ita suscepistis me sicut angelum Dei, sicut Dominum Iesum.*

Num. 11.

Matth. 3.

Gal. 4.

De juratoribus synodi. *Vnde supra.*

Burchard. lib.
1. c. 91.

II. Episcopus in synodo residens, post congruam allocutionem, septem ex plebe ipsius parrœchiæ, vel eo amplius aut minus, prout viderit expedire, maturiores, honestiores, atque veraciores viros in medio debet evocare; & allatis sanctorum pigneribus unumquemque illorum tali sacramento constringat.

Sacramentum synodale.

Burchard. lib.
1. c. 92.

III. Amodo inantea quicquid nosti, vel audisti, aut postmodum inquisiturus es, quod contra Dei voluntatem & rectam Christianitatem in ista parrœchia factum est, aut in futurum erit, si in diebus tuis evenerit, tantum

ut ad tuam cognitionem quocunque modo perveniat, si scis aut tibi indicatum fuerit synodalem causam esse & ad ministerium Episcopi pertinere, quod nec propter amorem, nec propter timorem, nec propter præmium, nec propter parentelam ullatenus celare debeas Episcopo de Treveris aut ejus Misso, cui hoc inquirere jusserit, quandocunque te ex hoc interrogaverit. Sic te Deus adjuvet & istæ sanctorum reliquiæ.

Reliqui ita jurent.

Istud sacramentum quod iste juravit de synodali causa, quod tu illud observabis, in quantum scis aut audisti, aut ab hac die in antea inquisiturus es. Sic te Deus adjuvet.

Burchard.
it id. c. 93.

Allocutio Episcopi.

IV. Videte, fratres, ut Domino reddatis juramenta vestra. Non enim homini jurastis, sed Deo creatori vestro. Nos autem, qui ejus ministri sumus, non terrenam substantiam vestram concupiscimus, sed salutem animarum vestrarum requirimus. Cavete ne aliquid abscondatis, & ex alterius peccato vestra fiat damnatio.

Burchard.
ibid. c. 94.

Post hæc ita per ordinem interroget.

V. 1. Est in hac parrocchia homicida, qui hominem aut spontanea voluntate, aut cupiditatis aut rapacitatis causa, aut casu, aut nolens, & coactus, aut pro vindicta parentum, quod fœdam dicimus, aut in bello, aut jussu domini, aut proprium servum occiderit?

Burchard. lib.
1. c. 94.

2. Est aliquis parricida, aut fratricida, qui patrem, matrem, fratrem, sororem, avunculum, aut aliquem parentem interfecerit?

3. Est aliquis qui Presbyterum aut Diaconum aut aliquem Clericorum occiderit vel aliquo membro detruncaverit?

4. Est aliquis vel aliqua qui infantem proprium oppresserit vel vestimentorum pondere suffocaverit? & si hoc factum est ante baptismum aut post baptismum, aut si infans infirmatus per negligentiam parentis absque baptismo obierit.

5. Est aliquis vel aliqua qui alterius partum excusserit? vel si ipsa femina propria voluntate suum partum excusserit, & abortivum fecerit?

6. Est aliqua femina quæ in fornicatione concipiens, timens ne manifestaretur, infantem proprium aut in aquam projecit aut in terra occultaverit, quod morth dicunt.

7. Est aliquis qui uxorem suam absque lege aut certa probatione interfecerit?

8. Est aliqua femina quæ virum suum vel aliquem hominem per herbas venenatas vel mortiferas potiones interfecerit, vel alium hoc facere docuerit?

9. Est aliquis vel aliqua qui hoc fecerit vel alium facere docuerit ut vir non possit generare aut femina concipere?

10. Est aliquis qui proprium servum extra iudicem occiderit, & aliqua femina quæ ancillam propriam necaverit furore zeli inflammata?

11. Est aliquis qui diabolo impellente semetipsum occiderit?

12. Si in bello aliquis homines vulneravit, & nescit si de illo vulnere aliquis perierit, & si alicui imputatur quod hominem occiderit, & ipse hoc denegat.

13. Si aliquis est in consilio ut homo interficiatur, & non est in facto, & tamen per ejus consilium & exhortationem interfectus est.

14. Est aliquis qui truncationes manuum, pedum, linguæ, & testiculorum fecerit, & oculos alterius eruerit?

Deinde interrogandum de adulteriis
& fornicationibus.

15. Si quis conjugatus cum alterius uxore adulteratus fuerit. Si qua uxor cum alterius viro.

16. Si quis uxorem habens, concubinam simul habuerit ancillam propriam aut aliam feminam.

17. Si quis uxorem legitimam dimiserit, & aliam in conjugium acceperit.

18. Si qua mulier virum proprium dimiserit, & alteri se conjunxerit.

19. Si interveniente repudio ab invicem separantur & sic manent.

20. Si quis absque consensu uxoris, derelicto legitimo conjugio, in monasterium intrat.

21. Si aliquis suam conjugem, quamvis culpabilem, sine Episcopi judicio relinquit.

22. Si qua mulier conscio viro suo fornicata fuerit.

23. Si quis uxore carens, cum alterius con-

juge fornicatus fuerit. aut si qua mulier non habens virum, cum alterius marito.

24. Si quis non habens uxorem, cum femina quæ virum non habet fornicatus fuerit.

25. Si laica virgo mœchata fuerit cum adulescente.

26. Si quis desponsatam puellam non duxerit, & fidem sponsaliorum fregerit.

27. Si quis alterius sponsam rapuerit & sibi sociaverit.

28. Si quis quamcunque feminam, virginem, aut viduam, per raptum traxerit, & sociaverit sibi matrimonio. & si aliqui sunt qui in hoc consentientes & adjuvantes fuerunt.

29. Si quis cum Judæa, vel si Judæus vel si paganus cum aliqua Christiana mœchatus fuerit.

30. Si quis factimoniam vel viduam Deo sacratam rapuerit & in conjugium sumpserit, vel ipsis consentientibus cum eis fornicatus fuerit.

31. Si quis vivente marito conjugem illius adulterasse accusatur, & eo in proximo defuncto eandem sumpsisse dinoscitur.

32. Si aliqua mulier dicit quod vir ejus non possit cum ea coire, & ob hanc causam discordium quærit, & alium virum vult accipere.

33. Si quis cum matre spiritali mœchatus fuerit, vel eam in matrimonium accepit, similiterque cum filiola quam ex sacro fonte suscepit aut ante Episcopum tenuit.

34. Si quis propinquam & consanguineam suam in matrimonium accepit, aut cum ea fornicatus est.

35. Si

35. Si aliquis inrationabiliter, id est, contra naturam, cum masculis & mutis misceatur animalibus.

36. Si qua mulier lenocinium fecerit.

37. Si aliquis in sua domo consentit cum propriis ancillis vel genecariis suis adulterium perpetrare.

De furto & sacrilegio.

38. Interrogandum si aliquis fur aut sacrilegus sit, qui Ecclesias Dei infregerit, vel aliquid de Ecclesia furatus sit, aut publicè rapuerit, aut latenter subriperit, aut aliquis rapax & raptor & deprædator Ecclesiæ Dei est. Quamvis enim hæc secundum legem humanam emendari debeant atque exsolvi, tamen pœnitentia ad Episcopum pertinet.

De perjurio.

39. Interrogandum si aliquis perjurus sit, aut si sciens & pro cupiditate terrena perjuraverit. & si nesciens aut coactus jussu senioris, aut pro membris & vita redimenda, aut si quis scienter non solum perjuraverit, sed etiam alios in perjurium induxerit.

De falso testimonio.

40. Interrogandum si aliquis scienter contra aliquem falsum testimonium protulerit, quia hoc capitale crimen est, & quale damnum aliquis per hanc testificationem habuerit.

41. Interrogandum si aliquis hominem liberum, aut servum alterius, aut peregrinum

O

& adventitium furatus fuerit, aut eum blati-
diendo seduxerit & vendiderit, & extra pa-
triam in captivitatem miserit, aut si aliquis
Judæo vel pagano Christianum mancipium
vendiderit, aut si ipsi Judæi Christiana man-
cipia vendant.

De incantatoribus & fortilegis.

42. Interrogandum si aliquis magus, ha-
riolus, aut incantator, divinus, aut fortilegus
sit.

Burchard. lib.
10. c. 32.

43. Si aliquis vota ad arbores vel ad fontes
vel ad lapides quosdam quasi ad altaria faciat,
aut ibi candelam seu quodlibet munus deferat,
velut ibi quoddam numen sit quod bonum aut
malum possit inferre.

Burchard. lib.
1. c. 94. §. 43.
& lib. 10. c.
18.

44. Perscrutandum si aliquis subulcus vel
bubulcus sive venator vel ceteri hujusmodi
dicat diabolica carmina super panem aut her-
bas & super quædam nefaria ligamenta, &
hæc aut in arbore abscondat, aut in bivio aut
in trivio proiciat, ut sua animalia liberet à pe-
ste & clade, & alterius perdat. quæ omnia ido-
latriam esse nulli fidei dubium est. & ideo
summopere sunt exterminanda.

Burchard. lib.
1. c. 94. §. 44.
lib. 10. c. 29.

45. Perquirendum si aliqua femina sit qua
per quædam maleficia & incantationes men-
tes hominum se immutare posse dicat, id est,
ut de odio in amorem, aut de amore in odium
convertat, aut bona hominum aut damnet
aut subripiat. Et si aliqua est quæ se dicat cum
dæmonum turba in similitudine mulierum
transformata certis noctibus equitare super
quosdam bestias & in earum consortio adnu-

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 211
meratam esse, hæc talis omnimodis ex paritæ-
chia eiciatur.

De morticinis & sanguine.

46. Interrogandum si aliquis sanguinem, morticinum, aut dilaceratum à bestia comedat.

Burchard. lib.
1. c. 94. 5. 45.
& se 19.

47. Si aliquis per odium ad pacem non revertitur, aut juravit, quod Deo contrarium est, ut fratri nunquam reconcilietur. quod est peccatum usque ad mortem.

48. Si aliquis bibit de liquore in quo mustela vel mus sive aliquod immundum animal necatum est.

49. Si aliquis jejunium quadragesimale non observat, vel quatuor temporum, sive Letaniam majorem vel rogationum, sive indictum ab Episcopo jejunium pro quacunque plaga.

50. Si aliquis est qui bibit aut manducat aut portat super se quod existimat Dei iudicium pervertere posse.

Burchard. lib.
10. c. 25.

51. Si aliquis in Kalendis Januarij aliquid fecit quod à paganis inventum est, & dies observat, & Lunam, & menses, & horum effectiva potentia aliquid sperat in melius aut in deterius verti.

Burchard. lib.
10. c. 17.

52. Si aliquis quodcunque opus inchoans, aliud ibi aliquid dicit, aut quacunque magica arte aliud facit, nisi, ut Apostolus docet, omnia in nomine Domini facienda. Neque enim dæmones in nostro auxilio debemus invocare, sed Deum. In collectione similiter herbarum medicinalium symbolum & orationem

dominica[m] dicere oportet, & nihil aliud.

53. Quærendum etiam si mulieres in lanificiis suis vel in * ordiendis telis aliquid dicant aut observent nisi, ut supra dictum est, omnia in nomine Domini.

* Edit. Hel.
m. ad. ordi-
nandis

54. Si quis oblationes, id est, eleemosynam parentum defunctorum, injustè retinet.

55. Si aliquis super mortuum nocturnis horis carmina diabolica cantat, & bibit, & manducat, & quasi de ejus morte gratulatur, & si alibi mortui in vigiliis nocturnis nisi in Ecclesia custodiuntur.

56. Si aliquis Christianus est qui non communicet vel tribus temporibus in anno, id est, Pascha, Pentecosten, & Natale Domini, nisi pro mortiferis criminibus Episcopi vel sacerdotum judicio à communione fuerit remotus.

57. Est aliquis qui in die dominico vel in præcipuis festivitibus quicquam operis faciat; & si ad Matutinas & ad Missam & ad Vesperas his diebus in prætermisè omnes occurrant.

58. Si aliquis excommunicatus pro nihilo duxerit excommunicationem, & si aliquis cum excommunicato communicaverit.

59. Si aliquis modum pœnitentiæ sibi inunctum non custodierit.

60. Si aliquis patrem aut matrem inhonorat, aut percutit, aut maledicit.

61. Si aliquis vomitum post acceptam eucharistiam per ebrietatem fecerit.

62. Si aliquis est qui suam decimam Deo & sanctis ejus retrahat.

63. Si aliquis est tam perversus & à Deo

alienus ut saltim dominica die ad Ecclesiam non veniat.

64. Si porcarij & alij pastores dominica die ad Ecclesiam veniant & Missas audiant. Similiter in aliis festis diebus.

Ita editio Helmestadiensis & Burchardus lib. 1. cap. 94. §. 63. Codex verò Parisiensis ita habet: Si porcarij ---- veniant. Similiter præcipuis festivitibus. Codex M S. monasterij Rivipullensis, in quo continentur decreta Eutyhiani Pape: Si porcarij & alij pastores dominica die ad Ecclesiam non veniant & Missam non audiant. Similiter & in aliis festivitibus.

65. Si aliquis ad confessionem non veniat vel una vice in anno, id est, in capite quadragesimæ, & pœnitentiam pro peccatis suis suscipiat.

66. Si quis est qui assiduam ebrietatem sectatur. Neque enim ebriosi regnum Dei possidebunt.

67. Si aliquis est qui contempto suo Presbytero in aliam parœchiam venit ad Ecclesiam, & ibi communicat & suam decimam dat.

68. Inquirendum de mendicis qui per patrias discurrunt, & si unusquisque pauperem de familia sua pascat.

69. Si in unaquaque parœchia Decani sunt per villas constituti, viri veraces, & Deum timentes, qui ceteros admoneant ut ad Ecclesiam pergant ad Matutinas, Missam, & Vesperas, & nihil operis in diebus festis faciant. & si horum quisquam transgressus fuerit, statim Presbytero adnuntient. similiter & de

Burchard. lib.
1. c. 91. §.
68. & seqq.

214 R E G I N O N I S L I B. II.
luxuria & omni opere pravo.

70. Si aliquis est qui bannum Episcopi aut Presbyteri sui & excommunicationem parvipendens, pro nihilo ducat.

71. Si parræchiani Presbytero suo debitum honorem impendant, aut si aliquis est qui eum verbo vel facto inhonorat & ejus monita spernit.

72. Si aliquis est qui peregrino aut viatori hospitium contradicit.

73. Inquirendum quas festivitates colant.

74. Si patrini filioliis suis symbolum & orationem dominicam insinuant aut insinuari faciunt.

75. Si quatuor aut quinque vel plures unum interfecerint hominem.

76. Si aliquis est qui contradicit Episcopo aut ejus ministris ne coloni aut servi propter commissa crimina virgis nudi cædantur.

77. Inquirendum si aliquis peregrinum, qui de sua patria propter paganorum infestationem vel persecutionem fugit, hac de causa quia in domo ejus mansit, & diebus aut annis loco mercenarij illi servivit, pro proprio servo illum velit habere, & vendere aut dare alicui præsumat.

78. Si aliquis est qui injusta mensura suam annonam aut vinum vendat, cum Dominus dicat: *Æquus tibi sit modius & sextarius æquus.*

79. Denuntiandum etiam quàm magnum piaculum sit usuras exigere & de alieno fœnore velle ditescere, & quòd sacri canones tales ab Ecclesia eici præcipiant.

80. Si aliquis propter cupiditatem Judæum aut paganum interfecerit.

81. Si aliquis infaniens aliquem hominem occiderit.

82. Si quis arborem inciderit, & dum operi necessario infistit, aliquis subtus arborem deveniens improvise opprimitur.

83. Si quis conjurationes & conspirationes sectatur.

84. Si quis Ecclesiam aut Clericum fatigare præsumit.

85. Inquirendum de refugis & perfidis laicis.

86. Percunctandum de confratriis & fraternitatum societatibus qualiter in parrocchia agantur.

87. Si cantica turpia & risum moventia aliquis circa Ecclesiam cantare præsumit.

88. Si aliquis in Ecclesiam intrans, fabulis vacare consuevit, & non diligenter auscultat divina eloquia, & si antequam Missa finiatur, de Ecclesia exit.

89. Si oblationem, id est, panem & vinum, viri & feminae ad Missas offerunt; & si non viri, conjuges pro illis offerant, pro se suisque omnibus, ut in Canone continetur.

Capitula hæc quæ per ordinem adnotavimus, canonicis oportet roborari decretis.

De pœnitentia homicidarum. *Ex Concilio Triburiensi.*

VI. Ut pœnitentia super homicidiis non diverso more, ut prius, sed in episcopis singulis uno more agatur.

Unde suprâ.

Burchard. lib.
I. c. I.

Si quis spontanea voluntate, diabolo suadente, homicidium perpetraverit, juxta canonum sanctiones & judicium Episcoporum talem pœnitentiam accipere debet.

In primis ut licentiam non habeat Ecclesiam intrandi illos proximos quadraginta dies, nudis pedibus incedat, & nullo vehiculo utatur, in laneis vestibus sit absque femoralibus, arma non ferat, & nihil sumat his quadraginta diebus nisi tantum panem & falem, & puram bibat aquam, & nullam communionem cum ceteris Christianis neque cum alio pœnitente habeat in cibo & potu antequam quadraginta dies adimpleantur; & ex cibo quem sumit nullus alius manducet. Considerata vero personæ qualitate vel infirmitate, de pomis vel oleribus seu leguminibus, prout visum fuerit, aliquid pro misericordia indulgeatur, maximè si quis coactus & non sponte homicidium fecerit. Et ei omnimodis ex canonica auctoritate interdicitur ut in his diebus cum nulla femina misceatur, nec ad propriam uxorem accedat, nec cum aliquo homine dormiat, juxta Ecclesiam sit, ante cujus januas peccata sua defleat diebus & noctibus; & non de loco ad locum pergat, sed in uno loco his quadraginta diebus sit. Et si fortè habuerit insidiatores vitæ suæ, interim differatur ei pœnitentia donec ab Episcopo pax ei ab inimicis reddatur. Et si infirmitate detentus fuerit, ita ut non possit dignè pœnitere, differatur pœnitentia donec sanitati restituatur. Si autem longa

agritudine detentus fuerit, ad sententiam Episcopi pertinebit quomodo reum & infirmum sanare disponat. Completis quadraginta diebus, aqua lotus, vestimenta & calciamenta, quæ à se abjecerat, rursus sumat, & capillum incidat.

Quid in primo anno observare debeat.

VII. In primo anno post quadraginta dies totum illum annum à vino, medone, & melita cervisia, à carne & caseo & pinguibus piscibus abstineat, nisi festis diebus qui in illo episcopio à cuncto populo celebrantur, & nisi forte in magno itinere, vel in hoste, vel diu ad dominicam curtem vel infirmitate detentus sit. Tunc liceat uno denario, vel pretio unius denarij, aut tres pauperes pascendo, tertiam feriam, quintam feriam, & sabbatum redimere, ita duntaxat ut una re de tribus utatur. Postquam domum venerit, aut sanitati fuerit restitutus, nullam licentiam habeat redimendi.

Burchard. lib.
6. c. 1.

Quid in aliis duobus annis observare debet.

VIII. Completo anni circulo, Ecclesiam ingrediatur, & pacis osculum concedatur. In secundo & tertio anno similiter jejuret; nisi quòd tertiam feriam, quintam, & sabbatum potestatem habeat redimendi, ubicunque est. Cetera diligenter omnia observet ut in primo anno.

Burchard. lib.
6. c. 3. 4.

* * *

Quid in reliquis quatuor annis
observare debet.

Burchard lib.
6. c. 5.

IX. Quatuor anni deinde restant ; per quos singulos jejundet tres quadragesimas. Unam ante Pascha cum ceteris Christianis, abstinendo à vino, medone, mellita cervisia, caseo, & à piscibus pinguibus. Alteram ante nativitatem sancti Johannis. Si aliquid remanet de quadraginta diebus, post Missam sancti Johannis impleat. Tertiam ante Natale Domini jejundet, ut supra dictum est. Et in quattuor supradictis annis, tertia, quinta feria, & sabbato utatur quicquid vult, & secundam & quartam feriam omnimodis observet, & nequaquam redimat. His expletis, sacram communionem accipiat.

De eo qui voluntariè homicidium fecit.

Ex Concilio Ancyrano.

Concil. An-
cyr. c. 21.
Halitgar. lib.
4. c. 1.
Burchard. lib.
6. c. 13.

X. Qui voluntariè homicidium fecerint, pœnitentiæ quidem jugiter se submittant, perfectionem verò circa vitæ exitum consequantur.

De eadem re. *Ex Concilio Parisiensi.*

Concil. Re-
mense anni
630. c. 9.
Burchard. lib.
6. c. 14.

XI. Si quis homicidium sponte commiserit, & non violenti resistens, sed vim faciens, innocentem & simpliciter gradientem interfecerit, cum isto penitens non communicandum, sic tamen ut si pœnitentiam egerit, in exitu ei communionis viaticum non negetur.

De eadem re. *Ex Concilio Agathensi.*

XII. Itaque censuimus homicidas & falsos testes à communione ecclesiastica submovendos, nisi pœnitentiæ satisfactione crimina admissa diluerint.

Conc. Agath.
c. 37.
Burchard. lib.
6. c. 29.

De eadem re. *Ex Concilio Nannetensi.*

XIII. Si quis voluntariè & per insidias hominem interfecerit, jugi se pœnitentiæ submittat. Et si hoc publicè actum constat, si laicus est, à communione orationum quinquennio removeatur; post quinquennium in orationum communione recipiatur; * non autem simul offerat, non corpus Domini contingat. in quo perdurans quatuordecim annis, tunc ad plenam communionem cum oblationibus recipiatur.

Concil. Nannet.
c. 17.
Burchard. lib.
6. c. 12.

* *Sequentia non extant in cod. MS.*

De eadem re. *Ex eodem.*

XIV. In Exodo Dominus dicit de homicidiis: *Si quis de industria & per insidias hominem occiderit, ab altari meo evelles eum, ut moriatur.*

Concil. Nannet. ibid.
Exod. 21.

De homicidiis non sponte commissis.

Ex Concilio Ancyrano.

XV. De homicidiis non sponte commissis prior quidem diffinitio post septennem pœnitentiam perfectionem consequi præcepit, secunda verò quinquennij tempus explere.

Concil. Ancyran.
c. 22.
Halitgar. [lib.
4. c. 2.
Burchard. lib.
6. c. 15.

§ † §

De eadem re. *Ex epistola Rabani ad Heribaldum Episcopum.*

Rhab. epist.
ad Heribald.
c. 4.
Burchard. lib.
6. c. 23.

XVI. Nam de his legimus qui hominem non sponte interfecerunt Deum per legistatorem urbes refugij deputasse, ad quas confugi-
gentes salvarentur ab ultore sanguinis proximi sui & non morerentur. Unde in Deuteronomio scriptum est: *Hæc erit lex homicidæ cuius vita servanda est. Qui percusserit proximum suum nesciens, & heri & nudius tertius nullum contra eum odium habuisse comprobatur, sed abiisse simpliciter cum eo in silvam ad ligna cadenda, & in succisione lignorum securis fugerit de manu, aut ferrum delapsum de manibus amicis percusserit & occiderit, hic ad unam urbium supradictarum confugiat & vivat.*

De eadem re. *Ex Concilio Vormaciensi cap. v.*

Concil. Vormac. c. 29.
Burchard. lib. 6. c. 21.
Vide legem Saxon. c. 11.
& leg. Longobard. lib. 1. tit. 9. c. 5.

* Ex veteri codice M S. bibliothecæ regie.

XVII. Sæpe contingit ut dum quis operi necessario insistens arborem incidat, aliquis subtus ipsam veniens deprimatur. & idcirco si voluntate vel negligentia incidentis arborem factum est, ut homicidæ pœnitentiæ debet omnino submitti. Quod si non voto, sed incuria ejus, non denique * [hæc eum] sententia contingit; sed dum ille operi necessario fortassis incumberet, iste insperatus occurrit sub arbore, & sub ipsa oppressus est, incisor arboris non tenetur pro homicidæ.

De eadem re. *Ex Concilio Triburienſi*
cap. xvii.

XVIII. Si duo fratres in ſilva arbores ſucciderint, & appropinquante caſu unius arboris frater fratri *Cave* dixerit, & ille fugiens in preſſuram arboris inciderit & mortuus fuerit, vivens frater innocens de ſanguine germani dijudicetur.

Concil. Tribur. c. 36.
Burchard. lib. 6. c. 22.

De eadem re. *Ex eodem.*

XIX. Mater ſi juxta focum infantem poſuerit, & alius homo aquam in caldariam miſerit, & ebullita aqua infans ſuperfuſus mortuus fuerit, pro negligentia mater pœniteat, & ille homo ſecurus ſit.

Concil. Tribur. c. 37.

De eadem re. *Ex eodem, cap. xx.*

XX. De homicidiis non ſponte commiſſis, quali pœnitentiæ jugo ſubmittantur hi qui fecerint ea, in Epifcopi ſententia maneat.

Concil. Tribur. c. 52.

De eadem re. *Ex eodem.*

XXI. Si quis filium ſuum non ſponte occiderit, juxta homicidia non ſponte commiſſa pœniteat.

Concil. Tribur. c. 53.
Burchard. lib. 6. c. 36.

De eadem re. *Ex Concilio Nannetenſi.*

XXII. Si quis caſu, non volens, homicidium perpetraverit, quadraginta diebus in pane & aqua pœniteat. Quibus peractis, biennio ab oratione fidelium ſegregetur, non communicet, nec offerat. Poſt biennium in communione orationis offerat, non tamen com-

Concil. Nannet. c. 18.
Burchard. lib. 6. c. 16.

municet. post quinquennium ad plenam communionem recipiatur. Abſtinentia ciborum in arbitrio ſacerdotis maneat.

Qui per ſaidam hominem occiderit. *Ex Pœnitentiâ cap. xiv.*

Burchard. lib.
6. c. 32.

XXIII. Qui pro vindicta fratris aut aliorum parentum occiderit hominem, annum unum pœniteat, & ſequentibus duobus tres quadrageſimas obſervet & legitimas ferias, id eſt, ſecundam, quartam, & ſextam feriam.

De eadem re. *Ex eodem.*

XXIV. Qui per iram & rixam & ebrietatem ſubitò hominem occiderit, quatuor annos pœniteat.

De eadem re. *Ex eodem.*

XXV. Si quis liber jubente domino ſuo ſervum occiderit, quadrageſima dies pœniteat. Et ſi quis liber jubente domino ſuo hominem innocentem occiderit, annum unum pœniteat, & in duobus aliis annis tres quadrageſimas obſervet & legitimas ferias.

De his qui ſervos ſuos necant extra judicem. *Ex Concilio Agathenſi cap. xxxv.*

Conc. Agath.
c. 62.
Rhab. epiſt.
ad Heribald.
c. 3.

XXVI. Si quis ſervum proprium ſine conſcientia judicis occiderit, excommunicatione biennij reatum ſanguinis emundabit.

De parricidis & fratricidis. *Ex Concilio Moguntiacenſi.*

Concil. Vvor-
mat. c. 30.

XXVII. Statuimus ut parricidæ & fra-

triciæ per unius anni circulum ante fores basilicæ orantes Domini clementiam perseverent. Completo anni circulo, introducantur in Ecclesiam; tamen inter audientes, usque dum unius anni spatium finiatur, stent. His ita peractis, si pœnitentiæ fructus in eis conspicitur, corporis & sanguinis Domini participes fiant, ut non obducentur desperatione. Carnem non manducent omnibus diebus vitæ illorum. Jejunent autem usque ad nonam diei horam cotidie, exceptis festis diebus atque dominicis. Abstineant autem à vino, medone, atque mellita cervisia tres dies per hebdomadam. Arma portare non audeant, nisi contra paganos. & ubicunque ire maluerint, nullo vehiculo deducantur, sed pedibus propriis pergant. Tempus autem hujus pœnitentiæ in Episcoporum ponimus arbitrio, ut secundum conversationem illorum aut extendere vel minuire valeant. Ab uxoribus, si habuerint, non separentur. Si autem non habuerint, & se continere non valuerint, legitimas accipiant in conjugio feminas, ne in fornicationis voraginem incidere videantur. Si autem antequam duorum prædictorum annorum finiantur curricula, finis vitæ illorum pervenerit, viaticum illis non negetur.

In excerptis è Burchardo quæ edita sunt à Stevario, caput istud refertur ex epistola Nicolai Papa ad Karolum Maguntensem Archiepiscopum ejusque suffraganeos; cùm in Decreto Burchardi referatur ex Concilio Triburiensi, in quo non extat, neque etiam in Moguntino, unde laudatur à Reginone.

Burchard. lib.
6. c. 34.

Ultima verò pars istius capituli, nimirum quæ sequuntur post illa verba extendere vel minuire valeant, non habentur in editionibus Burchardi, tamenetsi extant in excerptis editis à Stevario. Vnde colligi potest auctorem istorum excerptorum usum esse aliquo exemplari Burchardici Decreti vulgatis editionibus ampliore. Hac porro ultima pars istius capituli, quam admonuimus non extare in vulgatis Burchardi editionibus, habetur in capite xxx. Concilij Vormatiensis.

Item de parricidis. Ex alio Concilio Moguntiacensi cap. xx.

Pœnit. Rhab. c. 11. & in ep. ad Heribald. c. 7. Concil. Mogunt. sub Rhab. c. 20. Burchard. lib. 6. c. 35. Genesi 14.

XXVIII. Parricidium quàm sit detestabile crimen, iudicio facto inter Cain & Abel fratrem suum Dominus ostendit. Sed quia modernis temporibus parricidæ profugi discurrunt per diversa loca, & variis vitiis & gula inlecebris deserviunt, melius nobis videtur ut in uno loco manentes pœnitentia districta semetipsos castigent, si fortè Domini bonitate indulgentiam facinoris sui percipere mereantur.

Quòd parricidis arma & conjugium interdicator.

Concil. Mogunt. ibid. Burchard. lib. 6. c. 35.

XXIX. Non enim eis licebit ultrà militiæ cingulum sumere & conjugii copulari, quia sacri canones hoc eis non consentiunt.

* *

De eo qui hominem publicam pœnitentiam agentem interficit. *Ex Capitularium*

lib. III. cap. XVII.

XXX. Qui hominem publicam pœnitentiam agentem interfecerit, bannum nostrum in triplo componat, & vveregildum proximis eius persolvat.

Lib. 4. Capitular. c. 18.
Vide infra c. 190. hujus libri.

De eo qui hominem in Ecclesia interficit.

XXXI. Si quis aut ex levi causa aut sine causa hominem in Ecclesia interfecerit, de vita componat. Si verò rixati foris fuerint, & unus alterum in Ecclesiam fugerit, & ibi se defendendo eum interfecerit, & si hujus facti testes non habuerit, cum duodecim testibus juret legitimis se defendendo eum interfecisse, & post hæc solidos sexcentos ad partem Ecclesie, quam illo homicidio polluerat, & insuper bannum nostrum solvere cogatur. Is verò qui interfectus est, absque compositione jaceat. ac deinde interfecto secundum judicium canonicum congruam facinori quod admisit pœnitentiam accipiat. Si proprius servus hoc commiserit, judicio aquæ ferventis examinetur utrum hoc sponte an se defendendo fecisset; & si manus ejus exusta fuerit, interficiatur; si autem non fuerit, dominus ejus, juxta quod vveregildum illius est, ad Ecclesiam persolvat; aut, si voluerit, eum eidem Ecclesie tradat. De ecclesiastico & fiscalino & beneficiario volumus ut pro una vice vvirigildum pro eo componatur, altera vice servus ad supplicium tradatur. Hereditas tamen liberi

Lib. 4. Capitular. c. 13.
Lib. 1. Leg. Longob. tit. 9. 2. 29. 30. 35. & seq.

hominis, qui propter tale facinus ad mortem fuerit iudicatus, ad legitimos heredes illius perveniat. Si in atrio Ecclesiae, cuius porta reliquiis sanctorum consecrata est, huiuscemodi homicidium perpetratum fuerit, similiter componatur & emendetur. Si vero non est consecrata, eodem modo componatur sicut componi debet quod in immunitate violata committitur.

In vetustissimo codice MS. monasterij Ripullensis, qui continet libros septem Capitularium, post illa verba, congruam facinori quod admisit pœnitentiam accipiat, ista statim adduntur. id est, XXI. annis, VII. ex his in pane & aqua ad ostium Ecclesiae satisfaciat, remotus ab oratione & communionem fidelium. ceteros septem societur orationi fidelium. transactos qui supersunt VII. communionem plenam perfectè subsequatur. Abstinencia ejus sacerdotali providentia temperetur. Si proprius servus &c.

De injuriis Sacerdotum vel Clericorum.

Ex eodem, cap. XIV.

Lib. 4. Capitular. c. 14.
Lib. 2. Leg. Longob. tit. 40. c. 6.

XXXII. Sanguinis effusio in Ecclesia facta cum fuste, si Presbyter fuerit, triplo componatur, duas partes eidem Presbytero, tertia pro fredo ad Ecclesiam, & insuper bannus noster. Similiter de Diacono juxta compositionem ejus in triplo cum banno nostro componatur. De Subdiacono & de uniuscujuscunque ordinis Clerico secundum suam compositionem in triplo persolvatur, & insuper bannus noster.

De ictu.

XXXIII. Similiter & de ictu sine sanguinis effusione de uniuscujuscunque ordinis Clerico in triplo componatur, insuper & ban- nus noster. Et qui non habet unde ad Eccle- siam persolvat, tradat se in servitium eidem Ecclesiæ usque dum totum debitum persolvat.

Lib. 1. Capi-
tular. c. 14.
Lib. 2. Leg.
Longob. tit.
40. c. 6.

Si quis Clericum exspoliaverit.

Ex Concilio Triburiensi.

XXXIV. Ut si qua in ipsos Clericos vel in Ecclesias perpetrata fuerint, id est, si quis Clericum exspoliaverit aut vulneraverit, vel aliquam injuriam fecerit, decimas Ecclesiæ tu- lerit vel retinuerit, si non prius per secularem potentiam dignè vindicatum fuerit, Episcopus ad suam synodum illos malefactores vocet & dignè emendet. Si contempserint venire, ex- communicentur.

Vide Concil.
Tribur. c. 7.

Si quis Clericum verberaverit.

Ex eodem.

XXXV. Si quis Clericum verberaverit vel debilitaverit aut in aliquo læserit, & cano- nicè pœniteat & ad legem emendet, juxta quod in Capitulari scriptum est.

De eadem re. *Ex Concilio Toletano.*

XXXVI. Si quis de potentibus Cleri- cum aut religiosum exspoliaverit, & Episcopus mandaverit eum ad se venire ut audiatur, & contempserit, in invicem mox scripta percur- rant per omnes provinciæ Episcopos, quos-

Concil. Tolet.
1. c. 11.

228 R E G I N O N I S L I B. I I.
cunque adire potuerint, ut excommunicatus
habeatur donec audiatur & reddat aliena.

De pugna & homicidio in atrio Ecclesie.
Ex Concilio Triburienfi.

Concil Tri-
bur. c. 4. 6.
Burchard. lib.
3. c. 195.

X X X V I I. Si quis in atrio Ecclesie pug-
nam committit aut homicidium, quicquid
pro immunitate violata emendandum est, al-
tario solvatur, cujuscunque fuerit Ecclesia.

De pugna in Ecclesia. *Ex eodem.*

Vide supra
c. 32.

X X X V I I I. Si quis in Ecclesia Clericum
fuste aut gladio percusserit, ut sanguis exeat,
vel de ictu sine effusione sanguinis, juxta quod
in Capitulari scriptum est componatur, id est,
in triplo secundum suam compositionem.

Quod laici de substantia morientium Pre-
sbyterorum suorum nullam portionem
accipiant. *Ex eodem, cap. 11.*

Vide infra in
2. append.
c. 39.

X X X I X. Perlatum est quoque ad san-
ctam synodum quod quidam laici improbe
agant contra Presbyteros suos, ita ut de mo-
rientium Presbyterorum substantia partes sibi
vinditent sicuti de propriis servis. Interdici-
mus itaque ne hoc ulterius fiat; sed sicuti li-
beri facti sunt ad suscipiendum gradum &
agendum divinum officium, ita ab eis nihil
exigatur præter Dei officium. De peculiari ve-
ro sacerdotum nihil sibi usurpent; sed de diti-
bus partibus faciant Presbyteri quod eis vi-
sum fuerit, tertiam, secundum canonum jus-
ta, quibus serviunt relinquunt Ecclesiis.

Decompositione Presbyteri, si occisus fuerit. *Ex eodem.*

XL. Presbyter vulneratus aut cæsus, si mortem evaserit, tota compositio cedat Presbytero. Si verò mortuus fuerit, compositio in tres dividatur portiones; id est, altari cui Presbyter deserviebat pars una, altera Episcopo, tertia parentibus Presbyteri solvatur.

Concil. Tri- bur. c. 4.

De eadem re. *Ex Capitularium libro II. cap. XLIX.*

XLI. Presbyteri interfecti compositio Episcopo ad cujus parrocchiam pertinent solvantur secundum Capitulare gloriosi Karoli genitoris nostri, ita videlicet ut medietatem vvirigildi ejus Episcopus utilitatibus Ecclesiæ cui præfuit tribuat, & alteram medietatem in elemosyna ejus justè dispertiat: quia nullus nobis ejus heres proximior videtur quàm ille qui ipsum Domino sociavit.

Lib. 4. Capitular. c. 15. Burchard. lib. 6. c. 11. Vide notam Corrector. Rom. ad c. Omnes Presbyteri. 17. q. 4.

De eo qui sacerdotem occiderit. *Ex Concilio Vvormaciensi.*

XLII. Qui sacerdotem voluntariè occiderit, carnem non comedat & vinum non bibat cunctis diebus vitæ suæ; jejunet usque ad vesperam, exceptis diebus festis atque dominicis; arma non sumat, equum non ascendat, Ecclesiam per quinquennium non ingredietur, sed ante fores Ecclesiæ stet; post quinquennium Ecclesiam ingredietur, nondum verò communicet, sed inter audientes stet vel sedeat. Cùm autem fuerit duodecimi anni

Concil Vvormac. c. 26. Burchard. lib. 6. c. 8.

Vide Morin. lib. 7. de penitentia c. 7. J. 8. 9.

230 REGINONIS LIB. II.
cursus finitus, communicandi ei licentia concedatur, & equitandi tribuatur remissio. Maneat autem in reliquis observationibus tres dies per hebdomadam, ut perfectius purificari mereatur.

De eadem re. *Ex Concilio Mogunciacensi,*
cap. XXIV.

Concil. Mogunt. sub Rabano c. 24.
Burchard. lib. 6. c. 7.

XLIII. Qui Presbyterum occiderit, duodecim annorum ei pœnitentia secundum canones imponatur; aut si negaverit, si liber est, cum duodecim juret; si autem servus, super duodecim vomeres ferventes se purget. convictus noxæ, usque ad ultimum vitæ tempus militiæ cingulum deponat, & uxorem amittat.

De eo qui Presbyterum degradatum occiderit. *Ex eodem Concilio.*

Concil. Mogunt. sub Rabano c. 25.
Burchard. lib. 6. c. 9.

XLIV. Nuntiatum est nobis quod aliqui qui olim dixerunt se fuisse sacerdotes, & postea degradati pro suis peccatis pœnitentiam agendo suffragia sanctorum, per diversa loca transeuntes, quæsierunt, trucidati sunt. Hujuscemodi intersectoribus omnem ecclesiasticam denegamus communionem, donec dignam pœnitentiam pro reatu suo secundum iudicium Episcoporum exsolvant.

De homicidiis Clericorum. *Ex Capitularium*
lib. III. cap. XXV.

XLV. Qui Subdiaconum occiderit, CCC. solidos componat. Qui Diaconum, CCCC. Qui Presbyterum, DC. Qui Episcopum,

DCCCC. Qui monachum, CCCC. folios componat.

Si aliquis ordinatus homicidium fecerit.

Ex Pœnitentiâ.

XLVI. Si quis Episcopus aut aliquis ordinatus homicidium fecerit, decem annos pœniteat, tres ex his in pane & aqua. Halitgar. lib. 6 c. 1.

Si quis confenserit vel consiliatus fuerit ut homo interficiatur, *Ex eodem.*

XLVII. Si quis ad homicidium faciendum confenserit & consilium dederit, & factum fuerit, septem annos pœniteat. Si verò non fuerit factum, tres annos pœniteat. Halitgar. ibid.

Si quis consanguineum suum occiderit aut seniore, *Ex eodem.*

XLVIII. Si quis proximum & consanguineum suum occiderit, decem annos pœniteat. Similiter si quis seniore & dominum suum dolo trucidaverit.

Ex dictis Ferrandi Diaconi.

XLIX. Periculosè se decipiunt qui existimant eos tantum homicidas esse qui manibus hominem occidunt, & non potius eos per quorum consilium & fraudem & exhortationem homines extinguuntur. Nam Judæi Dominum nequaquam propriis manibus interfecerunt, sicut scriptum est, *Nobis non licet interficere quemquam*; sed tamen illis Domini mors imputatur, quia ipsi eum lingua crucifixerunt dicentes, *Crucifige eum*. Unde unus Burchard. lib. 6. c. 31. & apud Gratian. Dist. 1. de pœnit. c. 23. Joann. 18.

Marc. 15.

Luc. 23.

Joan. 16.

Psal. 56.

Evangelista dicit Dominum crucifixum hora tertia, alius sexta; quia Judæi crucifixerunt eum hora tertia lingua, milites hora sexta manibus. Qui ergo hominem tradit, ille eum interficit, Domino dicente: *Majus peccatum habet qui me tradidit tibi.* Unde Psalmista: *Filij hominum, dentes eorum arma & sagitta, & lingua eorum gladius acutus.* Subiciant ergo læ penitentia quorum consilio sanguis funditur, si veniam promereri volunt.

Cap. 4.

De his qui pro nihilo ducunt homicidium in bello perpetratum. *Ex epistola Rabani ad Heribaldum Episcopum Autisiodorensis, de pralio ad Fontaniacum gesto.*

Burchard. lib. 6. c. 23.

L. Quod autem quidam homicidium quod nuper in seditione & pralio Principum nostrorum perpetratum est excusant, quasi non necessarium sit pro hoc cuilibet agere penitentiam, eò quod jussu Principum peractum sit, & Dei judicio ita finitum. Scimus enim quod Dei judicium semper justum est & nulla reprehensione dignum. Sed tamen oportet eos considerare qui hanc necem nefariam defendere cupiunt, utrum illos quasi coram oculis Dei innoxios excusare possint qui propter avaritiam, quæ omnium malorum radix est, & idolorum servituti comparatur, atque propter favorem dominorum suorum temporarium, æternum dominum contempserunt, & mandata illius spernentes, non casu, sed per industriam, homicidium fecerunt. Unde in Exodo scriptum est: *Si quis de industria & per insidias occiderit proximum, ab altario meo*

Exod. 21.

evelles eum, ut moriatur. Et in Deuteronomio: *Deuter. 19.*

Si quis odio habens proximum suum, insidiatus fuerit vitæ ejus, & surgens percusserit eum, & mortuus fuerit, & fugerit ad unam de supradictis urbibus, mittent seniores civitatis illius, & rapiant eum de loco refugij, & tradent eum in manus proximi ejus cujus sanguis effusus est, & moriatur. nec misereberis ejus. Illum itaque quem Dominus dignum morte esse judicavit, quis dicat reum non esse? Quomodo contrarius legi non existit qui hoc quod Deus præcepit cassum esse contendit? Sed inter hæc sciendum est quod magna distantia est inter legitimum Principem & seditiosum Tyrannum.

De eadem re. *Ex Pœnitentiali.*

L I. Si quis hominem in bello publico occiderit, quadraginta dies pœniteat.

De Clerico qui proximum suum occidit.

Ex eodem.

L II. Si Clericus homicidium fecerit & proximum suum occiderit odij meditatione, exul septem annis pœniteat.

De parricidis. *Ex Pœnitentiali.*

L III. Si quis hoc crimen perpetraverit, quidam judicaverunt ut septem annis pœniteat vel quatuordecim pœnitentiam egisset; quidam usque ad finem vitæ, sicut Cain, qui familia perpetraverit.

Ex eodem.

L IV. Qui hominem debilitaverit & de-

formem fecerit, impensas in medicos tribuat, & maculæ pretium & opus ejus, donec sanetur, restituat, & dimidium annum pœniteat. Si verò non habet unde hoc restituat, annum unum pœniteat.

De truncationibus membrorum. *Ex Concilio Mogontiacensi cap. v.*

Concil. Tolet.
II. c. 6.
Burchard. lib.
I. c. 20.
Vide Pœnitentiale Rhabani c. 30. apud Ant. Augustinum.

LIV. His à quibus Domini sacramenta trantur judicium sanguinis agitare non licet. Et ideo magno opere talis excessus prohibendus est; ne indiscretæ præsumptionis motibus agitati, aut, quod morte plectendum est, sententia propria judicare præsumant, aut truncationes quibuslibet personis aut per se inferant aut inferenda præcipiant. Quòd si quicumquam horum inmemor præceptorum, aut in Ecclesiæ suæ familiis aut in quibuslibet personis tale aliquid fecerit, & concessi ordinis honore privetur & loco, sub perpetuæ damnationis religatus ergastulo; cui tamen commutatio exeunti ex hac vita non neganda est propter Domini misericordiam.

Quæ debeat discretio Ecclesiarum rectoribus esse ne per inconditam disciplinam subeant homicidij notam.

Additio IV.
Capitular.
c. 6.

LVI. Cùm juxta antiquæ institutionis editum plus erga corrigendos agere debeat benivolentia quàm severitas, plus cohortatio quàm commotio, plus caritas quàm potestas adhiberi debet.

De parricidio. *Ex Lege Theodosiana*
lib. IX.

LVII. Si quis patrem, matrem, fratrem, Interpretat. l. 1. Cod. Theod. de parricidio. forem, filios, filias, vel alios propinquos occiderit, remoto aliorum genere tormentorum, facto de coriis sacco, qui culleus nominatur, in quo cum missus fuerit, cum ipso etiam serpentes claudantur, & si mare vicinum non fuerit, in quolibet gurgite proiciatur, tali pœna damnatus nullo unquam tempore obtineat sepulturam.

De domina quæ ancillam occidit. *Ex Concilio Elibertino.*

LVIII. Si qua domina furore zeli inflammata ancillam occiderit, ita ut intra tertium diem animam cum cruciatu emittat, eò quòd incertum sit voluntariè an casu occiderit; si voluntariè, post septem annos, si casu, post quinque annorum tempora, acta legitima pœnitentia, ad communionem admitti placuit. Concil. Elibert. c. 5. Halitgar. lib. 4. c. 5. Burchard. lib. 6. c. 19.

Si servus occiditur à domino dum verberibus castigatur. *Ex Lege Theodosiana.*

LIX. Si servus, dum culpam dominus vindicat, mortuus fuerit, dominus culpa homicidij non tenetur: quia tunc homicidij reus est, si occidere voluisse convincitur. Nam emendatio non vocatur ad crimen. Interpretat. l. 1. Cod. Theod. De emendat. servor.

De oppressione infantum. *Ex Concilio Mogonciacensi.*

LX. Si quis infantem suum incautè oppres- Burchard. lib. 17. c. 58.

236 R E G I N O N I S L I B. II,
ferit, aut vestimentorum pondere suffocaverit, & hoc post baptismum factum fuerit, quadraginta dies pœniteat in pane & aqua, oleribus, atque leguminibus, & à conjugē se abstineat. Postea tres annos pœniteat per legitimas ferias, & tres in anno quadragesimas observet. Quòd si ante baptismum infans oppressus fuerit, proximos quadraginta dies ut supra pœniteat. Postea verò quinquennium expleat.

Si per negligentiam matris infans moritur non baptizatus. *Ex epistola Rabani ad Reginbaldum Chorepiscopum.*

Burchard. lib.
17. c. 59.

L X I. De infantibus autem qui mortui inveniuntur cum patre & matre, & non apparet utrum à patre aut matre occisus sit ipse infans vel suffocatus, an propria morte defunctus, non debent inde securi esse nec sine pœnitentia ipsi parentes; sed tamen in eis consideratio debet esse pietatis, ubi non voluntas sed eventus mortis causa fuit. Si autem eos non laet ipsos ejus esse interfectores, scire debent graviter se deliquisse. quod in Ancyrano Concilio comprobatur. Quidam autem trium annorum pœnitentiam hujusmodi hominis judicant esse debere, quorum ex his unum exigat in pane & aqua, atque se ab omni luxuria tempore pœnitentiæ suæ custodiat.

Concil. An-
cyr. c. 20.

De femina cujus filius per negligentiam obierit non baptizatus. *Ex Pœnitentiali cap. xvii.*

L X I I, Pariens femina, cujus filius per ne-

glegentiam non baptizatus obierit, annum unum pœniteat, & nunquam sit sine aliqua pœnitentia. Si autem per negligentiam sacerdotis. Require in primo libello cap. cxxix.

Vide supra lib. 1. c. 128. & seqq.

De mulieribus quæ partus suos necant.

Ex Concilio Ancyrano.

LXIII. De mulieribus quæ fornicantur, & partus suos necant, vel quæ agunt secum ut utero conceptos excutiant, antiqua quidem diffinitio usque ad exitum vitæ eas ab Ecclesia removet. Humanius autem nunc diffinimus ut eis decem annorum tempus secundum præfixos gradus pœnitentia largiatur.

Concil. Ancyran. c. 20.
Halitgar. lib. 4. c. 3.
Rhab. epist. ad Heribald. c. 8.
Burchard. lib. 17. c. 54.

De eadem re. *Ex Concilio Hilerdensi.*

LXIV. Hi verò qui malè conceptos ex adulterio factos vel editos necare studuerint, vel in ventribus matrum potionibus aliquibus colliserint, in utroque sexu adulteris, id est patri vel matri, post septem annorum curricula communio tribuatur, ita tamen ut omni tempore vitæ suæ fletibus & humilitati insistant.

Concil. Hild. c. 2.
Rhab. epist. ad Heribald. c. 9.
Burchard. lib. 17. c. 52.

De eadem re. *Ex Concilio Heliberitano.*

LXV. Si qua mulier, absente marito, per adulterium conceperit, idque post facinus occiderit, placuit vix in fine ei dandam communionem, eò quòd geminaverit scelus.

Concil. Eliberitan. c. 63.
Rhab. epist. ad Heribald. c. 8.
Burchard. lib. 17. c. 51.

Si qua mulier partum suum excusserit.

Ex Pœnitentiale.

LXVI. Si qua mulier partum suum ante

quadraginta dies in utero sponte perdidit, annum unum pœniteat. Si verò post quadraginta dies eum occiderit, tres annos pœniteat. Si verò postquam animatus fuerit, eum perdidit, quasi homicida pœniteat. Sed distat multum utrum paupercula pro difficultate nutriendi, aut fornicaria causa sit, & pro sui sceleris celandi faciat causa.

Si qua mulier filium vel filiam occiderit.

Ex eodem.

LXVII. Mulier si voluntariè occiderit filium suum aut filiam suam, pro homicidio decem annos pœniteat.

De eadem re. *Ex Concilio Rotomagensi.*

Burchard. lib.
17. c. 53.
Ivo parte 10.
c. 103.

LXVIII. Sunt quædam mulieres, ut ad notitiam sancti Concilij pervenit, quæ ex fornicatione concipientes, metuentes ne scelus quod occultè perpetrarunt manifestum fieret, infantes quos pepererunt occiderunt, & terræ congerie cooperuerunt, aut in aquas projece- runt. quod quantum nefas sit, canones Ancyrani, Elibertani, atque Hilerdensis Concilij testes sunt. His itaque vix in fine dandam esse communionem decernunt. Sed humanitas tractantes, post decennem pœnitentiam tales placuit ad communionem recipi.

Ut ante januam Ecclesiæ adulteri infantes exponantur. *Ex eodem.*

LXIX. Igitur quia diabolo suadente, & carnis fragilitate delectante, & ideo consentiente, multotiens talia perpetrantur, ideo ex

una mortifera potione aliam utcunque mederi cupientes, ne geminetur scelus adulterij & homicidij, damus consilium ut unusquisque sacerdos in sua plebe publicè adnuntiet ut si aliqua femina clanculò corrupta conceperit & pepererit, nequaquam diabolo cohortante filium aut filiam suam interficiat, sed quocunque prævalet ingenio, ante januas Ecclesiæ partum deportari faciat, ibique proici; ut coram sacerdote in crastinum delatus, ab aliquo fidei suscipiatur & nutriatur, & tali ex causa homicidij reatum &, quod majus est, parricidij evadat. Nam qui filium aut filiam interficit, parricida omnimodis teneatur.

Burchard. lib. 3. c. 200.

De eadem re. *Ex Lege Theodosiana*
lib. v. cap. VII.

LXX. Quicumque expositum recenti partu sciente patre vel matre vel domino collegerit, & suo labore educaverit, in illius à quo collectus est potestate consistat, seu ingenuum seu servum quem nutrit esse voluerit.

Interpretat. l. i. Cod. Theodof. De expositis.

De eadem re. *Ex eodem.*

LXXI. Qui expositum puerum vel puellam sciente domino vel patrono misericordiæ causa collegerit, in ejus dominio permanebit; si tamen contestationi de collectione ejus Episcopus vel Clerici subscripserunt; quem potestea suum dicere quis non poterit, quem projecisse probatur ad mortem.

Interpret. l. 2. Cod. Theodof. tit. eod.

De eadem re. *Ex eodem.*

LXXII. Si quis infantem à sanguine nu-

L. un. Cod. Theodof. De

his qui sanguinol.

trierit, habendi eum & possidendi habeat potestatem. Sanè si nutritum dominus vel pater recipere voluerit, aut ejusdem meriti mancipium nutritori debet donare, aut pretium nutritor, quantum valuerit qui nutritus est, consequatur. [*Vide lib. 4. leg. Visigothor. tit. 4. cap. 1.*]

De homicidiis. *Ex Concilio Turonensi.*

Concil Turon. 1. c. 7.
Burchard. lib. 6. c. 30.

LXXIII. Homicidis penitus non communicandum, donec per confessionem penitentiae ipsorum crimina diluantur.

De his qui uxores occidunt. *Ex Concilio Mogontiacensi.*

Burchard. lib. 6. c. 38.

Levit. 19.

Deuter. 1.

LXXIV. Si maritus uxorem aut uxorem maritum interfecerit, æquum judicium sit super eos, dicente Domino: *Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis.* Et post pauca: *Ita, inquit, parvum audietis de magnum; nec accipietis cujusquam personam, quia Dei judicium est.* Idcirco uterque eorum in hujuscemodi criminis accusatione, si negaverit, pari judicio examinetur.

De eadem re. *Ex Capitularium libro III. cap. LXXXIX.*

Lib. 1. Capitular. c. 67.

LXXV. Ut homicidia infra patriam, sicut in lege Domini interdictum est, nec causa ultionis nec avaritiæ nec latrocinandi fiant. Et ubicunque inventi fuerint, à judicibus nostris secundum legem ex nostro mandato vindicentur. Et non occidatur homo nisi lege jubente.

De eadem re. *Ex eodem.*

LXXVI. Quicumque propria uxore derelicta, vel absque lege sine causa & certa probatione interfecta, aliam duxerit uxorem, armis depositis, publicam agat pœnitentiam; & si contumax fuerit, comprehendatur à Comite, & ferro vinciatur, & in custodiam mittatur, donec res ad nostram notitiam deducatur. [Vide Hincmar. to. 1. pag. 590.]

Lib. 5. Capitular. c. 149.
Lib. 2. Leg. Longob. tit. 13. c. 5.
Burchard. lib. 6. c. 37.

De pugna duorum, quod nostri campum appellant, quod pro imputato adulterio solet exerceri. *Ex epistola Nicolai Papæ ad Karolum Regem.*

LXXVII. Monomachiam verò in lege non assumimus, quam præceptam fuisse non reperimus: quam licet inisse quosdam legerimus, sicut sanctum David & Goliath sacra prodit historia, nusquam tamen ut pro lege teneatur, alicubi divina sancit auctoritas, cum hoc & hujuscemodi sectantes Deum solummodo tentare videantur.

Nicol. I. epist. 50.
Burchard. lib. 9. c. 51.

De eadem re. *Ex eadem epistola.*

LXXVIII. Verùm, sicut multorum relatu didicimus, Lotharius Rex conventum celebrare disponit, & Thetbirgam Reginam examini proprio & iudicio subicere meditatur, & si quidem eam præstigiis falsitatis suæ potuerit exhibere, quasi non fuerit legitima sua uxor, vult eam penitus à se sequestrare. Sin autem, vult eam tanquam propriam uxorem admittere, sed deinde quasi mœchata fue-

Burchard. lib. 9. c. 50.

Q

* Editio Hel-
mastad. pro

rit, insimulare, atque * per hoc hominem suum
& hominem Thietbirgæ ad monomachiam
impellere, & si homo ipsius Reginae ceciderit,
disponit hanc sine dilatione perimere. Quæ
quantum sint omni divinæ legi contraria,
magnitudo prudentiæ vestræ credimus jam
advertit.

De parricidis. *Ex Capitul.*

Addit. IV.
c. 85.
Lib. I. Leg.
Longob. tit.
10, c. 4.

LXXIX. Quicumque propter cupidita-
tem rerum patrem aut matrem aut fratrem
aut sororem vel nepotem aut alium propin-
quum suum interfecerit, hereditas interfecti
ad legitimos heredes perveniat. Interfectoris
verò hereditas in fiscum redigatur. Ipse verò
ordinante Episcopo publicæ pœnitentiæ sub-
datur.

De his qui ferro vinciuntur.

Ex eodem.

Lib. I. Capi-
tular. c. 79.

LXXX. Ut mangones & cotiones, qui
sine omni lege vagabundi vadunt per istam
terram, non sinantur vagari ad deceptiones
hominum, nec isti ferro colligati atque con-
stricti, qui dicunt sibi injunctum esse à sacer-
dote ut vagi & profugi per patrias ambulent.
Melius nobis videtur ut uno in loco perma-
neant laborantes & servientes & patientiam
habentes, secundum quod canonicè imposi-
tum fuerit.

*Caput istud non extat in libro primo Capi-
tularium in vetustissimis codicibus manu scriptis,
non in regio, ex quo prima Parisiensis
editio preiit, non in Rivipullensi, non in*

num in Colbertino. Vtrobique autem extat in appendice prima libri quarti cap. xxxiv. Editio porrò vulgata istius capituli, quam etiam preferunt vetusti codices, multum diversa est ab ea quam refert Regino. Illud sane admonendum, pro eo quod Regino habet & patientiam habentes, in libris Capitularium scriptum esse & pœnitentiam agentes.

De faidis coërcendis.

LXXXI. Si quis aliqua necessitate cogente homicidium commisit, Comes in cujus ministerio res est perpetrata & compositionem facere & faidam per sacramentum pacificare faciat. Quòd si una pars ei ad hoc consentire noluerit, id est, aut ille qui homicidium fecit, aut is qui compositionem suscipere debet, faciat illum qui ei contradicit ad presentiam nostram venire, ut eum secundum tempus quod nobis placuerit in exilium mittamus, donec ibi castigetur, ut Comiti suo inobediens ulterius esse non audeat, & majus damnum non accrescat.

Lib. 4. Capitular. c. 27.
Lib. 1. Leg. Longob. tit. 9. c. 34.

De femina quæ virum per maleficium interficit. *Ex Pœnitentiali cap. xv.*

LXXXII. Mulier, si aliquos interimit arte malefica, id est, per poculum aut per aliquam artem, septem annis pœniteat. Si paupercula fuerit, quatuor annis pœniteat.

De eadem re. *Ex Concilio Helibertensi.*

LXXXIII. Si quis verò maleficio interficiat alterum, eò quòd sine idololatria perficiat.

Concil. Helib. c. 6.
Burchard. lib. 6. c. 26.

Qij

244 REGINONIS LIB. II.
cere scelus non potuit, nec in finem percipiendam illi esse communionem.

Unde suprà.

Halitgar. lib.
6. c. 5.

LXXXIV. Si quis maleficio suo aliquem perdidit, septem annis pœniteat, & elemosynas multas faciat.

De eadem re.

Burchard. lib.
6. c. 39.

LXXXV. Si mulier maritum suum causa fornicationis veneno interficit aut quacunque arte perimere facit, quia dominum & seniores suum occidit, decem annis pœniteat.

De his qui hominem suadent interfici. Ex
Lege Romana. Pauli Sententiarum
lib. v. cap. xxv.

Pauli Sent.
lib. 5. c. 23.

LXXXVI. Mandatores cædis, id est, qui homines præcipiunt vel suadent interficere, perinde ut homicidæ puniantur.

De eadem re.

Ibid.

LXXXVII. Qui verò aliquem interficit hominem, aliquando absolvitur; & qui non occidit, ut homicida tenetur vel damnatur. Consilium enim uniuscujusque, non factum, puniendum est. Ideoque qui cum vellet occidere, id casu aliquo perpetrare non potuit, ut homicida punietur. Et is qui casu jactu teli hominem imprudenter occidit, absolvitur.

De eo qui hominem castraverit.

Ex eadem.

Ibid.

LXXXVIII. Qui hominem libidinibus

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 245
aut negotiationis causa castraverit castran-
dúmque tradiderit, sive servus sive liber sit,
capite puniatur.

Unde suprâ.

LXXXIX. Si aliquis causa explendæ li-
bidinis, vel odij meditatione, ut non ex eo
soboles nascatur, homini aut mulieri aliquid
fecerit vel ad potandum dederit ut non possit
generare aut concipere, ut homicida teneatur.

Burchard. lib.
17. c. 57.

Hoc totum idcirco ex lege Romana posui-
mus ut sacerdos ex lege perpendat modum
pœnitentiæ in talibus transgressionibus. Ca-
nonica enim auctoritas cum lege Romana ex
maxima parte concordat.

De his qui circumciduntur. *Ex eadem lege*
cap. XXIV.

X C. Cives Romani qui se Judaico ritu vel
servos suos circumcidi patiuntur, bonis ad-
emptis in insulam deportentur, medici capite
puniuntur.

Pauli Sent.
lib. 5. c. 22.

Si Judæus servum alienæ nationis circum-
ciderit. *Ex eadem.*

XCI. Judæi, si alienæ nationis compara-
tos servos circumciderint, aut exilio deporten-
tur, aut capite puniantur.

Ibid.

De his qui semetipsos interficiunt. *Ex Con-*
cilio Bracarensi cap. xv.

Concil. Bra-
car. 1. c. 16.
Halitgar. lib.
4. c. 6.
Burchard. lib.
19. c. 130.

XCII. Placuit ut hi qui sibi ipsis aut per
ferrum, aut per venenum, aut per præcipi-
tium, aut suspendium, vel quolibet modo in-

Q iij

Vide lib. 6.
Capitular. c.
o. & lib. 7.
344.

ferunt mortem, nulla pro illis in oblatione commemoratio fiat, neque cum psalmis ad sepulturam eorum cadavera deducantur. Multi enim sibi hoc per ignorantiam usurparunt. Similiter & de his placuit fieri qui pro sceleribus puniuntur.

De his qui in patibulo suspenduntur. *Ex Concilio Mogontiensi.*

Concil. Mogunt. sub Rhab. c. 27. Burchard. lib. 11. c. 76.

X C I I I. Quæsitum est ab aliquibus fratribus de his qui in patibulis suspenduntur pro suis sceleribus post confessionem Deo peractam, utrum cadavera illorum ad Ecclesias deferenda sint, & oblationes pro eis offerendæ, & Missæ celebrandæ, an non. Quibus respondemus: Si omnibus de peccatis suis puram confessionem agentibus & dignè pœnitentibus communio in fine secundùm canonum iustum danda est, cur non eis qui pro peccatis suis extremam pœnam persolvunt? Scriptum est enim: *Non iudicat Dominus bis in idipsum.*

De furibus & latronibus deprehensis. *Ex Concilio Triburienfi.*

Concil. Tribur. c. 31. Burchard. lib. 11. c. 59. & apud Grat. 13. q. 2. c. 31.

X C I V. Fures & latrones si in furando & prædando occidantur, visum est pro eis non orandum: si comprehensi aut vulnerati, Presbytero vel Diacono confessi fuerint, communionem eis non negamus.

Qui propter cupiditatem Judæum vel paganum occiderit. *Ex Concilio Mogontiensi.*

XCV. Qui odij meditatione, vel propter cupiditatem, Judæum vel paganum occiderit, quia non leve vitium committitur, ut homicidam convenit pœnitere; quandoquidem nec exteris gentibus, nisi oblatam pacem respuerint, bellum est populo antiquo penitus inferre præceptum.

Concil. Vvor-
mac. c. 27.
Burchard. lib.
6. c. 33.

Si quis infaniens hominem occiderit.

Ex eodem.

XCVI. Si quis infaniens aliquem occiderit, si ad sanam mentem pervenerit, levior ei pœnitentia imponenda est quàm ei qui sanamente tale quid commiserit. Cui quamvis pœnitentia sit imponenda, quia ipsa infirmitas causa peccati, licet fortassis occulta contigisse creditur, tanto tamen sit levior quàm ei qui sanus aliquem occiderit, quantum inter sanum & insanum, inrationabile à rationabili constat esse discriminis.

Concil. Vvor-
mac. c. 28.
Burchard. lib.
6. c. 25. & a-
pud Gratian.
15. q. 1. c. 12.

Si plures unum hominem occiderint. *Ex Concilio Mogontiensi.*

XCVII. Si quatuor aut quinque homines seu etiam plures contra unum hominem rixati fuerint, & ab his vulneratus mortuus fuerit, quicumque eorum plagam imposuit, secundum statuta canonum ut homicida judicetur.

Burchard. lib.
6. c. 42.

Hoc caput Regino laudat ex Concilio Mogontiacensi, Burchardus & vetus canonum collector MS. in bibliotheca regia ex Concilio apud Vermerias cap. XCIX. Vtrobique autem amplior habetur quàm apud Reginonem.

De eo cui imputatur homicidium & probari non potest. *Ex eodem.*

Burchard, lib.
6. c. 24.

XCVIII. Ubi manifestari potest quemlibet hominem perpetrasse homicidium, secundum canonicam auctoritatem condignum pœnitentiæ iudicium illi ingeratur. Si autem manifestis indiciis non potest probari eum homicidam esse, nec ipse vult confiteri, omnipotentis Dei iudicio, cui omnia occulta manifesta sunt, reservetur. Et tamen indicetur quòd communione ecclesiastica indignus sit, donec perpetratum crimen confiteatur, & per confessionem & pœnitentiam condignam ab hoc crimine se absolvere certet.

AB HINC DE ADULTERIIS ET
FORNICATIONIBUS.

Ex Concilio Ancyrano.

Concil. An.
cyr. c. 19.
Halitgar. lib.
4. c. 9.
Concil. Vvor-
mac. c. 44.

XCIX. Si cuius uxor adulterata fuerit, vel si ipse adulterium commiserit, septem annorum pœnitentiâ oportet eum perfectionem consequi secundum pristinos gradus.

De eo qui uxorem habens, concubinam tenet. *Ex Concilio Toletano.*

Concil. Tolet.
1. c. 17.

C. De eo qui uxorem habens, si concubi-

nam habuerit, ut non communicet. Ceterum is qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, à communione non repellatur, tantum ut unius mulieris aut uxoris aut concubinæ, ut ei placuerit, sit conjunctione contentus. Aliàs verò, vivens abiciatur, donec desinat & ad pœnitentiam revertatur.

De repudio. *Ex epistola Innocentij Papæ.*

CI. De his etiam requisivit dilectio tua qui interveniente repudio aliis se matrimonio copulaverunt; quos in utraque parte adteros esse manifestum est. Qui verò vel uxore vivente, quamvis dissociatum esse videatur conjugium, ad aliam copulam festinarunt, neque possunt adulteri non videri, in tantum ut hæ etiam personæ quibus tales conjuncti sunt, etiam ipsæ adulterium commisisse videantur, secundum illud quod legimus in evangelio: *Qui dimiserit uxorem suam, & duxerit aliam, mœchatur.* & ideo omnes à communione fidelium abstinendos.

Decreta Innoc. I. c. 26.
Rhab. epist. ad Heribald. c. 21.
Burchard. lib. 9. c. 72.

De feminis quæ relinquunt viros suos.

Ex Concilio Heliberitano.

CII. Item feminæ quæ nulla præcedente causa reliquerunt viros suos, & alteri se copulaverunt, nec in finem accipiant communionem.

Concil. Eliberit. c. 8.
Burchard. lib. 9. c. 62.

De adultero marito. *Vnde supra.*

CIII. Item femina fidelis, quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, & adulterum ducit, prohibeatur ne ducat. Si autem duxerit,

Concil. Eliberit. c. 9.
Burchard. lib. 9. c. 63.

250 REGINONIS LIB. II.
non prius accipiat communionem quam is
quem reliquit de seculo exierit; nisi forte ne-
cessitas infirmitatis dare compulerit.

*Canon est Eliberitani Concilij, relatus ab
omnibus decretorum collectoribus, Reginone,
Burchardo, Ivone, Gratiano. Omnino au-
tem prevaluisse videtur lectio qua bona non
est. Nam heic apud Reginonem, tum etiam
apud Burchardum & Ivonem parte 8. cap.
199. legitur & adulterum ducit. Contra in
omnibus editionibus canonum Eliberitano-
rum, apud Rhabanum in capite tertio libri
pœnitentialis ad Otgarium, denique in vetu-
stissimo codice MS. Reginonis, quo nos uti-
mur in hac nostra editione, in veteri denique
canonum collectione MS. qua extat in bi-
bliotheca regia, disertè scriptum est & alter-
rum ducit, quam lectionem confirmat idem
Rhabanus in epistola ad Heribaldum cap. 21.
ubi pro his vocibus habet & alij nubit. Apud
Gratianum verò legitur in antiquis editioni-
bus: & alterum maritum duxerit. Nos ita-
que vitiatam lectionem prætulimus sincera, ut
intactos servaremus fontes ex quibus Bur-
chardus suos rivulos derivavit.*

De discidio. Ex Concilio Africano.

Concil. Afric.
c. 69.
Halitgar. lib.
4. c. 10.
Pœnit. Rhab.
c. 3.
Burchard. lib.
9. c. 64.

CIV. Placuit ut secundum evangelicam &
apostolicam disciplinam neque dimissus ab
uxore, neque dimissa à marito, alteri conjun-
gantur, sed ita maneant, aut sibi reconcilien-
tur. Quòd si contempserint, ad pœnitentiam
redigantur. in qua causa legem imperialem pe-
tendam promulgari,

De eadem re. *Ex dictis Augustini de
Sermonem Domini in monte.*

C V. Apostolus Paulus dicit: *His qui sunt* 1. Cor. 7.
Burchard. lib.
9. c. 71 & a.
pud Gratian.
32. q. 7. c. 3.
in conjugio precipio, non ego, sed Dominus,
uxorem à viro non discedere, quòd si discesserit,
manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Po-
test enim fieri ut discedat ea causa qua Domi-
nus permittit. Aut si feminae licet virum dimit-
tere etiam præter causam fornicationis, quid
respondebimus de hoc quod dicit posterius, &
vir uxorem non dimittat. Quare non addidit,
excepta causa fornicationis, quod Dominus
permittit, nisi quia similem formam vult in-
tellegere, ut si dimiserit, quod causa fornica-
tionis permittitur, maneat sine uxore, aut re-
concilietur uxori. *Et post pauca:* Dominus au-
tem permittit causa fornicationis uxorem di-
mitti. Sed quia permittit, non iussit.

De eadem re. *Ex Capitularium lib. 1.
cap. XLIII.*

C VI. Ut nec uxor à viro dimissa alium ac-
cipiat virum vivente viro suo, nec vir aliam
accipiat vivente uxore priore. Lib. 1. Capi-
tular. c. 43.
Lib. 2. Leg.
Longob. tit.
13. c. 4.

De legitimis conjugis. *Ex dictis
Hieronymi.*

C VII. Tria legitima conjugia in scriptu- 36. q. 2. c. 2.
ris leguntur. Primum legitimum conjugium
est, virgo casta in virginitate viro data legiti-
me. Secundum, virgo in civitate deprehensa
à viro, & illi per vim copulata. Si voluerit pa-
ter ejus, dotabit eam ipse vir quantum judica-

verit ipse pater, & dabit pretium pudicitie
 ejus. Si autem habuerit sponsum antequam
 deprehensa fuerit, dabitur ei. Tertium, filia
 prædicta deprehensa, si non fuerit voluntas
 patris, trahet eam à prædicto viro, & tradet
 eam alij, & dotabit eam, & legitima erit ei.
 Sed primum his duobus præfertur. Additur
 27. q. 2. c. 13. aliud quartum legitimum conjugium. Dum
 mortua fuerit uxor ejus, licet illi accipere
 aliam, sed non repudiatam, non desponsatam
 viro. Similiter debet & mulier. Quod Paulus
 manifestè docet: *Mulier, inquit, que sub vi-
 ro est ligata, sub lege est viri quandiu vivit vir
 ejus.* & reliqua. Additur quintum: Quando
 sive vir sive mulier ex consensu religionem ce-
 perit, licet alteri accipere novum conjugium,
 sed puellam vel puerum,

Hanc auctoritatem, ut credimus, secutum
 est Concilium quod congregatum fuit apud
 Compendium temporibus Pippini Regis, in
 quo decretum ita legimus capitulo XVI.

Concil. Com-
 pend. c. 13.

CVIII. Si quis vir dimiserit uxorem
 suam, & dederit ei licentiam pro religionis
 causa infra monasterium Deo servire & velum
 suscipere, sicut diximus, propter Deum, vir il-
 lius, si vult, accipiat legitimam mulierem.
 Similiter & mulier faciat,

Sed hæc sententia canonicis atque apostoli-
 cis informatur documentis, ut supra monstra-
 tum est. Sed & Nicolai Papæ decretis infor-
 mamur, qui ad Lotharium Regem ita
 scribit.

Si conjugatus vult seculum relinquere.

Ex epistola Nicolai.

CIX. Itaque summo studio Thietbirgam conjugem tuam tanquam propriam carnem fovere ac diligere procurato, & ne illam à te separari ullo pacto consentias, vigilanter attende. Unde si vult à te discedere, corripe, immo corrige eam, & à tali intentione per omnia revocare satage. Jam verò si amore pudicitiae separationem quærit, & conjugalis connubij solutionem efflagitat, certum est, Apostolo dicente, quia mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Verùm si & ipse pudicitiam sectatus, religionis obtentu copulam dissolvere vis, tantùm ne simulatè fiat, concedimus. Nam licèt sit scriptum, *Quod Deus conjunxit homo non separet*, Deus tamen, & non homo, separat quando divini amoris intuitu ex consensu utriusque conjugis matrimonia dissolvuntur. Si ergo hoc modo vis, gratuito permittimus animo, celerèmq; præbemus assensum. Aliter autem fieri mutua separationem vestram prohibemus.

Nicol. I.
epist. 67.
Burchard. lib.
9. c. 53.

De eadem re. *Ex dictis Basilij Episcopi.*

CX. Si quis vult conjugatus converti ad monasterium, non est recipiendus, nisi priùs à conjugate castimoniam profitente fuerit absolutus. Nam si illa, vivente illo, per incontinentiam alteri nupserit, procul dubio adultera erit; nec recipitur apud Deum ejusmodi viri conversio, quam sequitur conjugalis fœderis prostitutio. Tales igitur tunc sine culpa se-

Burchard lib.
9. c. 45.

254 REGINONIS LIB. II.
quuntur Christum, relicto seculo, si habeant
ex pari voluntate castitatis consensum.

De his qui conjuges sine iudicio dimittunt.
Ex Concilio Agathensi.

Conc. Agath.
c. 25.
Lib. 7. Capitular.
c. 226.

CXI. Hi verò seculares qui conjugale consortium nulla culpa graviore dimittunt vel etiam dimiserunt, & nullas causas discidium probabiliter proponentes, propterea sua matrimonia dimittunt ut aut aliena aut illicita præsumant, si antè quàm ante Episcopum comprovincialem discidium causam dixerint, & priùs uxores quàm iudicio damnentur abjecerint, à communione Ecclesiæ ac populi cætu, pro eo quòd fidem conjugij maculant, excludantur.

Ut omnis controversia, si iudicio ecclesiastico expetit agitari, nequaquam ad seculare iudicium transeat. *Ex Capitulare.*

CXII. Statutum est ut quæcunque controversiæ iudicio & auctoritate ecclesiastica cœperint agitari, nequaquam ad seculare iudicium transeant, ubi iteratò provocent, sed ecclesiasticis sanctionibus terminentur. Nam à iudicibus quos communis consensus elegerit ad alios iudices non licet provocare, nisi major auctoritas sit, secundum canonicam normam. Si autem in seculari iudicio, id est, in Comitum placito, causa priùs fuerit ventilata, secundum legem mundanam finiatur, salvo ecclesiasticæ legis privilegio.

De eadem re. *Ex epistola Nicolai Papæ
ad Karolum Regem.*

CXIII. Scripsit nobis Thietbirga Regina regia se velle dignitate seu copula exui, & sola privata vita esse contentam desiderare. Cui nos rescripsimus hoc aliter fieri non posse nisi eandem vitam conjux ejus Lotharius elegerit. *Et post pauca:* De retroacta controversia Thietbirga non debet ulterius ad iteratam responsionem provocari: quia quod semel bene definitum est, & interpositis juramentis deliberatum, nulla debet iteratione, nisi fortassis ubi fuerit major auctoritas, retractari.

Nicol. I.
epist. 50.
Burchard. lib.
9. c. 49.

De judicio ecclesiastico.

CXIV. Deinde quia Ecclesiæ refugium quærens, ecclesiasticum judicium semper expetens, seculari non debet judicio summitti. Post hæc verò, cum nos ex utraque parte, id est, tam à Rege quàm à Regina fuerimus provocati iudices, nosque amborum controversiam executi simus, ad nullos alios convenit iudices super hoc negotio convolare; cum secundum sacros canones à iudicibus quos communis consensus elegerit non liceat provocare; & ubi concessa est provocatio, non nisi ubi major est auctoritas liceat provocare. Itaque cum non sit apostolicæ sedis auctoritate, quæ amborum negotium executata est, usquam major auctoritas, nescimus si alicui liceat de ejus judicio vel ejus retractare sententiam.

Nic. I. l.
ibid.

Ut nullus causam iudicatam iterare præsumat. *Ex Capitularium lib. III. cap. XXXI.*

Lib. 3. Capitular. c. 310

CXV. Si quis causam iudicatam repetere præsumpserit in mallo, ibique testibus convictus fuerit, aut quindecim solidos componat, aut quindecim ictus à Scabinis qui causam priùs iudicaverunt accipiat.

Ut femina de adulterio inculcata, si cum marito debet inire certamen legale, suæ potestati debet ad tempus restitui. *Ex epistola Nicolai Pape.*

Nicol. I. epist. 50. Burchard. lib. 9. c. 52. * *Apud Sirmond.* nulla ratio patitur

CXVI. Præterea, sive de conjugij fœdere sive de adulterij crimine iudicium sit agendum, * nulla ratione patet Thietbirgam cum Lothario posse inire conflictum, vel legitimum controversiæ inire certamen, nisi priùs ad tempus fuerit suæ potestati & consanguineis propriis liberè sociata; inter quos etiam locus providendus est in quo nulla sit vis multitudinis formidanda, & non sit difficile testes producere vel ceteras personas quæ tam à sanctis canonibus quàm à venerandis Romanis legibus in huiusmodi controversiis requiruntur. Hæc idcirco diximus ut ostendamus quem legum conflictum Lotharius congregari posse autumat cum persona quam in suis penetralibus cotidie fatigat & conterit, quando vult ad iudicium educit, quando vult ad claustra reducit, & quandoeducta fuerit, nisi ea profiteatur quæ ipse præceperit &c. Propria igitur libertati committi & ab omni oppressione ac

ne ac potestate illius, cum quo initur conflictus, oportet liberari atque suis *liberter uti, & *licente suspectas personas convenit declinare qui se ab objectis ostendere cupit immunem.

Ne Episcopi sententia retractetur:

Ex Lege Romana.

CXVII. Constantinus Imperator dicit: Pro sanctis ac venerabilibus habeatur quicquid Episcoporum fuerit sententia terminatum, nec liceat ulterius retractari negotium quod Episcoporum sententia deciderit.

L: 1. Cod: Thodof. De episc. jud.

Si qua mulier mortem viri sui cum aliis consiliata sit. *Ex Concilio quod factum fuit ad Vermeriam temporibus Pippini Regis, cap. v i.*

CXVIII. Si qua mulier mortem viri sui cum aliis consiliata est, & ipse vir ipsius hominem, se defendendo, occiderit, & hoc probare potest, ille vir potest, ut nobis videtur, ipsam uxorem dimittere, & si voluerit, aliam accipiat. Ipsa autem insidiatrix, pœnitentiæ subacta, absque spe conjugij maneat.

Concil. Vermer. c. 5. Burchard. lib: 6. c. 41.

De ingenuo qui ancillam alterius acceperit.

Ex eodem, cap. v i i.

CXIX. Si quis ingenuus homo ancillam alterius uxorem acceperit, & æstimat quod ingenua sit, si ipsa femina postea fuerit inservita, si eam à servitute redimere potest, faciat; si non potest, si voluerit, aliam accipiat. Similiter & mulier ingenua de servo alterius facere potest.

Concil. Vermer. c. 6. Burchard. lib: 9. c. 26.

R

Si servus suam ancillam concubinam habet.

Ex eodem, capite VIII.

Concil. Ver-
mer, c. 7.

CXX. Si servus suam ancillam concubi-
nam habuerit, si ita placet, potest, illa dimif-
sa, parem suam ancillam domini sui accipere.

De liberto qui ancillam domini tenuerit.

Ex eodem.

Concil. Ver-
mer, c. 8.

CXXI. Si servus libertate à domino suo
accepta, postea cum ancilla ejus adulterium
perpetraverit, si dominus ejus vult, velit no-
lit, ipsam uxorem habebit.

Si venditionis causa servus & ancilla

separentur. *Ex eodem.*

Concil. Ver-
mer, c. 19.

CXXII. Si servus & ancilla per venditio-
nis causam separati fuerint, prædicandi sunt ut
sic maneant, si eos conjungere non possumus.

Sed Lex Romana longè meliùs de hac duntaxat causa præcipere videtur.

De eadem re. *In Lege Romana,*

cap. xxv.

Interpret. 1.
un. Cod. The-
odof. de com.
divid.

CXXIII. In divisione, *inquit*, patrimo-
niorum seu fiscalium dominorum, seu priva-
torum, observari specialiter debet ut quia in-
justum est filios à parentibus, uxores à mari-
tis, cum ad quemcunque possessio pervenerit,
sequestrari, ut mancipia quæ permixta fue-
rint, id est, uxor cum filiis & marito suo, da-
tis vicariis, ad unum debeant pertinere, cui
neccessè fuerit commutare quod sollicitudo or-
dinantium debet specialiter custodire, ut sepa-

ratio fieri omnino non possit.

Id etiam in venditione vel emptione videtur observari debere, ut quando quis maritum emerit, emat pariter & conjugem, nisi forte alterius ancilla fuerit. Hac de re lex jubet atque interdicit ut nullus servus neque proprius neque ecclesiasticus neque de fisco ancillam alienam in conjugium ducat, similiter ancilla alterius servum nequaquam accipiat. quod si fecerit, irritum habeatur hujuscemodi conjugium, & pro adulterio deputetur. [*Vide lib. 2. leg. Longob. tit. 12. cap. 10.*]

Si maritus certa necessitate impellente extra ducatum fugerit. *Ex Concilio unde supra.*

CXXIV. Si quis necessitate inevitabili cogente in alium ducatum seu provinciam fugerit, aut seniore[m] suum, cui fidem & fidelitatem promissam mentiri non potest, secutus fuerit, & uxor ejus, cum valet & potest, amore parentum aut rerum suarum eum sequi noluerit, ipsa omni tempore, quandiu vir ejus quem secuta non fuit vivit, semper innupta permaneat. Ille vero qui necessitate cogente in alia patria manet, si nunquam in suam patriam se reversurum sperat, si se continere non potest, aliam uxorem accipiat, tamen cum poenitentia.

Concil. Vermer. c. 9.
Burchard. lib. 9. c. 54.

De eo qui uxorem suam permisit velare.

Ex eodem, cap. XXI.

CXXV. Qui uxorem suam permiserit velare, aliam non accipiat.

Concil. Vermer. c. 21.
Burchard. lib. 9. c. 46.

R ij

Si mulier sine licentia mariti sui velum accipiat. *Ex decreto apud Compendium.*

Concil. Compend. c. 3.
Lib. 5. Capitular. c. 16.
Burchard. lib. 9. c. 47.

CXXVI. Mulier si sine licentia mariti sui velum in caput miserit, si viro placuerit, recipiat eam iterum ad conjugium.

De homine qui in alia provincia uxorem acceperit. *Ex eodem, cap. VIII.*

Concil. Compend. c. 6.

CXXVII. Homo Francus accepit beneficium à seniore suo in alia provincia, & duxit secum suum vassallum; & post hæc fuit ibi mortuus ipse senior, & remansit ibi prædictus vassallus. Accepit autem homo alius ipsum beneficium; & ut securus posset habere ipsum vassallum, dedit illi mulierem de ipso beneficio, & habuit eam aliquo tempore. Et cum ille senior durè ageret contra eum, dimissa conjugate reversus est ad parentes senioris sui mortui, & accepit ibi uxorem. Definitum est ut illam quam postea accepit habeat.

De uxore antè contaminata. *Ex eodem, cap. x.*

Concil. Compend. c. 7.

CXXVIII. Si quis uxorem accepit, & eam contaminatam inveniens dereliquit, & aliam accepit, statutum est ut omnimodis ad priorem revertatur: quia & ipse, quando illam accepit, potest fieri ut virgo non esset; nec mulier lege viri tenetur quousque marito conjugatur. Illa quam postea accepit, nubat cui vult.

Ne furiosi matrimonio jungantur.

Ex Lege Romana.

CXXIX. Neque furiosus neque furiosa
matrimonium contrahere possunt. sed si con-
tractum fuerit, non separetur.

Paul. lib. 2.
Sent. tit. 19.
Burchard. lib.
9. c. 30.

Si qui matrimonia sani junxerunt.

Ex eodem.

CXXX. Si qui matrimonium sani contra-
xerunt, & uni ex duobus amentia aut furor aut
aliqua infirmitas accesserit, ob hanc infirmi-
tatem conjugia talium solvi non possunt. Si-
militer sentiendum de his qui ab adversariis
cœcantur, aut membris detruncantur.

Burchard. lib.
9. c. 28.

Si cujus uxor adulterium perpetraverit. *Ex*

Concilio Nannetensi, cap. XXI.

CXXXI. Si cujus uxor adulterium per-
petraverit, & hoc à viro deprehensum fuerit
& publicatum, dimittat uxorem, si voluerit,
propter fornicationem; illa verò septem annis
publicè pœniteat. Vir verò ejus, illa vivente,
nullatenus aliam accipiat. Quòd si voluerit
adulteram sibi reconciliari, licentiam habeat;
ita tamen ut pariter cum illa pœnitentiam
agat; & exacta pœnitentia, post septem an-
nos ad communionem uterque accedat. Simi-
lis forma & in muliere servabitur, si eam vir
ejus adulteravit.

Concil. Nan-
net. c. 12.

Si non sociati conjugio fornicati fuerint.

Ex eodem, cap. XXII.

CXXXII. Si qua mulier non habens vi-

Concil. Nan-
net. c. 13.

262 REGINONIS LIB. II.
rum aut vir non habens uxorem fuerint fornicati, tribus annis pœniteant.

Quid si unus absolutus & alter copulatus adulterati fuerint. *Ex eodem.*

Concil. Nannet. c. 14.
Burchard. lib. 9. c. 70.

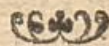
CXXXIII. Quod si vir non habens uxorem cum alterius uxore adulteraverit, aut si qua mulier non habens virum cum alterius viro, ille qui fœdus violavit conjugij, septem annis, ut supra dictum est, pœniteat; ille qui lege conjugij non tenetur, quinque annis pœniteat. Neque enim æqualis pœnitentia danda est his quibus sufficere poterat ad explendam libidinem suam conjugij amplexus, & illis qui conjugē carentes, ardore libidinis impellente in fornicationem ceciderunt.

De eadem re. *Ex Pœnitentiâ.*

CXXXIV. Si quis vacans uxore, pollut se cum alterius uxore, annis duobus pœniteat. Similiter de feminis observandum.

Si uxoratus ancillam propriam tenuerit.

CXXXV. Si uxoratus ancillam propriam tenuerit, annum unum pœniteat, vel in alio anno tres quadragesimas & legitimas ferias, & tribus mensibus prius se à sua contineat conjugē. Ancilla verò, si vim passa est, quadraginta dies, si consentiens fuerit, tres in anno quadragesimas & legitimas ferias pœniteat.

Si laicus cum laica femina fornicatus fuerit.

Ex eodem.

CXXXVI. Si laicus cum laica femina, id est, uterque absolutus à lege conjugij, tres annos pœniteat; & quanto sœpius & negligentius ea peccata commiserunt, tanto magis & tempus addatur & modus pœnitentiæ.

Burchard. lib. 9. c. 68.

De conjugato qui sœpius fornicatus fuerit.

Ex Concilio Heliberitano.

CXXXVII. Si quis fidelis habens uxorem non semel sed sœpius fuerit mœchatus, in fine mortis est conveniendus. Quòd si se promiserit cessaturum, detur ei communio. Si resuscitatus, rursus fuerit mœchatus, placuit ulterius non illudere alios de communione pacis.

Concil. Eliber. c. 47.
Rhab. epist. ad Heribald. c. 22.
Burchard. lib. 9. c. 67.

De eo qui lapsus semel est. *Ex eodem*

Concilio.

CXXXVIII. Si quis fortè habens uxorem, semel fuerit lapsus, placuit per quinquennium agere de ea re pœnitentiam, & sic reconciliari, nisi necessitas infirmitatis coegerit ante tempus dare communionem. Hoc & circa feminas observandum.

Concil. Eliberit. c. 69.

Cur non communicant viri cum adulteris

uxoribus. *Ex epistola Innocentij*

Pape.

CXXXIX. Et illud desideratum est sciri, cur communicantes viri cum adulteris uxoribus non conveniant, cum è contrà uxores in

Decreta Innoc. I. c. 24.
Rhab. epist. ad Heribald. c. 21.

Burchard. lib.
9. c. 77.

consortium adulterorum virorum manere videantur. Super hoc Christiana religio adulterium in utroque sexu pari ratione condemnat. Sed viros suos mulieres non facile de adulterio accusant, & non habent latentia peccata vindictam. Viri autem uxores adulteras liberitis apud sacerdotes deferre consueverunt. Et ideo mulieribus, prodito earum crimine, communicatio denegatur. Virorum autem commisso latente, non facile quisquam ex suspicionibus abstinetur; qui utique submovebitur, si ejus flagitium detegatur. Cum ergo causa par sit, interdum, probatione cessante, vindictæ ratio conquiescit.

Si conscio marito uxor fuerit mœchata.
Ex Concilio Heliberitano.

Concil. Eliberit. c. 70.
Burchard. lib. 9. c. 69.
Vide Leg. Longob. lib. 1. tit. 32. c. 6.

CXL. Si conscio marito uxor fuerit mœchata, placuit nec in fine dandam ei communionem. Si verò eam reliquerit, post decem annos accipiat communionem.

Si quis cum Judæa vel gentili mœchatus fuerit. *Ex eodem.*

Concil. Eliberit. c. 78.

CXLI. Si quis fidelis habens uxorem, cum Judæa vel gentili fuerit mœchatus, à communionem arceatur. Quòd si alius eam duxerit, post quinquennium, acta legitima pœnitentia, poterit dominicæ sociari communioni.

Editio Helmaſtadienſis & codex MS. Parisienſis conſtanter legunt eam duxerit. Apud Rhabanum verò in epistoſta ad Heribaldum cap. xxvi. eum duxerit. Conſenſus iſte fecit ne eam lectionem mutaremus. Nam ſiſt.

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 265
picabar vocem duxerit corruptam esse apud
Reginonem, quod in editionibus Concilij
Eliberitani scriptum sit eum detexerit.

De lenocinio. *Ex eodem Concilio.*

CXLII. Mulier, vel parens, vel quælibet fidelis, si lenocinium exercuerit, eo quod alienum vendiderit corpus vel potius suum, placuit eam nec in finem accipere communionem.

Concil. Eliberit. c. 12.

Ne Judæus Christianam ducat uxorem.
Ex Lege Theodosiana lib. IX.

CXLIII. Nec Judæus Christianam, nec Christianus Judæam ducat uxorem. Quod si fecerit, cujuslibet accusatione velut in adultæris vindicetur.

Interpret. I. 5.
Cod. Theod. de adulteris.

Ut alterius mulierem nullus accuset. *Ex eodem lib. cap. IV.*

CXLIV. In adulterio extraneam mulierem nemo accuset, sed propinqui ad quorum notam pertinet, id est, frater germanus, patruelis, patruus, & consobrinus. Reliqui tamen ante inscriptionem, si accusata adqueverit, possunt per satisfactionem veniam promereri.

Interpret. I. 2.
Cod. Theod. de adulteris.

Demaritis accusantibus. *Ex eodem.*

CXLV. Maritis sanè etiam ex suspitione accusare permissum est.

Cod. Theod. ibid. Burchard. lib. 16. c. 37.

§ † §

Ut familia de adulterio distringatur.

Ex eodem.

Interpret. l. 4.
Cod Theodof.
cod. tit.

CXLVI. De adulterio uxorum maritis per tormenta familiæ utriusque, id est, suæ & uxoris, quærere permittitur; si tamen illo tempore quo admissum dicitur, hæc ipsa mancipia præsentia aut in eadem domo fuisse probantur. Similiter & si mortem sibi ab uxore adultera maritus paratam fuisse conqueritur. Similiter etiam familiæ utriusque pœna querendum est si maritus mortem uxori qualibet ratione paraverit.

Si ingenua seruo proprio se miscuerit.

Ex eodem, cap. v i.

Interpret. l.
un. Cod.
Theodof. De
mulier. quæ se
ser. pr. junx.

CXLVII. Si qua ingenua mulier seruo proprio se occultè miscuerit, capitaliter puniatur. Servus etiam qui in adulterio dominæ convictus fuerit, ignibus exuratur. Servis etiam hoc crimen accusare licet; & si probaverint, libertatem consequantur; & si non, puniantur. Hereditas mulieris vel filiis, si sunt ex maritis suscepti, vel propinquis ex lege venientibus tribuatur.

Quando permittatur uxor occidi. *Pauli Sententiarum libro 11. cap. xxvii.*

Paulus lib. 2.
Sent. tit. 27.

CXLVIII. Inventam in adulterio uxorem maritus ita demum occidere potest, si adulterium domi comprehendat.

De reo lenocinij. *Ex eodem.*

Paul. ibid;

CXLIX. Eum qui in adulterio deprehenditur.

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 267
fam uxorem non statim dimiserit, reum leno-
cini postulare placuit.

De dilatione in causa adulterij. *Ex eodem.*

CL. In causa adulterij, si manifestum fue-
rit, dilatio postulata impertiri non potest.
[*Apud Paulum: dilatio postulata impetrari
non potest.*]

Paul. ibid.

De virginibus laicis. *Ex Concilio
Heliberitano.*

CLI. Virgines quæ virginitatem suam
non custodierint, si eisdem qui eas violave-
rint maritos acceperint, eò quòd solas nup-
tias violaverint, post pœnitentiam unius anni
reconcilientur. Si alios cognoverint viros, eò
quòd mœchatae sunt, quinquennio pœniteant,
& sic ad communionem accedant.

Concil. Elibe-
rit. c. 14.
Rhab. epist.
ad Heribald.
c. 23.
Burchard. lib.
9. c. 14.

De his qui fidem sponsaliorum frangunt.
Ex eodem.

CLII. Si qui parentes fidem fregerint
sponsaliorum, triennij tempore abstineant. Si
tamen idem sponsus vel sponsa in gravi crimi-
ne fuerint deprehensi, excusati erunt pa-
rentes.

Concil. Elibe-
rit. c. 54.

De benedicenda sponsa. *Ex Concilio
Carthaginensi.*

CLIII. Sponsus & sponsa, cùm benedi-
cendi sunt à sacerdote, à parentibus suis vel à
paranymphis offerantur. Qui cùm benedictio-
nem acceperint, eadem nocte pro reverentia

Concil. Car-
thag. 4. c. 134.
Burchard. lib.
9. c. 5.

268 R E G I N O N I S L I B. II.
ipſius benedictionis in virginitate perman-
neant.

Ut nullus alterius ſponſam accipiat. *Ex
epiſtola Siricij Papa.*

Decreta Siricij
c. 4.
Halitgar. lib.
4. c. 15.
Burchard. lib.
9. c. 31.

CLIV. De conjugali autem violatione re-
quiſti, ſi deſponſatam alij puellam alter in
matrimonium poſſit accipere. Hoc ne fiat mo-
dis omnibus inhi-
bemus: quia illa benedictio,
quam nupturæ ſacerdos imponit, apud fideles
cujusdam ſacrilegij inſtar eſt ſi illa tranſgreſ-
ſione violetur.

De raptis puellis & deſponſatis. *Ex
Concilio Ancyrano.*

Concil. An-
cyr. c. 10.
Halitgar. lib.
4. c. 18.
Rhab. epiſt.
ad Heribald.
c. 20.
Burchard. lib.
9. c. 38.

CLV. Deſponſatas puellas, & poſt ab aliis
raptas, placuit erui, & eis reddi quibus ante
fuerant deſponſatæ, etiamſi eis à raptoribus
vis inlata conſtiterit.

De eadem re. *Ex Capitularium lib. 1.
cap. XCIX.*

Lib. 1. Capi-
tular. c. 105.
Capitular
Aquiſgran.
Ludovici Pij
c. 24.
Burchard. lib.
9. c. 37.

CLVI. Proinde placuit atque ſtatutum eſt
à ſacro conventu ut raptor publica pœnitentia
multetur. Raptam verò ſi ſponſus recipere
noluerit, & ipſa eidem crimini conſentens
non fuit, licentia nubendi alij non negetur.
Quòd ſi & ipſa conſenſit, ſimili ſententiæ ſub-
jacebit. Quòd ſi & ipſi poſt hæc ſe conjunge-
re præſumpſerint, utrique anathematizentur.

De eadem re. *Ex Concilio Meldenſi
cap. LXXIX.*

Concil. Meld,
c. 68.

CLVII. De his qui ſponſas alienas ra-

piunt antiqua & synodalis sententia observe-
tur. Quod etsi fortè in Ecclesia eventus talis
reperiri dinoscitur, ut pro salutis & religionis
competentia humanius quiddam * debeat tra-
ctari Pontifices, sicut canonica, ut eisdem ver-
bis utamur, docet auctoritas, quia prior, in-
quiens, definitio durius, posterior autem
quiddam tractavit humanius, nullo modo ut
ad maximam indulgentiam descendamus, al-
terius sponsæ acceptor sine publica transeat
pœnitentia, & sponso legaliter multam com-
ponat. quod si hæc obedire renuerit, sine ulla
refragatione anathematizetur. fautores verò
illius, juxta modum culpæ, episcopali decre-
to pœniteant. Si verò, quod non optamus, de
gradu ecclesiastico talibus nuptiis se consensu-
rem vel interventorem manifestè prodiderit, à
gradu proprio repellatur. & si verisimilibus
exinde suspicionibus fuerit propulsatus, cano-
nicè se purget.

Burchard. lib.
9. c. 32.

* debeant tra-
ctare Pohr.

De non sponsatis. *Ex Capitularium lib. 1.*
cap. xcviij.

CLVIII. De puellis raptis necdum des-
ponsatis in Chalcedonensi Concilio scriptum
est: *Eos qui rapiunt puellas sub nomine simul
habitandi, cooperantes, & conhibentes raptori-
bus, decrevit sancta synodus, si quidem Cleri-
ci sunt, decidant à gradu proprio; si verò laici,
anathematizentur.* Quibus verbis datur intel-
legi qualiter hujus mali auctores damnandi
sunt, quando participes & conhibentes tanto
anathemate feriuntur, & juxta canonicam au-
toritatem ad conjugia legitima raptas sibi ju-

Lib. 1. Capi-
tular. c. 104.
Capitulare
Aquisgranen-
se Ludovici P.
c. 23.
Burchard. lib.
9. c. 36.

De raptoribus virginum & viduarum.
Ex Concilio Meldensi.

Concil. Meld.
c. 64.

CLIX. Raptores virginum vel viduarum, qui etiam postea voluntate parentum & cetera. Require retro in primo libello de ordinatione Clericorum cap. CCCCXVI.

De eadem re. *Ex eodem, cap. L XV.*

Concil. Meld.
c. 65.
Burchard. lib.
2. c. 39.

CLX. Si autem qui necdum eas quas raperunt, cum voluntate parentum sub praefato desponsione vel dotalitij nomine in conjugium sumptas habent, quando in omnium aures hæc fuerit constitutio promulgata, ab earum conjunctione separentur, & publicæ pœnitentiæ subigantur; raptæ autem parentibus legaliter restituantur. Post actam verò publicam pœnitentiam, si ætas & incontinentia exegerit, legitimo & ex utrisque partibus placito conjugio socientur. Nam in his non regulam constituimus; sed, ut verbis magni Leonis utamur, quid sit tolerabilius æstimamus. Quod si unus ex conjugatis obierit, is qui publicam pœnitentiam egerit, & superstes extiterit, iterare conjugium non præsumat, nisi fortè Episcopus præviderit aliquam concedere indulgentiam, ut graviolem possit amovere offensam.

De eadem re. *Ex eodem, cap. L XVI.*

Concil. Meld.
c. 66.
Concil. Rom.
sub Greg. 2.
c. 10, 11.

CLXI. Qui verò deinceps rapere virgines præsumperit vel viduas, secundum synodalem beati Gregorij diffinitionem ipsi & com-

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 271
plices eorum anathematizentur, & raptores
sine spe conjugij perpetuò maneant.

De eadem re. *Ex epistola Symmachi Papæ.*

CLXII. Raptores igitur viduarum vel
virginum ob immanitatem tanti facinoris de-
testamur, illos vehementiùs persequendo qui
sacras virgines vel volentes vel invitas matri-
monio suo sociare tentaverint. Quos pro tam
* nefandissimi criminis atrocitate à commu-
nitione suspendi præcipimus.

Symmach.
epist. 5. c. 4.
Halitgar. lib.
4. c. 16.
Burchard. lib.
9. c. 34.

* Ita etiam in
vet. codice re-
gio.

De his qui sanctimoniales rapiunt. *Ex Con-
cilio suprascripto, cap. LXVII.*

CLXIII. Qui sanctimoniales virgines
vel viduas rapiunt, & progressu etiam criminis
in conjugium sumunt, publicæ pœnitentiæ
subigantur. Uterque autem sine ulla spe ux-
oriæ copulationis perenniter maneant. Si verò,
quod absit, conjugia iterare præsumpserint,
acriori subdantur vindictæ, & ampliùs pro-
pellantur. Quòd si fortè obedire monitis salu-
taribus noluerint, anathematizentur.

Concil. Meld.
c. 67.
Burchard. lib.
8. c. 52.

*In editione Helmstadiensi legitur, publi-
cæ pœnitentiæ tradantur & ad habitum re-
ligionis redire cogantur. Uterque &c. Co-
dicis verò Parisiensis lectio ea est quam præ-
fert hæc nostra editio. Utrobique autem muti-
lus est hic locus; qui sic supplendus est ex
editione Sirmondi & veteri codice nostro: pu-
blicæ pœnitentiæ, juxta modum quem
præviderit Episcopus, subigantur. Ipsæ
verò locis congruis pœnitentiæ retrudan-
tur, & ad habitum &c.*

De eadem re. *Ex epistola Siricij Papa.*Decreta Siricij c. 6.
Burchard. lib. 8. c. 29.

CLXIV. Impudicas detestabilisque personas (monachorum scilicet atque monacharum, quæ abjecto proposito sanctitatis illicita ac sacrilega contagione se miscuerint) à monasteriorum cœtu Ecclesiarumque conventibus eliminandas esse mandamus: quatinus retrusæ in suis ergastulis, tantum facinus continua lamentatione deflentes, purificatorio possint pœnitundinis igne decoqui, ut eis vel ad mortem saltim, solius misericordiæ intuitu, per communionis gratiam possit subveniri.

De eadem re. *Ex epistola Gregorij Papa.*

Apud. Gratian. 27. q. 1. c. 15.

CLXV. Pervenit ad nos quòd quidam vir nequissimus diabolico instinctu de monasterio suaserit exire quandam Deo sacratam, atque à quodam viro, unde exierat, sit revocata, rursusque eam vir ille nequissimus iniqua suggestione de monasterio eiciens, apud se nunc illique retineat impudicè. Volumus autem tu episcopatus tui auctoritate in monasterium revocetur ac retrudatur.

De eadem re. *Ex epistola Gelasij Papa.*Decreta Gelasij c. 20.
Burchard. lib. 8. c. 32.

CLXVI. Virginibus sacris se quosdam sociare cognovimus, & post dicatum propositum incesta fœdera sacrilegæque miscere. Quos protinus æquum est à sacra communione detrudi, & nisi per publicam privatamque pœnitentiam non recipi. viaticum tamen de seculo exeuntibus, si tamen pœnituerint, non negari.

Ut Episcopus monasterium monachorum
vel puellarum introeat. *Ex Concilio
Rotomagensi.*

CLXVII. Ut Episcopus monasterium
monachorum & sanctimonialium frequenter
introeat, & cum gravibus & religiosis perso-
nis in eorum vel earum conventu residens, eo-
rum vitam & conversationem diligenter dis-
cutiat; & si quid reprehensibile invenerit, cor-
rigere satagat. Sanctimonialium etiam pudici-
tiam subtiliter investiget. Et si aliquam inve-
nerit quæ, neglecto proposito castitatis, Cle-
rico aut laico impudenter miscetur, acriter
verberibus coërceatur, & in privata custodia
retrudatur, ubi quod malè commisit dignè
pœniteat. Interdicat autem ex auctoritate san-
ctorum canonum ut nullus laicus aut Clericus
in earum claustris & secretis habitationibus
accessum habeat, neque Presbyteri, nisi tan-
tùm ad Missam. Expleta Missa, ad Ecclesias
suas redeant. Omnibus præterea publicè &
privatim denuntiet quantum piaculum sit qui
sponsam alterius violat, quanto magis reus
majestatis efficitur qui sponsam omnipotentis
Dei corrumpit.

Burchard. lib.
8. c. 66.

*Mutila est postrema pars istius capituli: qua
sic restituenda est ex Burchardo: quantum
paciolum sit qui sponsam Christi violare
præsumit. Si enim ille reus tenetur qui
sponsam hominis violat, quanto magis &c.*

* * *

S

Ut Abbatissa de monasterio non egrediatur.

Ex Concilio Mogenciensi cap. xvi.

Concil. Mo-
gunt. sub
Rhab. c. 16.
Burchard. lib.
8. c. 80.

CLXVIII. Abbatissa nequaquam de monasterio egrediatur nisi per licentiam Episcopi sui, nisi fortè regali iussione cogatur. Et si quando foras pergat, de sanctimonialibus quas secum ducit curam maximam habeat, ut nulla eis detur occasio peccandi.

Quid agere debeant sanctimoniales.

Ex eodem.

Concil. Mo-
gunt. sub
Rhab. c. 16.
Burchard. lib.
8. c. 77.

CLXIX. Sanctimoniales in monasterio constitutæ habeant studium in legendo & cantando, & horas canonicas sollempniter pariter celebrent, & omnes, exceptis quas infirmitas tenet, in dormitorio dormiant, & omnibus diebus ad Capitulum & collationes veniant, & regulam à sanctis patribus illis constitutam diligenter observent.

De cautela sanctimonialium. *Ex Concilio Hispalensi.*

Concil. His-
pal. 2. c. 11.
Burchard. lib.
8. c. 53.

CLXX. Hæc circa omnes cautela servetur, ut remoti à peculiaritate virginum, nec usque ad vestibulum habeant accedendi familiaris permixtum. Nec ipse qui præest cum sola conloqui debet, sed sub testimonio duarum aut trium sororum, ita ut rara sit accessio, brevis locutio.

Ne Clerici vel continentes ad virgines ingrediantur. *Ex Concilio Carthaginensi.*

Concil. Car-
thag. 3. c. 25.

CLXXI. Ut Clerici vel continentes ad

viduas vel virgines, nisi ex jussu aut permisso Episcoporum aut Presbyterorum, non accedant. & hoc non soli. sed nec ipsi Episcopi & Presbyteri. sed ubi Clerici presentes sunt, aut aliqui graves Christiani.

De corruptis sanctimonialibus. *Ex epistola Innocentij Papa.*

CLXXII. Quæ in Christo spiritualiter nubunt, si postea publicè nupserint, vel se clandestinè corruperint, non eas admittendas esse ad agendam pœnitentiam, nisi is cui se junxerat de mundo recesserit. Si enim de hominibus hæc ratio custoditur, ut quæ vivente viro alteri nupserit, adultera habeatur, nec ei agenda pœnitentiæ licentia concedatur, nisi unus ex his fuerit defunctus, quanto magis de illa tenendum est quæ antè immortali se sponso conjunxerat, & postea ad humanos amplexus transmigravit.

Decreta Innocentij I. c. 19.
Halingar. lib. 4. c. 19.
Burchard. lib. 8. c. 13.

De secularibus viduis. *Ex Concilio Meldensi LXXI.*

CLXXIII. Ut illæ quæ quasi sanctimoniales sub velamine religionis degere videntur, sed potiùs in delitiis viventes mortuæ in divinis oculis computantur, provincias discurrentes, curiosè & verbosè, si libidinibus ceterisque carnalibus desideriis & voluptatibus inservire accusantur, si manifestè detegi poterint, episcopali auctoritate & regia potestate in talibus locis residere sub testimonio religioso cogantur, ubi pœnitentiam si fecerint dignam, assequantur etiam fructuosam. Si au-

Concil. Meld. c. 70.
Burchard. lib. 8. c. 50.
1. Tim. 5.

276 REGINONIS LIB. II.
tem manifestè detegi non valuerint, erga Ecclesiam suæ opinionis malam famam legaliter purgare cogantur, & ut religiosius de cetero vivant, & in monasteriis converſentur, episcopali decreto & regia potestate coërceantur. De his enim Apostolus dicit: *Quæ cum fornicata fuerint in Christo, nubere volunt.*

Caput istud multùm diversum est ab editionibus vulgatis Concilij Meldensis. Et tamen sic ut à nobis editum est legitur in codice MS. Reginonis & in editione Helmastadiensi; nisi quòd in editione illa, vitio handdubiè librorum, verba quæ sequuntur omiſsa sunt fructuosam. Si autem manifestè detegi non valuerint, erga Ecclesiam &c.

De eadem re.

1. Tim. 5.
Burchard. lib.
8. c. 41. &
Ivo parte 7.
c. 59.

CLXXIV. De viduis Apostolus dicit: *Præcipe, inquit, ut vidua inreprehensibiles sint. Vidua eligatur non minùs sexaginta annorum, in operibus bonis testimonium habens, si filios educavit &c. Adulescentiores viduas devota. Cum enim luxuriata fuerint, in Christo nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Simul & otiosa discunt circuire domos, non solùm otiosa, sed & verbose, & curiose, loquentes quæ non oportet. Vult ergo juniores nubere, filios procreare, matresfamilias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti gratia. Jam enim quedam conversæ retro post Satanam.*

De eadem re. *Ex Lege Romana.*

Nov. Majoriani tit. 8.

CLXXV. Viduarum sanè obstinationa-

bus permovemur, quæ nulla prole suscepta
 fecunditatem suam reparatione familiæ re-
 pudata conjugij iteratione condemnant, &
 solitariam vitam non, ut colligitur, religionis
 ac pudicitiaæ amore, sed potentiaæ lasciviaque
 vivendi eligunt libertatem. Quibus ad omnem
 licentiaæ usum aut sollicitantium personarum
 ficta religione aut favore callidi captatores ad-
 plaudunt. Has ad honestioris vitæ tramitem
 revocantes sancimus ut maritali obitu desti-
 tuta mulier quadragenaria, cum adhuc pro-
 creare liberos per ætatem potest, intra quin-
 quennium nubat. Emenso quinquennio si in-
 viduitate persistit, mox cum propinquis suas
 dividat facultates; aut si hi fortasse defuerint,
 cum fisco* matrimonium dividat.

* In Nov.
 patrimon.

Ne sanctimonialia palatium & publicos
 conventus adeant. *Ex Concilio
 Nannetensi.*

CLXXVI. Cum Apostolus dicat, *Mu-* 1. Cor. 14.
 Concil. Nannet. c. 19.
 Burchard. lib. 8. c. 85.
*lieres in Ecclesia taceant, non enim permittitur
 eis loqui, mirum videtur quod quædam mu-
 liercula contra divinas humanasque leges at-
 trita fronte impudenter agentes, placita gene-
 ralia & publicos conventus indefinenter ad-
 eunt, & negotia regni utilitatesque reipubli-
 cae magis perturbant quam disponunt, cum
 indecens sit & etiam inter barbaras gentes re-
 prehensibile mulieres virorum causas discute-
 re, & quæ de lanificiis suis & operibus textili-
 bus & muliebribus inter genitarias suas resi-
 dentes debuerant disputare, in conventu pu-
 blico, ac si in curia residentes, senatoriam*

sibi usurpant auctoritatem. Quæ ignominiosa præsumptio fautoribus magis imputanda videtur quàm feminis. Unde, quia divinæ leges, ut supra monstratum est, hoc contradicunt, & humanæ nihilominus idipsum prohibent, ut feminæ nihil aliud prosequantur in publico quàm suam causam. Ait enim Lex Theodosiana: *Nulla ratione femina amplius quàm suas causas agendi habeant potestatem, nec alienius causam à se noverint prosequendam.* Idcirco ex auctoritate canonica interdiciamus ut nulla sanctimonialis virgo vel vidua conventus generales adeat, nisi à Principe fuerit evocata, aut ab Episcopo suo, nisi fortè propriæ necessitatis ratio impulerit. & hoc ipsum cum licentia Episcopi sui.

Interpret. l. 5.
Cod. Theod.
de cognitor.
& procurator.

Quando virgo veletur. *Ex Concilio Africano.*

Concil. Afric.
c. 93.
Lib. 1. Capitular.
c. 46.
Burchard. lib.
8. c. 18.
Decreta Gelasij
c. 12.

CLXXVII. Ut virgines non velettur ante vigesimum quintum annum ætatis, nisi fortè necessitate periclitantis pudicitia virginalis; &, ut Gelasius Papa dicit, nisi in Epiphania & in Albis paschalibus & in Apostolorum natalitiis non sunt consecrandæ, nisi causa mortis urgente.

Decreta Gelasij
c. 13.
Lib. 1. Capitular.
c. 59.
Burchard. lib.
8. c. 36.

De eadem re. *Gelasius.*

Concil. Tribur.
c. 24.
Burchard. lib.
8. c. 10.

CLXXVIII. Viduas autem velare Pontificum nullus attentet.

Virgines quæ ante duodecim annos infans mundiburdis suis sacrum velamen capiti suo imposuerint, & illi mundiburdi integrum annum & diem hoc tacendo consenserint, in

sancto proposito permaneant. Et si in prædicto anno & die pro illis se proclamaverint, petitioni eorum assensus præbeatur; nisi fortè Dei timore tacti, cum eorum licentia in religionis habitu perseverent.

De eadem re. *Ex eodem Concilio.*

CLXXIX. Viduæ quæ spontanea voluntate ab altari sacrae conversationis velamen suscipiunt, decrevit sancta synodus in eodem proposito eas permanere. Non enim fas esse decernimus ut postquam se Domino semel sub velo consecraverint, & inter velatas oblationes fecerint, iterum eis concedi Spiritui sancto mentiri.

Concil. Tribur. c. 25.
Burchard. lib. 8. c. 35.

Zacharias Papa cap. VII.

Virginem aut viduam, nisi is qui desponsatam habuerit, nullus audeat furari in uxorem. Si quis hoc temerario ausu præsumpserit, anathema sit. [*Caput istud non extat in codice Parisensi.*]

Burchard. lib. 9. c. 13.

Item de sanctimonialibus. *Ex eodem Concilio.*

CLXXX. Sanctimonialis si pro lucro animæ suæ cum licentia Abbatissæ suæ ad aliud monasterium pergere disposuerit ibidemque commanere, decrevit synodus concedi. Si vero fuga disciplinæ alium locum quærit, redire cogatur.

De concubinis. *Ex epistola Leonis Papæ.*

CLXXXI. Non omnis mulier viro con-

Decreta Leon. l. c. 18. & 19.

Burchard. lib.
9. c. 1.

Juncta uxor est viri, quia non omnis filius heres est patris. Itaque aliud est uxor, aliud concubina; sicut aliud ancilla, & aliud libera. Ancillam itaque à thoro abicere, & uxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio conjugij, sed profectus honestatis est. Dubium enim non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium in qua docetur nuptiale non fuisse ministerium. Nisi fortè illa mulier & ingenua facta, & dotata legitimè, & publicè nuptiis honestata videatur.

Ut de captivitate venientibus maritis uxores propriæ reformentur. *Ex epistola Leonis.*

Decreta Leonis I. c. 42.
Burchard. lib.
9. c. 55.

CLXXXII. Quòd debeant feminae quæ captis viris & in captivitatem ductis, aliis viris nupserunt, putantes interemptos maritos, reversis de captivitate prioribus viris copulati, ut cuique id quod legitimè habuit reformetur, & recipiat unusquisque quod suum est, & redintegrentur fœdera nuptiarum.

De eadem re. *Ex eodem.*

Decreta Leonis I. c. 43.
44. 45.
Burchard. lib.
9. c. 56.

CLXXXIII. Quòd non probatur esse culpabilis qui uxorem capti in matrimonio videtur esse fortitus. Et si viri de captivitate regressi, intemperantia uxorum offensi non fuerint, & voluerint eas in conjugium recipere, liberam habeant facultatem. Et si mulier ad priores maritos redire noluerit, posteriorum virorum amore capta, ecclesiastica communione privetur.

Deincestis. *Ex Concilio Hilerdensi*
cap. IV.

CLXXXIV. De his qui se incesta pollutione commaculant, placuit ut quousque in ipso detestando & inlicito carnis contubernio perseverant, usque ad Missam tantum catechumenorum in Ecclesia admittantur; cum quibus etiam nec cibum sumere ullum Christianorum, sicut Apostolus iussit, oportet.

Concil. Ilerd.
c. 4.
Rhab. epist.
ad Heribald.
c. 20.
Burchard. lib.
7. c. 3.

Ex Concilio Toletano.

Salubriter præcavendo sancimus ne quis fidelium propinquam sanguinis sui, usque quò affinitatis lineamenta successione generis cognoscit, in matrimonio sibi desideret copulari. Quoniam scriptum est: *Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedat, ut revelet turpitudinem ejus.*

Concil. Tollet.
2. c. 5.
Burchard. lib.
7. c. 6.

De eadem re. *Ex Concilio Agathensi.*

CLXXXV. De incestis conjunctionibus nihil prorsus veniæ reservamus, nisi cum ad alterum separatione sanaverint. Hos enim esse censemus. Si quis relictam fratris, quæ penè prius soror extiterat, carnali conjunctione violaverit; si quis fratris uxoris germanam, si quis novercam, si quis consobrinam, si quis filiam avunculi, vel relictam ejus, si quis patris filiam vel privignam suam duxerit. Sanè quibus conjunctio inlicita interdicitur, habebunt sibi, post actam pœnitentiam, ineundi melioris conjugij (id est, legitimi) libertatem. (id est, potestatem.) [*Vide epistolam*

Conc. Agath.
c. 61.
Concil. Arelat.
6. c. 11.
Burchard. lib.
7. c. 4.

De eadem re. *Ex Concilio Romano.*

Concil. Rom.
sub Greg. 2.
c. 1. & seqq.
Haltigar. lib.
4. c. 22.
Lib. 7. Capitular.
c. 127.
* *Cod. Paris.*
fratris uxorem

CLXXXVI. Gregorius Papa dixit: Si quis Dei ancillam, id est, sanctimoniam, in conjugio duxerit, anathema sit. Si quis comatrem spiritualement in conjugio duxerit, anathema sit. Si quis * neptem in conjugio duxerit, anathema sit. Si quis novercam aut nurum suam duxerit, anathema sit. Si quis consobrinam duxerit, anathema sit. Si quis de propria cognatione vel quam cognatus habuit in conjugio duxerit, anathema sit. Si quis viduam furatus fuerit in uxorem, vel consentientibus ei, anathema sit. Si quis virginem, nisi defonsaverit, furatus fuerit in uxorem, vel consentientibus ei, anathema sit. Et in his omnibus tertio omne Concilium respondit: Amen.

De iudicio. *Ex Concilio ad Confluentes.*
Karolus ad Lodovicum.

Capitula Karoli Calvi tit.
30. c. 5.

CLXXXVII. Filiam nostram Juditham viduam secundum leges divinas & humanas sub tuitione ecclesiastica & regio mundeburde constitutam Balduinus sibi furatus est uxorem; quem post legale iudicium Episcopi nostri regni excommunicaverunt secundum sacros canones & diffinitionem sancti Gregorii Papæ, qui dicit: *Si quis viduam furatus fuerit in uxorem, vel consentientibus ei, anathema sit.*

* * *

De feminis quæ viros amittunt, *Capitular.*

lib. 1. cap. xcvi.

CLXXXVIII. De feminis quæ viros amittunt, placet ne se, sicut hactenus, indifcretè velent; sed triginta dies post discessum viri sui expectent; & post tricesimum diem per consilium Episcopi sui, vel, si Episcopus absens fuerit, consilio aliorum religiosorum sacerdotum suorumque amicorum, id quod eligere debent eligant. Et quia à sacro conventu rogati ut hi qui publicam gerunt pœnitentiam, & feminæ quæ viros amittunt, nostra auctoritate, donèc deliberent quid agant, tuerentur, specialiter pro his Capitula fieri & legis mundanæ capitulis inserenda decrevimus.

Lib. 1. Capitular. c. 102. & lib. 2. Leg. Longob. tit. 6. c. 4. Burchard. lib. 8. c. 42. Ivo part. 7. c. 60.

Mutilus est hic locus apud Reginonem, Burchardum, & Ivonem. Nam libro 1. Capitular. cap. cxi. tam in editis quàm in manuscriptis codicibus, tum in Capitulari Aquisgranensi Ludovici Pij cap. xxi. post illa verba religiosorum sacerdotum, legitur suorumque parentum atque amicorum. Unde colligi debet Burchardum & Ivonem sua descripsisse ex Reginone.

De eadem re. *Ex Capitularium lib.*

iv. cap. xvi.

CLXXXIX. Qui viduam intra primos triginta dies viduitatis vel invitam vel volentem sibi copulaverit, sexaginta solidos componat. Et si invitam eam traxerit, legem suam ei componat, illam verò ulterius non attingat.

Lib. 4. Capitular. c. 17. Lib. 2. Leg. Longob. tit. 6. c. 3.

Qui hominem publicam pœnitentiam agentem interficit. *Ex eodem, cap. xvii.*

Lib. 4. Capitul. c. 18.
Lib. 1. l. 5.
Longob. tit. 9. c. 31.

CXC. Qui hominem publicam pœnitentiam agentem interfecerit, bannum nostrum in triplo componat, & ejus vvirigildum proximis ejus persolvat. [*Vide supra cap. 30. hujus libri.*]

Ne frater super thorum defuncti fratris ascendat. *Ex Concilio Aurelianensi.*

Concil. Aurelian. 1. c. 18.
Rhab. epist. ad Heribald. c. 20.

CXCI. Ne frater super thorum defuncti fratris adscendat, nec quisquam amissa uxore sororem ejus sibi audeat sociare.

De sorore sponsæ violata. *Ex Concilio Ancyrano.*

Concil. Ancyran. c. 24.

CXCII. Quidam sponsam habens, fororem ejus violavit, & gravidam reddidit. Postmodum desponsatam sibi duxit uxorem. Illa verò quæ corrupta est, laqueo se peremit. Hi qui fuerunt conscij, post decennem satisfactionem jussi sunt suscipi secundum gradus pœnitentiæ constitutos.

De muliere quæ duobus fratribus nupsit. *Ex Concilio Neocasariensi.*

Concil. Neocasar. c. 2.
Halitgar. lib. 4. c. 14.
Burchard. lib. 17. c. 1.
Vide lib. 7. Capitular. c. 296.

CXCIII. Mulier si duobus fratribus nupsit, abiciatur usque ad mortem. veruntamen in exitu, propter misericordiam, communicatio ei concedatur. Quod si defecerit vir aut mulier in talibus nuptiis, difficilis erit pœnitentia in vita permanenti.

De eadem re. *Ex Concilio Heliberitano.*

CXCIV. Si quis, post obitum uxoris suae, sororem ejus duxerit, & ipsa fuerit fidelis, quinquennium à communione placuit abstinere, nisi mors coegerit.

Concil. Heliber. c. 61.

De eadem re. *Ex Concilio Martini Papae.*

CXCV. Si qua mulier duos fratres, aut si quis vir duas sorores duxerit, à communione separentur usque ad mortem. In morte pro misericordia viaticum accipiant.

Martin. Bracar. c. 79.
Burchard. lib. 17. c. 2.

De filiola & commatre. *Ex epistola Rabani ad Heribaldum Episcopum Autisiodorensis.*

Cap. 20.

CXCVI. De eo quod interrogasti, si ille qui filiolum suam, & de eo qui concubuit cum commatre sua spiritali, & de illo qui filium suum baptizavit, & cujus uxor eum de fonte suscepit, si postea in tali copulatione permanere possent, omnino illicitum esse judicavimus. Nam in Concilio Mogontiacensi scriptum est cap. LV. *Nullus proprium filium aut filiam à fonte baptismatis suscipiat, nec filiolum nec commatrem ducat uxorem, nec illam cujus filium ad confirmationem ante Episcopum tenuerit. Vbi autem factum fuerit, separentur.*

Burchard. lib. 17. c. 24.

Concil. Mogunt. sub Kar. M. c. 55.
Lib. 5. Capitular. c. 100.
Burchard. lib. 17. c. 25.

Si quis viduam uxorem duxerit.

Ex eodem.

Rhab. ibid.
Concil. Mogunt. sub Rhab. c. 56.

CXCVII. Si quis viduam uxorem duxerit, & postea cum filiastra sua fornicatus fue-

Lib. 5. Capitular. c. 101.
Burchard. lib. 17. c. 9.

rit, seu duabus sororibus nupserit, aut si qua duobus fratribus nupserit, seu cum patre & filio fornicata fuerit, tales copulationes anathematizari & disjungi præcipimus, nec unquam ampliùs conjugio copulari, sed sub magna districtione fieri. [*Caput istud additum est ex codice manuscripto. Non extat enim in editione Helmestadiensi.*]

De eo qui filiolum suam polluit.
Vnde supra.

Rhab. ibid.
Burchard. lib. 17. c. 26.

S. Gregor. lib. 4. dialcg. c. 32.

CXC VIII. Quàm detestabile & execrabile scelus sit unicuique Christiano filiolum suam constuprare testatur sanctus Gregorius Papa in dialogis suis: ubi refert quendam hominem polluisse filiolum suam, & quia neglexit pœnitentiam agere, subito miserabili morbo correptus expiravit, & sepultus, non solum corpus, sed etiam omne sepulcrum, ignis invisibilis consumpsit.

Item de incestis & eorum pœnitentia.
Ex Concilio Mogonciacensi.

Rhab. ibid.
Burchard. lib. 17. c. 8.

CXC IX. Si quis fornicatus fuerit cum duabus sororibus, vel cum noverca sua, vel cum amita sua, vel cum matre sua, vel cum filia patris sui & avunculi sui, vel cum filia amitæ suæ sive materteræ suæ, vel cum nepte sua, vel cum commatre aut filiola sua, sive quam de fonte suscepit, vel ante Episcopum tenuerit, & si qua mulier simili modo fornicata fuerit, abstineat se ab ingressu domus Dei annum unum; & eodem anno, nisi dominicis & festis diebus, solummodo pane & aqua & sale utatur.

tur, arma non ferat, osculum nulli præbeat, sacrificium, nisi pro viatico, minimè sumat; sex deinde annis ingrediatur quidem domum Dei, sed carnibus & vino & sicera minimè utatur, nisi festis diebus. De armis verò vel osculo sive sacrificio, sicut supra dictum est. Postea verò duobus annis, quando carne vescitur, à potu omni qui inebriare potest se contineat; & si potum biberit, minimè carne vescatur, absque præcipuis festis diebus. De armis vel osculo & sacrificio modum teneat jam dictum, Inde usque ad obitum suum, nisi prædictis festis diebus, à carne se absteineat tres legitimas ferias in omni hebdomada, & tres quadragesimas in anno legitimè custodiat. De armis verò ut supra dictum est. Et nunquam aliquando conjugio copuletur. Hæc eadem penitentia imponenda est patricidis vel fratricidis vel consanguineis, necnon & qui sponte per fraudem & avaritiam hominem innoxium occidunt, quod morchidum vocant.

In quota generatione copulentur fideles.

*Ex epistola Rabani ad Humbertum
Episcopum.*

CC. Igitur de nuptiis, vel quomodo consanguinitas honoranda sit, Dominus loquitur in Levitico dicens: *Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedat, ut revelet turpitudinem ejus.* Cùm enim Dominus populum suum de contaminationibus gentium voluisset separare, primùm generali vocabulo ad proximitatem sanguinis prohibuit quemquam accedere, ne revelaret turpitudinem ejus; deinde ip-

To. v. i. oper.
Rhab. pag.
165.
Levit. 18.

sam generalitatem ferme in duodecim species
 subdivisit; quæ tamen ultra tertiam vel quar-
 tam generationem non procedunt. Unde acci-
 dit, ut reor, Dominum Gregorium Augustino
 interroganti tertia vel quarta generatione
 jam licitè connubia jungere respondisse. Simi-
 liter & in Theodori Archiepiscopi gentis An-
 glorum Capitulis, quæ de necessariis conscrip-
 sit rebus, invenimus quòd in tertia propin-
 quitate carnis secundùm Græcos liceat nube-
 re, in quinta secundùm Romanos. Qui tamen
 conjugia in tertia propinquitate facta non sol-
 verent, si antea ab inscientibus compacta fuiss-
 sent, æqualitèrque conjungeretur vir in ma-
 trimonio his qui sibi consanguinei sunt, & uxo-
 ris suæ consanguineis post mortem uxoris.
 Hunc autem Theodorum Tharso Ciliciæ na-
 tum Vitellianus Papa Romæ Episcopum ordi-
 nans, ad Britanniam misit. unde tam orienta-
 lium quàm etiam occidentalium Ecclesiarum
 consuetudinibus pleniter instructus fuerat.
 Nec eum aliqua latere potuerunt quæ in ob-
 servationibus legitimis Græci vel Romani eo
 tempore habuerunt, maximè cùm in utraque
 lingua perfectè instructus esset. Quòd autem
 proximis temporibus Romanorum Pontifi-
 cum scripta continent usque ad sextam vel
 septimam generationem conjugij usum diffe-
 rendum, magis ex consuetudine humana
 quàm ex lege divina hoc eos præcepisse cre-
 dendum est. Nam quòd Isidorus in Etymolo-
 giis suis usque ad sextam generationem con-
 sanguinitatis abstinendum & sic legitimo con-
 nubio jungendum asseruit, inde reor eum
 fecisse,

Vide infra in
 1. append.
 c. 30.

Vide tom. 9.
 Spicilegij Da-
 cheriani pag.
 53. c. 13. &
 pag. 61. c. 112.

fecisse, quod genealogiæ seriem retexens, quo-
 usque ordinem numerandi perduxit, eò cog-
 nationem sanguinis servandam æstimavit;
 sicque ad innovationem generis & amicitia
 jus confirmandum redire ad connubium sanc-
 vit, quando jam cognationis ordo numerari
 desit. Ceterum ante omnia considerandum
 est ut sic censura disciplinæ temperetur, ne per
 immoderationem correptionis peccati cumu-
 lus augeatur. Scimus enim quod qui in lege
 cognationis jus observare constituit, in evan-
 gelio fœdus conjugij non dissolvendum præ-
 cepit. Si enim ubicunque aliquid proximitatis
 vel consanguinitatis, licet longinquæ, inter
 conjugatos inveniri potest, statim matrimo-
 nium dissolvatur, vereor quod adulterium &
 fornicationis scelus multiplicetur: quia cum
 conjugato adolescentulo vel juveni societas
 comparis suæ denegatur, nec aliquid ei solatij
 impenditur unde continentiam salvare possit,
 libidine inflammatus per diaboli instigationem
 multiplici fornicatione forsitan polluitur, ac
 sic in præcipitium mortis æternæ anima de-
 mergatur. Igitur quia à mea parvitate volui-
 sti, quid sentirem de hac re, tibi rescribi, prop-
 ter fragilitatem præsentis temporis reor hoc
 quod Theodorus Episcopus inter Gregorium
 & Isidorum medius incedens in suis capitulis
 diffinivit magis sequendum, ut quinta genera-
 tione jam licitum connubium fiat: quia non
 lex divina huic contradicit, nec etiam sancto-
 rum patrum dicta hoc prohibent. Si autem &
 in quinta ab insciis fuerit copula peracta, me-
 lius mihi videtur ut cum pœnitentiæ humilia-

290 REGINONIS LIB. II.
tione, si se uxoratus continere non vult, Deo
satisfaciat.

De eadem re. *Gregorius ad Augustinum.*

Apud Bedam
lib. 1. hist.
Angl. c. 27.
§. 6.

CCI. Necessè est ut etiam tertia vel quarta
generatio fidelium licenter sibi jungi debeat.
Nam à secunda quam prædiximus se omnino
debet abstinere.

De eadem re. *Ex epistola Rabani ad Regin-
baldum Chorepiscopum.*

CCII. De eo quòd interrogasti, si pater
& filius, vel si duo fratres, vel si avunculus &
nepos, cum una muliere fornicati sint, quid
inde faciendum sit, manifestum est quòd gra-
vi vindicta plectendum est quod grave facinus
esse reperitur. Omnis enim mœchia interdicti-
tur ubi scriptum est: *Non mœchaberis.* Quan-
to magis cum cognata vel cum conjugè seu
concupina cognati. Hinc in Levitico scriptum
est: *Si mœchatus fuerit quis cum uxore alterius,
morte moriantur & mœchus & adultera. Qui
dormierit cum noverca sua, vel cum nuru sua,
& qui filiam & matrem duxerit, & qui acce-
perit sororem suam, morte moriatur.* Si enim in
lege turpitudinem incestus mortis sententi-
vindicare iussit, quomodo in evangelio, ubi
summa iustitia est, incestuosus pœnitenti-
peccati evadet? Unde Apostolus: *Irritam qui
fecerit legem Moysi, sine ulla miseratione sub
duobus vel tribus testibus moritur. Quanta ma-
gis putatis deteriora mereri supplicia qui filium
Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pol-
lutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiri-*

Levit. 20.

Hebr. 10.

tui gratia contumeliam fecerit? Igitur Theodorus judicavit eum qui incestum fecerit duodecim annos pœnitere debere. Alij quindecim, alij decem, alij septem. Sed tu priscorum patrum vestigia sequens, his solis pœnitentiæ spatium temperes qui devotè & cum lacrymis pœnitentiam egerint. ceteri definitum tempus servent.

De illo qui servum se fecit. *Ex Concilio Triburiensi cap. XI.*

CCIII. Perlatum est ad sanctam synodum quòd quidam ingenuus ingenuam acceperit uxorem, & post filiorum procreationem, occasione divortij, cujusdam servum se fecerit, utrum necessariò mulierem tenere debeat; & si tenuerit, utrum illa quoque secundum secularem legem servituti subici debeat. Judicatum est uxorem minimè debere dimitti, non tamen ob Christi legem mulierem in servitutum redigi, dum ille non ex consensu conjugis se servum fecit, quem liberum maritum acceperat.

Burchard. lib. 9. c. 75.

Item de incestis. *Ex eodem.*

CCIV. Item indicatum est quendam stuprasse quandam feminam, quam postea frater ejus accepit uxorem. Statuerunt eum qui stupravit, & à se stupratam fratri celavit, quia geminavit peccatum, pœnitentia districtiori castigandum; & conjugium tale dissolvi oportere, & mulieri quidem eis viventibus non fore potestatem nubendi, illis autem pro misericordia conjugium indulgere.

Concil. Tribur. c. 44. Burchard. lib. 17. c. 15.

Si quis cum filia materteræ suæ &c.
concubuerit. *Ex eodem.*

Burchard. lib.
17. c. 20.

CCV. Item interrogatum fuit, si quis cum filia materteræ suæ vel avunculi, amita vel patruï, concubuerit, si conjugatus fuerit, liceatne illi ulterius uti conjugio, aut non conjugato uxorem accipere. Justum esset, sicut aliqua priorum statuta habeantur, ut in perpetuum à conjugio tales abstineant. Sed visum est, humanæ fragilitatis intuitu, ut post pœnitentiam non quidem penitus priventur conjugio, durissimè tamen tam immanis fornicatio vindicetur, sicut sanctus Papa Nicolaus & alij Romani Pontifices statuerunt, ne fortè desperata conscientia multipliciter peccent.

Item de incestis. *Ex eodem.*

Burchard. lib.
18. c. 4.
Pœnitent.
Rom. Ant.
Augustini tit.
3. c. 5.

CCVI. In lectum mariti, absente uxore soror ivit uxoris; quam ille uxorem suam putans, dormivit cum ea. Super hoc visum est, si ipse per securitatem veram hoc probaverit quod inscius fecerit hoc scelus, pœnitentiam quidem quæ sibi indicata fuerit agat, & legitimum suum conjugium habere permittatur; illam digna vindicta affligi, & in æternum conjugio privari. [*In editione Helmstadiensis legitur veram non probaverit. omnino contra mentem canonis. Nos, quia destituebamur opusculi manuscripti codicis, qui imperfectus est in hoc loco, veram lectionem accepimus ex Burchardo & ex Pœnitentiali Romano quod editum est ab Antonio Augustino.*]

De eadem re. *Ex eodem.*

CCVII. Quidam fornicatus est cum aliqua muliere. Postea filius, nesciens patris factum, stupravit eandem. Quod cum pater rescisset, de se filioque confessus est. Statuerunt melius esse ut taliter lapsis cum digna pœnitentia legitima permittantur conjugia quam fortè deterius delinquant; cum fornicaria autem illa gravius agendum.

Concil. Tribur. c. 43.
Burchard. lib. 17. c. 16.

De eadem re. *Ex eodem.*

CCVIII. Si quis cum duabus sororibus fornicatus fuerit, & soror sororem ab eodem antea stupratam nescierit, vel si ipse sororem ejus quam antea stupravit non intellexerit, si dignè pœniterint, & se continere non valuerint, post annos septem conjugia illis non negentur. Si autem non ignoraverunt, usque ad mortem à conjugio abstineant.

Concil. Tribur. c. 45.
Burchard. lib. 17. c. 5.

De eadem re. *Ex eodem.*

CCIX. Si quis cum duabus sororibus fornicatus fuerit, vir diebus vitæ suæ pœniteat. Soror autem quæ de alia sorore nescivit, licentiam habeat nubendi.

Burchard. lib. 17. c. 6.

De eadem re. *Ex eodem.*

CCX. Si homo fornicatus fuerit cum muliere, & frater ejus nesciens duxerit eam uxorem; frater, eò quòd fratri crimen celaverit, pœniteat, & post pœnitentiam nubat. Mulier autem usque ad mortem pœniteat. [*Vide lib. 7. Capitular. cap. 296.*]

Concil. Tribur. c. 44.
Burchard. lib. 17. c. 13.

De eadem re. *Ex eodem.*

Concil. Tri-
bur. c. 43.
Burchard. lib.
17. c. 14.

CCXI. Si frater cum muliere fornicatus fuerit, & frater nesciens cum eadem concubuerit, mulier diebus vitæ suæ pœniteat; post pœnitentiam autem frater ignarus sceleris conjugium accipiat, si vult. [*Vide Concilium Compendiense sub Pippino cap. 8. & lib. 5. Capitular. c. 19.*]

De separatione. *Ex Concilio ad Vermeriam temporibus Pippini.*

Concil. Ver-
mer. c. 1.
Concil. Com-
pend. c. 1.

CCXII. In tertio geniculo separentur. In quarta autem conjugatione si inventi fuerint, non eos separamus, sed pœnitentiam eis indicimus. Et tamen si factum non fuerit, nullam facultatem conjungendi in quarta generatione damus.

De eadem re. *Ex eodem.*

Concil. Ver-
mer. c. 2.

CCXIII. Si aliquis cum filiastra sua manet, nec matrem nec filiam ipsius potest habere, nec illa nec ille aliis se poterunt conjungere ullo unquam tempore. Attamen uxor ejus, si ita voluerit, si se continere non potest, si postea quàm cognovit quòd cum filia sua vir ejus fuit in adulterio, carnale commercium cum eo non habeat, si vult potest alij nubere.

De eadem re. *Ex eodem.*

Concil. Ver-
mer. c. 10.
Burchard. lib.
17. c. 11.

CCXIV. Si quis cum noverca sua dormierit, neutiquam possunt ad conjugium pervenire. Si vir ejus sic vult, potest aliam accipere, si se continere non potest. Similiter qui

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 295
cum filiastra sua vel cum sorore uxoris dormierit, stare potest.

De eadem re. *Ex eodem.*

CCXV. Qui dormierit cum duabus sororibus, & una ex illis antea uxor fuerit, nullam ex ipsis habeat, nec ipsi adulteri unquam conjugio copulentur.

Concil. Vermer. c. 12.
Burchard. lib. 17. c. 3.

De eadem re. *Ex eodem.*

CCXVI. Si quis cum uxore fratris sui dormierit, adulter & mœcha diebus vitæ suæ absque conjugio maneant. Ille verò cui uxor fuit, si vult, aliam conjugem accipiat.

Concil. Compend. c. 8.
Burchard. lib. 17. c. 17.

De eadem re. *Ex eodem.*

CCXVII. Si quis sponsam filij sui oppresserit, & postea filius ejus eam duxerit, pater postmodum non habeat uxorem, nec ipsa mulier virum. Filius, qui facinus patris ignoravit, aliam accipiat.

Concil. Compend. c. 10.
Lib. 5. Capitular. c. 5.
Burchard. lib. 17. c. 18.

De eadem re. *Ex eodem.*

CCXVIII. Si quis filiastrum aut filiastram suam ante Episcopum ad confirmationem tenuerit, separetur ab uxore sua, & aliam nunquam accipiat. Similiter & mulier.

Burchard. lib. 17. c. 22.

De eadem re. *Ex eodem.*

CCXIX. Si quis cum matre & filia fornicatus est, ignorante matre de filia, & filia de matre, ille nunquam accipiat uxorem. Illæ verò, si volunt, accipiant maritos. Si autem hoc fecerint ipsæ feminae, absque maritis in perpetuo maneant.

Concil. Compend. c. 14.
Burchard. lib. 17. c. 12.

De eadem re. *Ex eodem.*Concil. Com-
pend. c. 15.
Burchard. lib.
17. c. 7.

CCXX. Similiter & de duabus sororibus, qui cum una in adulterio mansit, & aliam publicè accepit, non habeat mulierem usque in diem mortis; & illa quæ nescivit, accipiat maritum.

Si quis propter faidam fugit. *Ex eodem.*Concil. Com-
pend. c. 18.
Lib. 5. Capi-
tular. c. 6.

CCXXI. Si qui propter vindictam fugiunt in alias patrias, & dimittunt uxores suas, nec illi nec illæ alteri copulentur.

Item de incestis. *Ex eodem.*Concil. Met.
sub Pippino
c. 1.
Lib. 5. Capi-
tular. c. 7.

CCXXII. Si quis incestum cum proxima sua commiserit, peculium suum perdat, si habet; & si se non emendare voluerit, nullus eum in domo recipiat, neque ei cibum donet. Quod si fecerit, sexaginta solidos Regi componat. Et si pecuniam non habet, mittatur, si liber est, in carcerem. Si servus est, vapulet multis plagis.

Item de parricidis. *Ex eodem.*

CCXXIII. Si homo liber patrem aut matrem, fratrem vel avunculum occiderit, hereditatem propriam amittat. Et si quis mechatus fuerit cum matre & sorore & amita, hereditatem perdat.

Item de incestis. *Ex eodem.*Concil. Mo-
gunt. sub Kar.
M. c. 53.
Lib. 5. Capi-
tular. c. 98. & 152.

CCXXIV. Episcopi incestuosos investigare studeant. Et si pœnitere noluerint, de Ecclesia expellantur, donec ad pœnitentiam

revertantur. Quòd si obedire sacerdotibus noluerint, oportet eos per secularem disciplinam coërceri.

Concil. Turon. 3. c. 46.

De eadem re. *Ex Concilio Moguntiacensi cap. xxix.*

CCXXV. Si quis viduam uxorem duxerit, & postea cum filiastra fuerit fornicatus, seu cum duabus sororibus nupserit, aut si quæcumque cum duobus fratribus, sive cum patre & filio, si quis relictam fratris, si quis neptem, aut novercam, aut nurum, aut consobrinam, aut filiam avunculi, aut ejus relictam, aut privignam polluerit, eos disjungi & ulterius nunquam conjugio copulari præcipimus.

Vide supra c. 197. hujus libri.

De eadem re. *Ex eodem.*

CCXXVI. Contradicimus quoque ut quarta generatione nullus amplius conjugio copuletur. Ubi autem post interdictum factum fuerit, separentur.

Concil. Mogunt. sub Kar. M. c. 54. Lib. 5. Capitular. c. 99. Burchard. lib. 7. c. 18.

De eadem re. *Ex Concilio Vuormaciensi.*

CCXXVII. Si quis cum duabus fororibus, seu cum duobus fratribus, aut cum his personis de quibus sacra scriptura prohibet, fornicationem fecerit, si dignam egerit pœnitentiam, & se continere non potest, liceat ei legitimam uxorem vel virum accipere.

Concil. Vuormac. c. 33.

Si quis cum commatre fornicatus fuerit.

Ex eodem.

CCXXVIII. Si quis cum commatre spiritali fuerit fornicatus, usque ad dignam

Concil. Vuormac. c. 34.

pœnitentiam anathemate percutiatur. Similiter si cum ea quam de fonte suscepit, vel quam ante Episcopum tenuerit, fornicatus fuerit. Legitimam autem, si habuerit, non dimittat uxorem.

Item de incestis. *Ex eodem.*

Concil. Vvor-
mac. c. 36.

CCXXIX. Si quis cum filiastra sua fornicatus fuerit, post dissolutum conjugium pœnitentiam agat. Scilicet per triennij tempus à corpore & sanguine Domini suspendatur, carnem non manducet, vinum non bibat; & omnibus diebus jejundet, exceptis festis & dominicis diebus. Similiter de mulieribus quæ patri se clanculò in concubitu prostraverunt & filio observandum est, & qui duabus se absconsè sororibus pollutos cognoscunt.

Quòd cum sacramento illicita conjugia solvenda sunt. *Ex Concilio Triburiensi.*

Concil. Tri-
bur. c. 49.

CCXXX. Quorum illicita conjugia scienda sunt, volumus ut juramento confirmatè ad unam mensam nec sub uno tecto simul cohabitent, vel quolibet familiari colloquio perfruantur, nisi in publico aut in Ecclesia. Res quas communes habuerint dividant, ne aliqua suspicio possit nasci atque incrementum.

Juramentum de parentela quomodo inquirendum.

Burchard. lib.
7. c. 25.

CCXXXI. De illa parentela quam dicunt esse inter illum & istam ejus conjugem, quicquid inde scis vel audisti computare à tuis

vicinis aut tuis antecessoribus, quod tu per nullum ingenium, nec propter timorem, aut premium, aut consanguinitatem celabis Episcopo tuo, aut ejus Misso, cui hoc inquirere jufferit, quodcumque ex hoc te interrogaverit. Sic te Deus adjuvet.

De eadem re.

CCXXXII. Istud juramentum quod Burchard. lib. 7. c. 26. iste juravit de illa parentela quæ inter illum & ejus conjugem computatur, quod tu illud observabis in quantum sapis aut audisti. Sic te Deus adjuvet.

Sacramentum de incestuoso discidio.

CCXXXIII. Ab isto die jurabis quod Burchard. lib. 7. c. 27. tu per nullum ingenium te sociabis huic tuæ consanguineæ nomine illi, quæ contra legem & rectam Christianitatem usque in hunc diem tua uxor fuit, nec in conjugio, nec in adultério, vel fornicatione, nec cum illa ad unam mensam manducabis & bibes, aut sub uno tecto manebis, nisi fortè in Ecclesia aut in aliquo publico loco, ubi nulla mala suspicio possit esse, ut ibi coram testibus pro certa necessitate pariter colloquamini. Nec aliam conjugem accipies, nisi fortè post actam pœnitentiam tibi licentia data fuerit ab Episcopo tuo aut ejus Misso. Sic te Deus adjuvet & istæ sanctorum reliquiæ.

Invocatio judicij.

CCXXXIV. De hoc quod mihi reputa- Burchard. lib. 9. c. 79. tum est in hac synodo quod simul cum ista fe-

300 REGINONIS LIB. II.
mina adulterium vel fornicationem fecissem,
quod ego non ita feci. nec inde me culpabilem
recognosco. Sic me Deus adjuvet ad istud ju-
dicium suum.

Juramentum post datam pœnitentiam de
perpetrata luxuria.

Burchard. lib.
9. c. 80.

CCXXXV. Ab isto die cum femina cum
qua adulterium vel fornicationem fecisti, un-
de disciplinam vel pœnitentiam suscepisti, am-
plius non adulterabis, nec fornicaberis, nec
eam in uxorem accipies, nisi fortè post pera-
ctam pœnitentiam tibi licentia data fuerit ab
Episcopo aut ejus Misso. Sic te Deus adjuvet.

De eo qui vivente marito conjugem illius
adulterasse accusatus perhibetur.

Ex synodo Meldensi.

Concil. Meld.
c. 69.
Burchard. lib.
9. c. 65.

CCXXXVI. Is qui vivente marito con-
jugem illius adulterasse accusatur, & eo in
proximo defuncto eandem sumpsisse dinosci-
tur, omnimodis publicæ pœnitentiæ subiga-
tur. de quo etiam post pœnitentiam, præfata,
si expedierit, servabitur regula, nisi fortè
idem aut mulier virum, qui mortuus fuerat,
occidisse notentur, aut propinquitas vel alia
quælibet actio criminalis impediatur. quod si
probatum fuerit, sine ulla spe conjugij cum
pœnitentia perpetuò maneat. Si autem nega-
verit se eandem feminam vivente viro adulte-
rasse, & præfati homicidij nemo eorum reus
extiterit, & probatis testibus neutiquam con-
vinci potuerit, purgent legaliter famam suæ
opinionis, & sumpto utantur conjugio, si

alia, ut diximus, non impedierit ratio.

De eadem re. *Ex Concilio Triburienfi.*

CCXXXVII. Relatum est auribus sanctorum sacerdotum quendam alterius uxorem stupro violasse, insuper & mœchæ vivente viro suo juramentum dedisse ut post legitimi mariti mortem, si supervixisset, duceret in uxorem, quod & factum est. Tale igitur concubium prohibemus & anathematizamus.

Concil. Tribur. c. 40.
Burchard. 1 b.
9. c. 66.

Invocatio de morte mariti vel uxoris.

CCXXXVIII. De hoc quod tu accusata es in præsentia istius Episcopi, in hac synodo, quod per tuum factum & per tuum consilium tuus maritus illius vel tua conjux illius mortem recepisset, & vitam perdidisset, omnino non est ita, nec tu in ejus vita aut membris quicquam fecisti aut cum aliis consiliatus es unde merito secundum ecclesiasticum judicium pœnitentiæ remedia suscipias, aut secundum mundanam legem mortem aut aliquod damnum sustineas. Sic te Deus adjuvet ad istud judicium.

Juramentum vel invocatio de homicidio imputato.

CCXXXIX. De hoc quod tibi imputatum est in præsentia tui Episcopi, cujus paræchianus es, quod tu illum hominem cum aliis hominibus sequacibus tuis occidisses propter hanc causam ut bona illius diriperes, & ejus uxorem tibi in matrimonium sociares, in veritate non est ita, nec tu solus nec cum

aliis hominibus illum hominem occidisti, nec ut suam vitam aut membra perderet cum aliis consiliatus es, nec in ejus morte quicquam habes factum unde meritò aut pœnitentiam suscipias, aut vindictam suscipias, aut precium aliquod persolvas. Sic te Deus adjuvet.

Juramentum de reconciliacione conjugatorum.

Burchard. lib.
9. c. 81.

CCXL. Ab isto die in antea istam tuam conjugem, nomine illam, quam injustè dimiseras, ita tenebis sicut per rectum maritus suam debet habere conjugem in dilectione & debita disciplina, nec eam per ullum malum ingenium separabis à te, nec ea vivente aliam accipies. Sic te Deus adjuvet.

De eadem re.

Burchard. lib.
9. c. 82.

CCXLI. Amodo in antea istum tuum maritum, quem injustè dimiseras, ita tenebis & amplexaberis, & ei in servitio, in amore, & in timore ita eris subjecta & obediens, sicut per rectum uxor debet subjecta esse marito, nec unquam ab eo te separabis, nec illo vivente alteri viro te sociabis in conjugio aut adulterio. Sic te Deus adjuvet.

De his qui matrimonio juncti sunt & nubere non possunt. *Ex epistola Rabani*
cap. XXIX.

Rhab. epist.
ad Heribald.
c. 29.
Lib. 6. Capitular. c. 55.
Burchard. lib.
9. c. 40.

CCXLII. Quod autem interrogasti de his qui matrimonio juncti sunt, & coire non possunt, an ille aliam vel illa alium ducere possit. Quibus scriptum est: *Vir & mulier si se*

conjunxerint, & postea dixerit mulier de viro quòd non possit coire cum eo, si potest probare per justum iudiciu quòd verum sit, accipiat alium.

De eadem re. *Ex Concilio ad Vermeriam temporibus Pippini Regis, cap. xvii.*

CCXLIII. Si qua mulier se proclamaverit quòd vir suus nunquam cum ea coisset, exeant inde ad crucem; & si verum fuerit, separentur, & illa faciat quod vult.

Concil. Vermer. c. 17.
Burchard. lib. 9. c. 41.

De eadem re.

CCXLIV. Si quis accepit uxorem, & habuit ipsam aliquo tempore, & ipsa femina dicat quòd non coisset cum ea, & ille vir dicit quòd sic fecit, in veritate viri consistat, quia vir caput est mulieris.

Concil. Compend. c. 17.
Burchard. lib. 9. c. 42.

De eadem re. *Ex Concilio Triburiensi.*

CCXLV. Si duxerit vir uxorem, & concumbere cum ea non valens, frater ejus clanculo eam vitiaverit, & gravidam reddiderit, separentur. Considerata autem imbecillitate, misericordia eis impertiatur ad conjugium, tantum in Domino.

Concil. Tribur. c. 41.
Burchard. lib. 9. c. 43.

De fornicatione diversarum personarum.

Ex Pœnitentiâ Romano, Theodori Episcopi, & Bedæ Presbyteri.

CCXLVI. Adolescens si cum virgine peccaverit, annum pœniteat.
Si semel & fortuito casu, levigetur ei pœni-

tentia, & tantum usque ad annum plenum pœniteat.

Si infra triginta annos adolescens fornicationem faciat, tres quadragesimas & legitimas ferias.

Si propter hoc peccatum servitio humano addicti sunt, quadraginta dies pœniteant.

Si uxoratus cum virgine fornicatus fuerit, duos annos pœniteat, ita primum omnium, ut à sua se contineat. Si ei consenserit, uxori etiam addatur modus pœnitentiæ.

Si laicus cum laica fornicatus fuerit, tres annos pœniteat; & quanto sæpius, tanto magis tempus addatur.

Laicus maculans se cum ancilla Dei, duos annos pœniteat. Si genuerit ex ea filium, annos tres pœniteat. Si sine conjugio est, tres quadragesimas & legitimas ferias. Si Canonici sunt & fornicantur, annum unum; si frequenter, duos.

Qui in gradu est, annos tres pœniteat. Monachus sine gradu, vel Canonicus gradum habens, si cum puella laica fornicati sunt, annos tres pœniteant. Si cum sanctimoniali, annos septem pœniteant. Monachi cum gradu fornicationem facientes, septem annos pœniteant. Si monachus laicam duxerit, tres annos pœniteat, illa duos & legitimas ferias. Si usque ad generationem filij, quatuor annos pœniteat. Si occiderit, septem annos pœniteat.

Si Episcopus fornicatus fuerit, octo annos pœniteat. Alij judicaverunt duodecim annorum pœnitentiam. Post annum tertium levitis pœniteat.

Presbyter

Presbyter cum puella fornicans, annos quatuor & tres quadragesimas in anno, & ferias quartam & sextam in pane & aqua. Si cum ancilla Dei fornicatus fuerit, septem annos pœniteat.

Episcopus, Presbyter, & Diaconus, si in fornicatione, perjurio, vel furto captus est, deponatur; non tamen communione privetur; quia non vindicat Dominus bis in idipsum.

Burchard. lib.
17. c. 39.

[*Ex canone xxv. Apostolorum.*]

Item de incestis.

CCXLVII. Si adolescens sororem suam duxerit, quinque annos pœniteat. Si matrem, septem annos. Et quandiu vixerit, nunquam sit sine * continentia.

* Leg. pœnitentia.

Item alij.

Qui cum matre fornicatus fuerit, quindecim annos pœniteat.

Qui cum filia vel sorore fornicatus fuerit, ab omni carne se absteineat, & quindecim annos pœniteat.

Si mater cum filio suo parvulo fornicata fuerit, tres annos absteineat se à carne, & diem unum in unaquaque hebdomada jejUNET usque ad vesperam.

I T E M.

Qui habet matrem & filiam, duas sorores, uxorem patris & fratris, patruelis aut avunculi, neptem aut consobrinam, aut qui in prima, secunda, vel tertia generatione juncti sunt, istis volumus indicare ut separentur. Et prop-

V

ter novellam plantationem Ecclesiæ, ut septem annos agant pœnitentiam, tres primos annos tres dies in hebdomada, id est, feria secunda, & quarta, & sexta, quadraginta dies ante Pascha, viginti ante Missam sancti Johannis, viginti ante Natale Domini. Quatuor verò reliquos annos, feria quarta & sexta, & quatuordecim noctes ante Missam sancti Johannis & alias ante Natale Domini. Si se redimere vult, donet unum denarium aut pretium unius denarij pro uno die. Si pauper est, donet dimidium denarium.

De sordidatione puerorum.

CCXLVIII. Pueri se manibus invicem coinquinantes, quadraginta dies pœniteant, majores verò, centum dies. Pueri se inter femora sordidantes, centum dies pœniteant, majores tres quadragesimas & legitimas ferias. Parvulus à majore oppressus septem dies pœniteat. Si consenserit, viginti dies. Puer voluntariè se polluens, triginta dies, juvenis verò quadraginta dies pœniteat.

De menstruis abstinendis.

CCXLIX. Qui cum muliere menstrua nupserit, quadraginta dies pœniteat.

Ut suprà.

Si quis cum uxore sua retro nupserit, quadraginta dies pœniteat. Si in terga nupserit, tres annos: quia sodomiticum scelus est. Viri inter femora fornicantes annum unum pœniteant. Si in terga, tres annos. Si pueri sunt, duos annos pœniteant.

De mulierum fornicatione.

CCL. Mulier quocunque molimine aut in seipsa aut cum altera fornicans, tres annos pœniteat. Burchard. lib. 17. c. 27.

Unde supra.

Si sanctimonialis cum alia sanctimoniali per aliquod machinamentum fornicatur, septem annos pœniteat. Burchard. lib. 17. c. 28.

De inlecebrosos amplexu.

CCLI. Qui per inlecebrosos amplexus feminae vel per osculum polluitur, triginta dies pœniteat. Qui tetigerit inverecundè carnem ejusdem feminae, tres menses pœniteat. Qui per turpiloquium polluitur, septem dies pœniteat. Burchard. lib. 17. c. 42.

Presbyter si osculatus fuerit feminam per immundum desiderium, viginti dies pœniteat. Si inquinatus fuerit, quadraginta dies pœniteat. Qui in Ecclesia per somnum polluitur, tres dies pœniteat. Qui in somnis voluntate pollutus est, surgat, & cantet septem psalmos pœnitentiales, & die triginta. Qui peccare voluerit in somnis, & non fuerit pollutus, triginta quatuor psalmos cantet.

De fundendo semen.

CCLII. Clericus si semen fuderit non tangendo, septem dies pœniteat. Si tangit cum manu, viginti dies. Si Diaconus, triginta dies. Si Presbyter, hebdomadas quatuor. Presbyter si semen fuderit per cogitationem,

308 REGINONIS LIB. II.
septem dies pœniteat. Monachus similiter.
Qui voluntariè semen fudit in Ecclesia, si Clericus est, quatuordecim, si monachus aut Diaconus, triginta dies, si Presbyter, quadraginta, si Episcopus, quinquaginta dies pœniteat.

De quadrupedum fornicatione.

Burchard. lib.
17. c. 32.

CCLIII. Qui cum pecude peccat, annum unum. Quidam judicant annos decem, quidam septem, quidam quatuor, quidam centum dies.

Item.

Si quis Clericus cum quadrupede fornicatus fuerit, annos duos, Subdiaconus tres, Diaconus & monachus quinque, Presbyter septem, Episcopus decem pœniteat.

De Sodomitis.

Halitgar. lib.
6. c. 25.
Burchard. lib.
17. c. 34.

CCLIV. Qui fornicaverit sicut Sodomitæ, quidam judicaverunt decem annos, quidam septem, alij unum. Pueri centum dies. Alij judicaverunt, si in consuetudine est, laicus annos quinque, Clericus septem, Subdiaconus & monachus octo, Diaconus decem, Presbyter duodecim, Episcopus tredecim pœniteat.

De eadem re. Ex Concilio Ancyrano.

Concil. An-
cyr. c. 15.
Rhab. epist.
ad Heribald.
c. 31.

CCLV. De his qui inrationabiliter versati sunt sive versantur, quotquot ante viginti annos atatis tale crimen commiserunt, quindecim annis exactis in pœnitentia communicati.

nem mercantur orationum. Post quinquennium, id est, post viginti annos, oblationis sacramenta contingant. Quotquot autem post viginti annos ætatis, uxores habentes, in hoc peccatum prolapsi sunt, viginti quinque annos pœnitentiam agentes, ad orationis communionem recipiantur. Et post quinquennium iidem post triginta annos communicent.

Halitgar. lib. 4. c. 7.
Burchard. lib. 17. c. 30.

De eadem re. *Ex eodem Concilio.*

CCLVI. Eos qui inrationabiliter vixerunt, & lepra iniusti criminis alios polluerunt, præcepit sancta synodus inter eos orare qui spiritu periclitantur immundo.

Concil. Ancyr. c. 16.
Lib. 7. Capitular. c. 273.
Halitgar. lib. 4. c. 8.
Burchard. lib. 17. c. 31.

De eadem re. *Ex lib. 1. Capitularium, cap. XIX.*

CCLVII. Si inventi fuerint qui cum quadrupedibus vel masculis contra naturam peccant, dura & districta pœnitentia coercendi sunt. Quapropter Episcopi vel Presbyteri, à quibus iudicium pœnitentiæ injungitur, conentur omnimodis hoc malum radicitus abscidere.

Lib. 1. Capitular. c. 49.
Burchard. lib. 17. c. 33.

De eadem re. *Ex dictis Basilij.*

CCLVIII. Clericus vel monachus adulescentium vel parvulorum insectator, vel qui osculo vel aliqua occasione turpi reprehensus fuerit, publicè verberetur, & coronam amittat; decalvatusque turpiter, sputamentis obliniatur in facie; vinculisque arctatus ferreis, carcerali sex mensibus angustia maceretur; & triduo per hebdomadas singulas ex pane hor-

Burchard. lib. 17. c. 35.

deaceo ad vesperam reficiatur. Post hæc, aliis sex mensibus sub senioris spiritualis custodia segregata in curricula degens, operi manuum & orationi sit intentus, vigiliis & fletibus subiectus, & sub custodia semper duorum fratrum spiritualium ambulet, nulla privata locutione vel consilio deinceps juvenibus conjungendus.

De eadem re. *Ex dictis Isidori.*

Burchard, lib.
17. c. 36.

CCLIX. Si quis ex juvenibus vel aliqua suspiciosa persona cum parvulis jocaverit, diuturna pœnitentia maceretur.

De eadem re. *Vnde supra.*

Burchard, lib.
7. c. 37.

CCLX. Si deprehensus fuerit aliquis frater ludere cum pueris & habere amicitias ætatis infirmæ, tertiò commoneatur ut memoret honestatis atque timoris Dei. Si non cessaverit, severissimè corripatur.

De eadem re. *Ex Lege Theodosiana,*
lib. IX.

Interpret. l. 6.
Cod. Theod.
De adulteris.
* *Editio Helmaestad.* constituit & ad al.

CCLXI. Omnibus flagitiosum est virile corpus muliebriter * constitutum alieni sexus damnare patientiam. Nihil enim discretum videntur habere cum feminis. Hujusmodi scelus spectante populo flammis vindicibus expiabis. [*Editio Helmaestad.* expiabunt.]

De copulatione fidelium. *Ex Concilio Vvormaciensi.*

Concil. Vvormac. c. 31.
Lib. 5. Capitular. c. 89.

CCLXII. In copulatione fidelium generationum numerum non definimus; sed id sta-

tuimus, ut nulli liceat Christiano de propria consanguinitate seu cognatione uxorem accipere usque dum generatio recordatur, cognoscitur, aut memoria retinetur.

Burchard. lib. 7. c. 2.

Hæc de multimoda fornicatione ex diversis opusculis perstrinximus, sacerdotum iudicio relinquentes quid salubrius & utilius esse in dandis pœnitentiis decernant.

Ne in domibus fidelium adulteria perpetrentur. *Ex Concilio Meldensi.*

CCLXIII. Provideant viri potentes, & maximè potentes feminae, ut in suis domibus adulteria & luxuriæ concubinaticæ & incesta adulteria non vigeant. & * suos Presbyteros, qui cum eis in Capella vadunt, huiusmodi virtutem habere faciant, quatinus in domibus suis omnia vitia resercent, & orationem dominicam ac symbolum cunctos tenere & frequentare compellant: quia parrœchiani Presbyteri & Episcoporum ministri de minoribus & levioribus personis hoc providere studebunt.

Concil. Meld. c. 74.

* *Vetus codex MS. sui Presbyteri*

De eadem re. *Ex Capitularium lib. III.*

CCLXIV. Dicitur est nobis quòd in quibusdam locis Episcopi & Comites ab incestuosis, & ab his qui decimas non dant, vvas dios accipiant, & à Presbyteris pro quibusdam negligentis, & inter se pecuniam dividant. quod penitus abolendum decrevimus, ne forte avaritiæ locus detur.

Concil. Cabilen. 2. c. 18.
Lib. 2. Capitular. c. 38.
Lib. 2. Leg. Longob. tit. 3. c. 10.

ABHINC DE FURTO ET RAPINA.

Ex Pœnitentiali.

Halitgar. lib.
4. c. 29.

CCLXV. Qui cupiditate captus furtum fecerit, quod abstulerit reddat, & annos quinque pœniteat.

De eadem re. *Ex Lege Romana.*

CCLXVI. Pecunia ecclesiastica furata sive rapta solvatur quadruplum, popularia dupliciter. [*Vide to. ix. Spicilegy Dacheriani pag. 57. c. 54. & Gratian. 17. q. 4. c. 16.*]

De eadem re. *Ex Pœnitentiali.*

CCLXVII. Qui sæpe furtum fecerit, septem annos pœniteat.

De eadem re. *Ex eodem.*

Halitgar. lib.
6. c. 4.
Burchard. lib.
11. c. 58.
Gratian. 17.
q. 4. c. 17.

CCLXVIII. Si quis furtum capitale commiserit, id est, quadrupedia tulerit, vel casas effregerit, septem annos pœniteat, & quod furatum est reddat. Si quis verò de minoribus semel aut bis furtum fecerit, reddat quod tulit, & annum unum pœniteat in pane & aqua. Et si reddere non potuerit, annos tres pœniteat.

Unde supra.

Si quis sepulcrum violaverit, septem annos pœniteat, tres ex his in pane & aqua.

De eadem re. *Ex Concilio Toletano.*

CCLXIX. Si quis Clericus in demolien-
dis sepulcris fuerit deprehensus, oportet in ta-
li scelere proditum à clericatus ordine submo-
veri & pœnitentiæ triennio deputari.

Concil. Tolet.
4. c. 46.
Burchard. lib.
11. c. 63.

De eadem re. *Ex Concilio Agathensi.*

CCLXX. Si quis Clericus furtum Eccle-
siæ fecerit, peregrina ei communio tribuatur.

Conc. Agath.
c. 5.

De eadem re. *Ex eodem.*

CCLXXI. Si quis Clericus aut mona-
chus furtum fecerit, quod potiùs sacrilegium
dici potest, id censuimus ordinandum, ut ju-
nior virgis cæsus, tanti criminis reus, nun-
quam officium ecclesiasticum accipiat. Si ve-
rò jam ordinatus in hoc facinore fuerit depre-
hensus, nominis ipsius dignitate priveretur. cui
sufficere potest, pro actus sui levitate, imple-
ta pœnitentiæ satisfactione, sola communio.

Exceptiones
Egberti c. 68.
Burchard. lib.
11. c. 64.

*Caput istud non extat inter canones synodi
Agathensis. Et tamen Egbertus Cantuarien-
sis, qui multò antiquior est Reginone, illud
laudat ex Concilio Agathensi.*

De eadem re. *Ex dictis Hieronymi
ad Titum.*

CCLXXII. Fur autem non solùm in
majoribus, sed etiam in minoribus judicatur.
Non enim quid furto ablatum est, sed mens
furantis attenditur. Quomodo in fornicatione
non idcirco diversa est fornicatio, si mulier
pulchra aut deformis, ancilla aut ingenua,

Burchard. lib.
11. c. 55.

pauper aut opulenta. Sed qualiscunque illa fuerit, una est fornicatio. Ita in furto, quantumcunque quis abstulerit, furti crimen incurrit.

De eadem re. *Augustini dicta.*

August. in
Exod. q. 39.
Burchard. lib.
11. c. 53.

CCLXXIII. Dixit Dominus ad Moysen: *Accipiat unusquisque à proximo suo & proxima vasa argentea & aurea & vestes &c.* Non hinc quisquam exemplum sumendum putare debet ad expoliandum proximum. Hoc enim Deus iussit, qui noverat quid quemque pati oporteret. Nec Israëlita fecerunt; sed Deo iubente minister præbuerunt. Quemadmodum cum minister occidit eum quem iudex iussit occidi; profecto si id sponte faciat, homicida est, etiamsi eum occidat quem scit à iudice occidi debuisse.

Item Augustinus.

August. in
Exod. q. 71.
Burchard. lib.
11. c. 54.

Pœnale est occultè auferre. Multò majoris pœnæ est visibiliter eripere. Auferre ergo nolenti, sive occultè, seu palam, habet præceptum suum. Furti enim nomine bene intellegitur omnis inlicita usurpatio rei alienæ. Non enim rapinam permittit qui furtum prohibuit, sed utique sub furti nomine & rapinam intellegi voluit. A parte enim totum significavit quicquid proximo auferitur.

De eadem re. *Ex Capitularibus.*

Lib. 6. Capitular. c. 96 & in Capitulis Karoli Calvi

CCLXXIV. Si quis infra regnum rapinam fecerit, aut cuiquam nostro fideli aut ejus homini aliquid vi abstulerit, in triplo, cui ra-

lit, legibus componat, & insuper bannum nostrum persolvat. Postmodum verò ante nos à Comite adducatur, ut in bastiniaco retrusus usque dum nobis placuerit, pœnas luat. Nam si publicè actum fuerit, publicam inde agat pœnitentiam juxta sanctorum canonum sanctiones. Si verò occultè, sacerdotum consilio exinde agat pœnitentiam: quoniam raptores, ut Apostolus ait, nisi inde veram egerint pœnitentiam, regnum Dei non possidebunt. Qui verò de rebus Ecclesiarum aliquid abstulerint, graviùs inde judicentur: quia sacrarum rerum ablatio sacrilegium est, & sacrilegus vocatur qui exinde aliquid tulerit. Extorres namque à liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ tales personæ usque ad satisfactionem Ecclesiæ, quam læserunt, sunt habendæ atque firmiter denotandæ. [*Pars ultima istius capituli diversa est ab editione quæ extat in libris Capitularium. Sed convenit cum ea quam exhibent Capitula Karoli Calvi.*]

Tit. 20. pag. 158. & Tit. 27. pag. 249.

De eadem re. *Ex Pœnitentiâli.*

CCLXXV. Si aliquis de ministerio Ecclesiæ quolibet modo aliquid furatus fuerit, septem annos pœniteat.

Bur. hard. lib. 11. c. 65.

De eadem re. *Ex Concilio Vvormaciensi.*

CCLXXVI. Sæpe contingit ut in monasteriis furta perpetrentur. Idcirco statuimus ut quando ipsi fratres de talibus se purgare debent, Missa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo præsentibus fratribus. Et sic, expleta Missa, omnes communicent in hæc verba:

Concil. Vvormac. c. 15. Burchard. lib. 11. c. 66.

Corpus Domini sit tibi ad probationem hodie.

Multum diversus est hic canon à vulgaribus editionibus Concilij Vvormaciensis. Iſtam tamen lectionem ſecutus eſt Burchardus, & ex eo Gratianus. Itaque poſtrema pars ita habet in canonibus Concilij. Et ſic in ultima Miſſæ celebratione, pro expurgatione ſua corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti percipiant, quatenus ita inde innocentes ſe eſſe oſtendant. Vide Miſſam Indiſci in Gloſſario Franciſci Piſthæi in verbo Aquæ ferventis aut frigidæ judicium.

De cauſa criminali. *Ex eodem.*

Concil. Vvormac. c. 10.
Burchard. lib. 2. c. 199.

CCLXXVII. Si Epifcopo aut Preſbytero cauſa criminalis, homicidium, adulterium, & maleficium reputatum fuerit, in ſingulis Miſſam tractare debet, & ſecretam publicè dicere, & communicare, & de ſingulis ſibi reputatis innocentem ſe oſtendere. Quod ſi non fecerit, quinquennio à liminibus Eccleſiæ extraneus habeatur.

De rapina & violentia. *Ex Capitulari.*

Capitula Karoli Calvi Tit. 20. c. 3. 4. & Tit. 29. c. 4.

CCLXXVIII. Epifcopi evangelicæ & apoſtolicæ necnon propheticæ auctoritatis ſententias de rapina & vi & decreta canonica & apoſtolica breviter debent habere adnotata, & hæc omnibus publicè relegant. Miſſi quoque legationis legales ſententias & prædeceſſorum noſtrorum & noſtra de hac cauſa capitula omnibus nota faciant. Et Epifcopi Dei & epifcopali auctoritate deprædationes & rapinas omnibus interdican. Et Miſſi & Co-

mites nostri cunctis ex nostro banno prohibere firmiter studeant ut cognoscant omnes quòd si tale aliquid facere præsumpserit, secundùm divinas sententias episcopalem excipiet sententiam, & secundùm leges & capitula regia emendare cogatur, & secundùm iudicium fidelium nostrorum condignam vindictam excipiet.

De eadem re. *Ex eodem.*

CCLXXIX. Quòd si, quod absit, talis emerferit qui Dei timorem postponat, & ecclesiasticam auctoritatem contemnat, & regiam potestatem refugiat, sciat, quicumque ille fuerit, quia & secundùm canonicam auctoritatem ab omnium Christianorum cœtu & à sanctæ Ecclesiæ consortio in cœlo & in terra alienus efficietur, & regali potestate atque omnium regni fidelium unanimitate, sicut Dei inimicus, & regni devastator, persequetur usque à regno exterminetur. Ibid. c. 7.

Vnde suprâ.

CCLXXX. Audiant rapaces quid Dominus per Esaiam dicit: *Rapinapauperis in domo vestra.* Et per Apostolum: *Neque rapaces, neque homicidæ, neque adulteri, regnum Dei possidebunt.* Unde intendant quale quantumque peccatum est rapina, quam cum adulterio & homicidio sanctus comparavit Apostolus. Item ipse dicit: *Si quis fornicator, aut adulter, aut rapax, aut homicida est, cum huiusmodi nec cibum sumere Christiano licet ante satisfactionem.* Et beatus Johannes Apostolus talem ho-

Ibid. c. 10.

minem salutare vetat dicens: *Nec ave ei dixeris, neque in domum receperis. Qui enim ave ei dicit, communicat operibus ejus malignis.* Audiant quid in Toletano Concilio scriptum est. Require cap. xxxvi.

CCLXXXI. Si quis, *inquiunt*, de potentioribus Clericum aut pauperem expolaverit. Require retro ubi de homicidiis continetur.

Audiant raptores & prædones rerum ecclesiasticarum quid sanctus Anacletus à Petro Apostolo ordinatus dicat.

De eadem re. *Anacletus.*

Capitula Karoli Calvi
ibid.
Burchard. lib.
II. c. 18.

CCLXXXII. Qui abstulit, *inquit*, aliquid patri, homicidæ particeps est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creavit. Mater verò nostra Ecclesia, quæ nos in baptismo spiritualiter genuit. Ergo qui Christi pecunias & Ecclesiæ aufert, rapit, aut fraudatur, homicida est, atque ante Deum homicida deputatur. Qui enim res Ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit, & ut sacrilegus judicandus est.

Item Urbanus Papa & Martyr dicit.

Capitula Karoli Calvi
ibid.

CCLXXXIII. Res & facultates ecclesiasticæ oblationes appellantur, quia Domino offeruntur, & vota sunt fidelium ac pretia peccatorum atque patrimonia pauperum. Si quis illa rapuerit, reus est damnationis Anania & Saphiræ; & oportet hujusmodi tradere Satanæ, ut spiritus salvus sit in diem Domini.

Item Lucius Papa.

CCLXXXIV. Rerum ecclesiasticarum & facultatum raptores à liminibus sanctæ Ecclesiæ anathematizantes apostolica auctoritate pellimus & damnamus atque sacrilegos esse judicamus, & non solùm eos, sed etiam omnes consentientes eis: quia non solùm qui faciunt, sed etiam qui consentiunt, rei judicantur.

Capitula Kar.
Calvi ibid.
Burchard. lib.
11. c. 19.

De eadem re.

CLXXXV. Augustinus dicit: Qui aliquid de Ecclesia furatur & rapit, Judæ proditori comparatur.

Capitula Kar.
Calvi ibid.
Burchard. lib.
11. c. 19.

In canonibus scriptum.

CLXXXVI. Si quis oblationes Ecclesiæ extra Ecclesiam rapere vel dare voluerit præter conscientiam Episcopi vel ejus cui hujusmodi officia commissa sunt, anathema sit.

Conc. Gangr.
c. 7.
Burchard. lib.
11. c. 21.

*De eadem re. Ex Concilio Meldensi,
cap. LXI.*

CCLXXXVII. Ut pervasores rerum ecclesiasticarum, qui easdem res contra auctoritatem non solùm retinere, verùm etiam crudeliter depopulari noscuntur, quidam etiam & facultates Ecclesiæ in diversa conlaboratione & redditibus eas expoliant; sed & pauperes & vicinos & circummanentes immisericorditer expoliant, devastant, & opprimunt, ut rapaces, qui secundùm Apostolum à regno Dei excluduntur, ex criminali & publico peccato

Concil. Meld.
c. 61.
Burchard. lib.
11. c. 16.

1. cor. 6.

publica pœnitentia satisfaciant. Quòd si hoc agere noluerint, & potestate regia ad hoc exhortati vel coacti non fuerint, proferatur contra eos apostolica terribilis sententia, qua dicitur: *Si quis frater nominatur, & est rapax, cum hujusmodi nec cibum quisquam sumere præsumat.* Quia iniquum & sacrilegum est, ut Symmachus Papa & post eum beatus Gregorius Sabino Subdiacono scribit, & contra leges est, si quis quod venerabilibus locis relinquatur, pravæ voluntatis studiis suis compendiis tentaverit retinere. Secundùm statuta canonum ab omni ecclesiastica communione ut sacrilegus debet arceri, donec studeat digna satisfactione quod admisit corrigere.

1. Cor. 5.

Sexta synodus
Romana sub
Symmacho.
S. Gregor. lib.
8. Ind. 3.
epist. 6.

De his qui loca sacrata infringunt.

Ex eodem.

Concil. Meld.
c. 60.
Burchard. lib.
11. c. 22.

CCLXXXVIII. Ut hi qui monasteria & loca Deo sacrata & Ecclesias infringunt, & deposita vel alia quælibet exinde abstrahunt, & sacerdotes ac viros ecclesiasticos non solum dehonorent, verùm diverso modo affligunt, velut sacrilegi, canonicæ sententiæ subigantur, atque excommunicentur.

Quomodo Episcopus ad synodum vocet prædatores. *Vnde supra.*

Capitula Kar-
lmanni Tit.
2. c. 5.
Burchard. lib.
11. c. 13.

CCLXXXIX. Episcopus in cujus parochia aliquis consistens aliquid injustè fecerit, semel & bis atque tertio, si necesse fuerit, vocabit illum sua admonitione per suum nuntium canonicè ad emendationem sive compositionem & ad pœnitentiam, ut Deo & Eccle-
sia

fiat satisfaciatur, quam læsit. Si autem despexerit atque contempserit ejus admonitionem & saluberrimam invitationem, feriat illum pastoralis virga, hoc est, sententia excommunicationis, ut à communione sanctæ Ecclesiæ omniumque Christianorum sit separatus usque ad congruam satisfactionem & dignam emendationem. Quam excommunicationem debet isdem Episcopus seniori illius notam facere & omnibus suis cœpiscopis, ne eum recipiant usque ad dignam satisfactionem.

Burchardus in fine istius capituli quædam, ut ego quidem arbitror, de suo addidit, quod putaret haud dubiè necessarium esse ut cum quis Christianus erat excommunicatus, id in omnium parochianorum notitiam perferretur. Itaque in fine capituli, post vocem cœpiscopis, ista addita sunt apud Burchardum, & omnibus suis parochianis, quæ tamen non extant apud Reginonem, neque in Capitulis Karlomanni, unde petitum est istud caput.

De his qui alterius parochiani sunt.

Ex eodem.

CCXC. De illis autem qui infra parochiam beneficium aut hereditatem habent, & alterius Episcopi parochiani sunt, & dum de loco ad locum iter faciunt, rapinas & depredationes peragunt, placuit nobis & fidelibus nostris, ut excommunicentur, nec antè ex parochia exeant quàm quæ perpetrarunt dignè emendent. Quorum excommunicatio seniori eorum & proprio Episcopo significan-

Capit. Karlo-
man. ibid.
c. 6.
Burchard. lib.
11. c. 45.
Ivo parte 14.
c. 109.
Gratian. 6.
q. 3. c. 5.
Prima Coll.
Decretal. lib.
5. tit. 14. c. 1.

da est, ne eos recipiant antè quàm illuc redeant ubi rapinam fecerunt & omnia pleniter emendent.

In Capitulis Karlomanni, & apud Burchardum, tum etiam apud Ivonem & Gratianum, & in prima collectione Decretalium, longè diversa est editio istius capituli ab ea quam præfert collectio Reginonis. Nulla enim illic mentio fidelium Regis, ut neque in sequenti capite. Quin & in veteri codice Reginonis, quo nos usi sumus, hæc verba, & fidelibus nostris, cultelli ope erasa sunt in his duobus capitibus, sic tamen ut manifesta vestigia supersint veteris lectionis.

De eadem re. *Vnde suprâ.*

Capitula Karlom. ibid. c. 8.
Burchard. lib. 11. c. 12.

CCXCI. Placuit nobis & fidelibus nostris pro communi utilitate & instanti necessitate ut nullus Episcoporum graviter ferat si ejus parochianum pro hujusmodi depravationis causa alter Episcopus excommunicaverit.

De eadem re. *Ex eodem.*

Capitula Karlom. ibid. c. 10.

CCXCII. Si aliquis autem regiam potestatem & episcopalem auctoritatem pro nihilo duxerit, & rebellis existens in rapina occisus fuerit, nulli fidelium nostrorum, qui eum occiderit, aliquis fidam portet, neque pro ejus morte aliquid componat.

Si Episcopus non excommunicet prædatorem. *Ex Concilio ad Pistas.*

Concil. Tolet. 6. c. 7.

CCXCIII. Episcopus autem secundum

Toleranti Concilij capitulum septimum, ad quem pertinere noscuntur illi qui talia contra Deum & Ecclesiæ pacem faciunt, si eos quolibet munere vel favore aut negligentia * admonere aut excommunicare distulerit, ut aut revertentes suscipiat, aut contemntes de Ecclesia eiciat, excommunicatus à collegio ceterorum habebitur quousque emendationis vel damnationis eorum ab eo sententia promulgetur. Quoniam nisi communiter certaverimus ut in omnibus justitia conservetur, nec Rex pater patriæ, nec Episcopi propitiores & reconciliatores populi, nec qui participatione nominis Christi Christiani vocamur, hoc quod humano ore dicimur in divinis oculis esse valemus.

Item de rapacibus. *Ex Concilio Mogonciacensi.*

CCXCIV. Quisquis fastu superbiæ elatus domum Dei ducit contemptibilem, & possessiones Deo sacratas atque ad honorem Dei sub regis immunitatis defensione constitutas inhonestè tractaverit, vel infringere præsumferit, aut incendia vel vastationes ausu temerario perpetraverit, quasi inuasor & violator Ecclesiæ Dei, quæ est domus Dei vivi, à communione omnium fidelium abscidatur. Decet etiam ut indignationem Domini Regis sentiat, cujus benevolentis contemptor & constitutionis prævaricator extitit.

Capitula Kar. Calvi Tit. 29. pag. 277.

* In Capitulis Karol. Calvi, adm. noluerit, ut aut rev.

Concil. Mogunt. sub Khab. c. 6. Burchard. lib. 11. c. 23.

* * *

Quod Episcopi protegere & defendere populum debent. *Ex Concilio Toletano.*

Concil. Tolet.
4. c. 32.
Burchard. lib.
15. c. 1.

*Leg. commo-
nitione

CCXCV. Episcopi in protegendis populis ac defendendis impositam sibi curam non ambigant; ideoque dum conspiciunt iudices ac potentes pauperum oppressores existere, prius eos sacerdotali * communionem redarguant; & si contempserint emendari, eorum insolentiam regiis auribus intiment; ut quos sacerdotalis admonitio non flectit ad justitiam, regalis potestas ab improbitate coercet.

Item de malefactoribus. *Ex Concilio Triburiensi cap. VIII.*

Concil. Tribur.
c. 3. &

CCXCVI. Conquesti sunt quidam de quibusdam malefactoribus, quorum tam nimia improbitas est ut admonitionem sacerdotum non curent, bannum Episcoporum contemnant, ad synodum ter quaterque vocati venire despiciant, ad extremum excommunicari pro nihilo ducant. De talibus etiam in Capitulari statutum est regiae cognitioni suaderi debere. Et devoto Regi Arnulfo cum sancta synodo placuit ut quicumque post excommunicationem debitam sic Deum parvi aestimant & Christianitatem, seculari potestate persequendos; & si interficiantur, jaceant absque compositione.

De eadem re. *Ex Concilio apud
Suessionis.*

CCXCVII. Obtentum est etiam à devotissimo Principe Karolo ut incesti quilibet aliique perditioni examen Episcoporum refugientes, per iudices publicos ad eorum præsentiam deducantur, ne ulterius inlecebram peccandi nutriat impunitas vitiorum.

Concil. Suessionis. 2. c. 12.

Ex Concilio apud Lauriacum in pago Andecavensi anno DCCCXLIV. Indictione VI. cap. I. mense Octobri.

Vide to. 2.
Concilior.
Gallie pag.
36.
Burchard. lib.
15. c. 7.

CCXCVIII. Si quis publicus divinæ legis prævaricator, vel pro manifestis criminibus, ecclesiastica iusta & rationabilia iudicia contemptor repertus fuerit, ac sanctorum patrum constitutionibus contradictor, si monitionibus episcopalibus obtemperare distulerit, anathematizetur.

Ex eodem, cap. II.

CCXCIX. Si quis contra regiam dignitatem dolosè ac callidè & perniciosè agere comprobatus fuerit, nisi dignissimè satisfecerit, anathematizetur.

Ex eodem, cap. III.

CCC. Si quis potestati regie, quæ non est juxta Apostolum nisi à Deo, contumaci & inflato spiritu contradicere vel resistere præsumpserit, & ejus justis & rationabilibus imperiis secundum Deum & auctoritatem ecclesiasticam ac jus civile obtemperare noluerit, anathematizetur.

Burchard. lib.
15. c. 22.
Rom. 13.

X iij

Vnde supra cap. IV.

CCCI. Quicumque superbiæ facibus accensi, vel protervia stomachati, hæc quæ pro sanctæ matris Ecclesiæ tranquillitate sacerdotalique rigore à nobis unanimiter definita, manibusque propriis roborata, violaverint, placeat eos omnes anathematizari.

Si homo accusatur & negaverit. *Ex Concilio Triburienfi.*

Concil. Tribur. c. 22.
Burchard. lib. 16. c. 19.

CCCII. Nobilis homo vel ingenuus, si in synodo accusatur & negaverit, si eum fidelem esse sciunt, juramento se expurget. Si antea deprehensus fuerit in furto atque perjurio, ad juramentum non admittatur. Sed, sicut qui ingenuus non est, ferventi aqua & candenti ferro se expurget,

Ut nullus alterius parræchianum excommunicet. *Ex epistola Zephyrini Pape.*

Lib. 5. Capitular. c. 159.
Burchard. lib. 16. c. 13.

CCCIII. Nemo absens judicetur, quia humanæ & divinæ hoc prohibent leges. Nul- lum namque eorum, id est, accusatorum, sententia non à suo iudice dicta constringat, quia & seculi leges id ipsum fieri præcipiunt. [*Vide lib. 7. Capitular. cap. 229. & 266.*]

De eadem re. *Ex Lege Theodosiana.*

Interpret. l. un. Cod. Theodof. De re. judic.

CCCIV. In causis privatorum talis ratio observetur, ut nullus alterius iudicis nisi sua sententia teneatur.

Ex eadem, cap.

Nullus penitus audiatur qui unius causæ propositionem apud duos iudices partiri voluerit.

Interpret. l. 2.
Cod. Theod.
De iudiciis.

De eadem re. *Ex Capitularibus.*

CCC V. Ut nemo Episcoporum hominem peccantem ab Ecclesia & Christiana religione vel communione alienet donec illum ut secundum evangelicum præceptum ad emendationem & pœnitentiam redeat communitum habeat. Quòd si incorrigibilis permanferit, regiæ potestati Episcopus notum faciat, ut constringatur. Quòd si nec sic correxerit, tunc secundum leges canonicas à communione ecclesiastica segregetur.

Capitula Karoli Calvi tit. 26. c. 6.

De eadem re. *In synodo Meldensi cap. LV.*

CCC VI. Ut nemo Episcoporum quemlibet sine certa & manifesta peccati causa communione priver ecclesiastica. Anathema autem sine consensu Archiepiscopi aut coëpiscoporum, prælata etiam evangelica admonitione, nullum ponat, nisi unde canonica docet auctoritas: quia anathema æternæ est mortis damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi qui aliter non poterit corrigi.

Concil. Meld. c. 56.
Burchard. lib. 11. c. 10.

§ † §

X iiij

Ut non citò ira commotus aliquem Episcopus excommunicet. *Ex epistola Evaristi Papa.*

Concil Tri-
bur. c. 22.
Burchard. lib.
11. c. 9.

Genes 18.

CCCVII. Deus omnipotens, ut nos à præcipitata prolatione sententiæ compesceret, cum omnia nuda & aperta sint oculis ejus, mala tamen Sodomæ noluit audita judicare priusquam manifestè agnosceret quæ dicebantur. Unde ait: *Descendam, & videbo utrum clamorem qui descendit ad me opere compleverint, annon est ita, ut sciam.* Cujus exemplo monemur ne ad proferendam sententiam unquam præcipientes simus, aut temerè indiligenterque indiscussa quoquo modo judicemus.

De eadem re. *Ex dictis Gregorij.*

Job. 29.
S. Gregor. lib.
19. Moral. c.
23.

CCCVIII. Beatus Job dicit: *Causam quam nesciebam, diligentissimè investigabam.* Summopere præcavere debent rectores Ecclesiarum, & qui publica judicia exercent, ut in dictandis sententiis nullatenus levitate aut furore ducti sint præcipientes; sed causis prius diligenter ventilatis, cum res quæ ignorabatur pleniter ad notitiam venerit, tunc divina & humanalex revolvatur, & secundùm quod ibi constitutum est, remota personarum acceptione, definitiva proferatur sententia. Hinc est quòd Moyfes querelas populi semper ad Dominum, tabernaculum ingressus, referebat, & juxta quod Dominus imperabat, judicia proponebat; nimirum nos instituens ut non ex corde nostro, sed ex oraculo divino, condemnationis vel justificationis sententiam proferamus.

De eadem re. *Ex Lege Theodosiana,*
lib. II. cap. XVIII.

CCCIX. Judex cū causam audire cœperit, litigatorum assertiones vel responsiones patienter accipiat, & omnia plena discussione perquirat; nec prius litigantibus sua sententia velit obviare, nisi quando ipsi, peractis omnibus, jam in contione vel contentione non habuerint quod proponant. Frequenter interrogari oportet, ne aliquid prætermissum fortasse remaneat.

Interpret. l. 1.
Cod. Theod.
De judicis.

Ut quod in Deum quis peccat nullus donare possit. *Ex dictis Hieronymi.*

CCCX. Attendendum est quid Dominus dicat: *Si peccaverit in te frater tuus.* Aliud est peccare in nos, aliud peccare in Deum. Si in nos aliquis peccaverit, habemus potestatem dimittere ei. Si autem in Deum quis peccaverit, non est nostri arbitrij. Scriptum quippe est: *Si peccaverit vir in virum, placari potest ei Deus. Si autem in Deum peccaverit, quis orabit pro eo?* Nos è contrario in Dei injuria benigni & misericordes sumus, & Dei offensam, quasi in nostra potestate sit ejus velle & ejus nolle, impune absque congruenti pœnitentiæ vindicta donamus; cū tamen quod in nobis commissum est, nec saltim verbum contumeliosum leviter prolatum, sine vindicta pertransire patiamur. Dimittamus ergo propter Deum quod in nobis perpetratum est; & quod in Deum commissum est, quia dimittere non possumus, juxta * consuetudinem san-

Hieron. in
Math. c. 18.
Burchard. lib.
II. c. 15.
lvo parte 14.
c. 85.

1. Reg. 2.

* Codex M S4
constitutio. 6

330 REGINONIS LIB. II.
ctorum patrum, secundum canonicam aucto-
ritatem vindicemus.

ABHINC DE PERJURIO.

Ex Cap.

*Levit. 19.
Capitular. A-
quisgran. Ka-
roli M. c. 63.
& lib. 1. Capi-
tular. c. 63.
Burchard. lib.
12. c. 2.*

CCCXI. Habemus in lege Domini scrip-
tum: *Non perjurabis in nomine meo, nec pol-
lues nomen Domini Dei tui, nec assumes nomen
Domini Dei tui in vanum.* Ideo admonendi
sunt omnes ut diligenter caveant perjurium,
non solum in altari seu sanctorum reliquiis,
sed & in communi loquela. Item cavendum
est ne aliquis plus aurum honoret quam alta-
re, ne ei Dominus dicat: *Stulte, quid est ma-
jus, aurum, aut altare quod sanctificat aurum?*

Matth. 23.

Item unde supra.

*Lib. 1. Capi-
tular. c. 63.
Lib. 2. Leg.
Longob. tit.
55. c. 22.
Burchard. lib.
12. c. 12.*

CCCXII. Sed & nobis honestum vide-
tur ut qui in sanctis audet jurare, hoc jejunis
faciat cum omni honestate & timore Dei. Et
ut parvuli, qui sine rationabili aetate sunt, non
cogantur jurare.

Item.

*Lib. 1. Capi-
tular. c. 63.
Lib. 2. Leg.
Longob. tit.
51. c. 4.*

CCCXIII. Qui semel perjuratus fuerit,
nec testis sit posthac, nec ad sacramentum ac-
cedat, nec in sua causa vel alterius jurator
existat.

De eadem re. Ex Concilio ad Pistas.

*Capitular. lib.
3. cap. 8.*

CCCXIV. Ut nulli alteri per sacramen-
tum fidelitas promittatur nisi nobis & unicui-

que proprio seniori ad nostram utilitatem & sui senioris, excepto his sacramentis quæ justè secundùm legem alteri ab altero debentur.

Ex eodem, cap. x.

De perjuriis ut caveantur, & non admittantur testes ad juramentum antequam discutiantur. & si aliter discuti non possunt, separantur ab invicem, & singulariter inquirantur. & non solùm accusatori liceat testes eligere absente suo causatore. & omnino nullus, nisi jejunos, ad sacramentum vel testimonium admittatur. & de ipso pago & de vicinis centenariis eligantur. & si quis convictus fuerit perjuri, perdat manum, aut redimat.

Lib. 3. Capitular. c. 10.
Lib. 2. Leg. Longob. tit. 51. c. 2. & tit. 58.

De eadem re. *Ex eodem, cap. LVIII.*

CCCXV. Ut sacramenta quæ ad palatium fuerint adramita, in palatio perficiantur. Et si sacramentales homines venire renuerint, jussione dominica aut indiculo aut sigillo venire cogantur.

Lib. 3. Capitular. c. 58.
Lib. 2. Leg. Longob. tit. 55. c. 26.

Ex lib. IV. cap. XXVI.

Ubi antiquitus consuetudo fuit, & ubi mallum habetur, ibi sacramenta jurentur.

Lib. 4. Capitular. c. 28.

Ut Episcopus super sacra non juret. *Ex Concilio Meldensi, cap. XXXVII.*

CCCXVI. Ut nullus deinceps Episcopus super sacra jurare præsumat. quod mysterij causa sancti quæsierunt Patriarchæ, & fecerunt. Non enim in hæsitacione & malitia exigentis, sed in caritate non ficta fides ser-

Concil. Meld. c. 38.

332 REGINONIS LIB. II.
vatur. Quod qui transgredi ausu temerario
præsumpserit, quolibet modo inlectus, gra-
dus sui periculo subiacebit.

Item de perjurio. *Ex eodem, cap. xxxviii.*

Concil. Meld.
c. 39.
Burchard. lib.
12. c. 1.

CCCXVII. Ut multiplex juramento-
rum & perjuriarum confusio, per quam mul-
tæ fidelium animæ in toto hoc regno perditæ
esse noscuntur, quàm sit detestanda & Deo
odibilis, attentius omnibus annuntietur. Tan-
tum namque hoc malum est ut ad sanctuaria
martyrum, ubi diversorum ægritudines sanan-
tur, ibi perjuri, licet manifestè interdum ve-
xari non videantur, justo Dei judicio à dæmo-
nibus arripiantur; & sicut sanctus dicit Gre-
gorius: *Ad horum corpora ægri veniunt & cu-
rantur, & perjuri à demonio vexantur.*

Homil. 32. in
evang.

Quo tempore sacramenta jurentur. *Ex
Concilio ad Pistas.*

Capitula Ka-
roli Calvi tit.
31 c. 33.

CCCXVIII. Constituimus unà cum
consensu & consilio fidelium nostrorum ut ab
ipso die, quo sacramentum accipitur, post
quadraginta dies & quadraginta noctes, id
est, quadragesimo secundo die de sex septi-
manis, ipsa feria qui illud sacramentum acce-
pit, legaliter in locis constitutis juret. Et si ip-
sa dies intra quadragesimam venerit, nemo
jurare præsumat. Et si quis præsumpserit,
bannum nostrum componat, & inde pœni-
tentiam episcopali judicio faciat. Ipsa autem
quadragesima à capite jejuniij cum ipsa feria
quarta usque ad illud die Lunis post octavas
Paschæ observari præcipimus.

Ut feria quarta ante quadragesimam sacramenta non jurentur. *Ex Concilio apud sanctum Medardum.*

CCCXIX. Ut Missi nostri Comitibus & omnibus reipublicæ ministris firmiter ex verbo nostro denuntient ut à feria quarta ante initium quadragesimæ usque post octavas Paschæ mallum publicum, nisi de concordia & pacificatione, tenere præsumant, neque aliquis juret. Similiter etiam à quarta feria ante nativitatem Domini usque post consecratos dies observent, nec non & jejuniis quatuor temporum, & in rogationibus. Nullus etiam in dominico die placitum teneat, aut sacramentum juret.

Capitula Karoli Calvi tit. 9. c. 7. §. 8. & to. 3. Concil. Gall. pag. 89.

Postremum istud membrum, quod & Helmastadiensis editio Reginonis & manuscriptus liber Parisiensis exhibent, non extat in actis Concilij Suesionensis, neque in Capitulis Karoli Calvi.

De Clerico, si perjuraverit. *Ex Concilio Aurelianensi.*

CCCXX. Si quis Clericus præbuerit juramentum, & post rebus evidentibus detegitur perjurasse, biennij temporis excommunicatione plectatur.

Concil. Aurelian. 3. c. 8.

De his qui sacramento se obligant ne ad pacem redeant. *Ex Concilio Hilerdensi.*

CCCXXI. Qui sacramento se obligaverit ut ad pacem nullo modo redeat, pro perju-

Concil. Hild. c. 7. Haligar. lib. 4. c. 33.

Burchard. lib.
12. c. 17.

rio uno anno à corpore & sanguine Domini segregetur, & reatum suum jejuniis & elemosynis absolvat. ad caritatem verò, quæ operit multitudinem peccatorum, celeriter veniat.

Item de perjurio. *Ex dictis Hieronymi.*

Burchard. lib.
12. c. 16.

CCCXXII. Cum juramento pollicitus est Herodes saltatrici dare quodcumque postulasset ab eo. Si ob jusjurandum fecisse se dicit, quid si patris matrisque postulasset interitum, facturus esset, annon? Quod in suis ergo repudiaturus fuit, contemnere debuit etiam in Propheta.

De eadem re. *Ex dictis Bedæ Presbyteri.*

Beda homil.
44. in decclat.
S. Iohan.
Burchard. lib.
12. c. 18.

CCCXXIII. Si aliquid fortè nos incautiùs jurasse contigerit, quod observatum pejorem vergat in exitum, illud consilio salubriori mutandum noverimus, ac magis instante necessitate perjurandum nobis quàm perfecto juramento in aliud crimen majus esse divertendum.

De eadem re. *Ex Pœnitentiâli.*

Halitgar. lib.
4. c. 28.
Burchard. lib.
12. c. 8.

CCCXXIV. Quicumque sciens perjuraverit, septem annos pœniteat, & post hæc communionem accipiat. [*Vide epistolam Rhabani ad Heribaldum cap. 8.*]

Ex Pœnitentiâli ut supra.

CCCXXV. Si quis perjuraverit, ultra ad sacramentum non admittatur.

De eadem re. *Ex eodem.*

CCCXXVI. Si quis suspicatur quòd ad perjurium inducitur, & tamen ex consensu jurat, duos annos pœniteat.

Rhab. epist.
ad Heribald.
c. 18.
Burchard. lib.
12. c. 11.

Vnde suprâ.

CCCXXVII. Si quis perjuraverit per cupiditatem, omnes res suas vendat, & pauperibus distribuat, & monasterium ingressus, jugi pœnitentiæ se subdat.

Burchard. lib.
12. c. 3.

Vnde suprâ.

CCCXXVIII. Si quis perjurium fecerit, laici annos tres, Clerici quinque, Subdiaconi sex, Diaconi octo, Presbyteri decem, Episcopi duodecim annos pœniteant.

De eadem re. *Ex Capitul. Titulo XIV.*

CCCXXIX. Quicumque comprobatus fuerit quòd scienter testes in perjurium induxisset, sub fidejussoribus ad palatium adducatur, ubi cum fidelibus nostris consideremus quid de talibus faciendum sit. Episcoporum autem erit de pœnitentia cogitare.

Capitulare
111. Lud. P.
tit. 7. c. 6. &
Addit. 1v.
c. 77.
Lib. 2. Leg.
Longob. tit.
51. c. 14.

Postremam capituli istius partem non exhibet Capitulare 111. Ludovici Pij, neque Additio 1v. Capitularium. Extat tamen in editione Helmaestadiensi Reginonis & in veteri codice MS. quo nos uti sumus.

De eadem re. *Ex eodem.*

CCCXXX. Qui compulsus à domino perjurat, si sciens, tres quadragesimas & legitimas ferias pœniteat.

Burchard. lib.
12. c. 4.

De eadem re. *Ex eodem.*Rhab. epist.
ad Heribald.
c. 18.
Burchard. lib.
12. c. 5.CCCXXXI. Qui perjurat se in manu
Episcopi vel Presbyteri aut in cruce consecra-
ta, tres annos pœniteat.De eadem re. *Ex eodem.*Rhab. epist.
ibid.
Burchard. lib.
12. c. 5.CCCXXXII. Si verò in cruce non con-
secrata, annum unum pœniteat. Si autem in
manu hominis, apud Græcos nihil est. Qui
autem seductus fuerit, & ignorans juravit, &
postea cognoscit, tres quadragesimas pœni-
teat.*Ex eodem.*Burchard. lib.
12. c. 6.Si quis coactus pro vita redimenda, vel pro
qualibet causa vel necessitate perjurat, tres
quadragesimas. Alij judicant tres annos,
unum ex his in pane & aqua, pœniteat.De falso testimonio. *Ex Concilio
Aurelianensi.*Concil. Aure-
lian. 3. c. 8.
Lib. 7. Capi-
tular. c. 165.CCCXXXIII. Si quis Clericus fur-
tum fecerit, aut falsum testimonium dixerit,
quia capitalia crimina sunt, communionem con-
cessa ab ordine degradetur.De eadem re. *Ex Capitularium lib. IV.
cap. XXI.*Lib. 4. Capi-
tular. c. 23.
Lib. 2. Leg.
Longob. tit.
51. c. 11.CCCXXXIV. Si quis cum altero de
qualibet causa contentionem habuerit, & te-
stes contra eum per iudicium producti fuerint,
si ille falsos eos esse suspicatur, liceat ei alios
testes, quos meliores potuerit, contra eos op-
ponere.

ponere. Quod si ambæ partes ita inter se dis-
fentiunt ut nullatenus ulla pars alteri cedere
velit, eligantur duo ex ipsis, qui cum scutis &
fustibus in campo decertent, & campioni, qui
victus fuerit, propter perjurium dextra manus
amputetur. Ceteri verò falsi testes manus suas
redimant. Duæ partes ex hoc persolvantur qui
calumniatus est, tertia pro fredo. Et hoc in se-
culari causa. In ecclesiasticis verò, ubi de una
parte seculare, de altera ecclesiasticum nego-
tium est, idem modus servetur. Ubi autem ex
utraque parte ecclesiasticum, si se rectores pa-
cificare non possunt, advocati eorum in mallo
coram Comite causas suas prosequantur. Tes-
tes autem de ipso comitatu esse debent.

De eadem re. *Vnde supra, cap. xxxii.*

CCCXXXV. Optimus quisque in pago
vel civitate in testimonium assumatur, & cui
is contra quem testimoniare debet nullum cri-
men possit inferre.

Lib. 3. Capi-
tular. c. 32.
Addit. Karoli
M. ad Legem
Salicam c. 11.
Lib. 2. Leg.
Longob. tit.
51. c. 3.

De eadem re. *Ex eodem, cap. lxxii.*

CCCXXXVI. Ut testes ad testimo-
nium dicendum præmio non conducantur. Et
nullus testimonium dicat nisi jejunus. Et ut te-
stes, priusquam jurent, separatim discutian-
tur quid dicere velint de illa re unde testimo-
nium reddere debent.

Lib. 3. Capi-
tular. c. 52.
Lib. 2. Leg.
Longob. tit.
51. c. 6.
Burchard. lib.
16. c. 35.

De eadem re. *Ex Concilio Agathensi.*

CCCXXXVII. Eos qui falsè fratribus
suis capitalia crimina objecisse convicti fue-
rint, placuit eos usque ad exitum non commu-
nere.

Concil. Are-
lar. 2. c. 24.
Lib. 6. Capi-
tular. c. 241.
Burchard. lib.
16. c. 34.

nicare, nisi digna satisfactione pœnituerint.

De eadem re. *Ex Concilio Heliberitano.*

Concil. Elibe-
rit. c. 75.
Burchard. lib.
2. c. 193.

CCCXXXVIII. Si quis Episcopum, Presbyterum, aut Diaconum falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in finem dandam ei communionem.

De eadem re. *Ex Concilio Hispalensi.*

Conc. Epaon.
c. 15.
Burchard. lib.
16. c. 24.

CCCXXXIX. Si quis Clericus de falso testimonio convictus fuerit, reus capitalis criminis censeatur.

De eadem re. *Ex Concilio Agathensi.*

Concil. Car-
thag. 4. c. 55.
Addit. 1v.
c. 20.
Burchard. lib.
16. c. 33.

CCCXL. Episcopus accusatores fratrum excommunicet. Et si emendaverint vitium, recipiat eos ad communionem, non ad clerum.

De eadem re. *Ex Concilio Heliberitano.*

Concil. Elibe-
rit. c. 74.
Burchard. lib.
16. c. 18.

CCCXLI. Falsus testis, prout crimen est, abstinebitur. Si tamen non fuerit mortis quod objecit, & probaverit quod diu tacuit, biennij tempore abstinebitur. Si autem non probaverit, in conventu Clericorum placuit per quinquennium abstineri.

De eadem re. *Ex Concilio Agathensi.*

Conc. Agath.
c. 37.
Halitgar. lib.
4. c. 30.
Burchard. lib.
16. c. 17.

CCCXLII. Falsos testes à communione ecclesiastica submovendos, nisi pœnitentia satisfactione crimina admiffa diluerint.

Unde suprâ.

Burchard. lib.
16. c. 16.

CCCXLIII. Noverint falsi testes quod si falsum testimonium capitale crimen non est.

set, nequaquam Dominus in evangelio inter principalia crimina adnumerasset. Ait enim: *De corde exeunt homicidia, adulteria, furta, falsa testimonia.* Et ideo similiter debet pœnitere & excommunicari falsus testis sicut adulter & fur & homicida.

De eo qui hominem furatus fuerit. *Ex epistola Rabani Episcopi ad Reginbaldum Chorepiscopum.*

CCCXLIV. Primò interrogasti quid de eo faciendum esset qui hominem Christianum sollicitando fuerit furatus, & ad paganam gentem tradendo vendiderit. Ad quod tunc respondi, homicidij reatum ipsum hominem sibi contrahere mihi videri. Quod & postea, legens divinam legem, in Deuteronomio ita *Deuter. 19.* reperi, animam pro anima homicidam reddere debere, oculum pro oculo, dentem pro dente &c. Et rursus: *Si quis deprehensus fuerit Deuter. 24.* sollicitasse fratrem suum de filiis Israël & vendidisse, accipiendo pretium, interficiatur. Unde mihi videtur, sicut par sententia in lege divina est constituta de homicida & de fure hominem vendente, sic & canonica auctoritate pari modo plectendum esse qui fratrem suum furando atque sollicitando vendiderit, & illum qui proximum suum, hoc est, Christianum hominem, injustè peremerit.

De eadem re. *Ex Lege Theodosiana lib. IX.*

CCCXLV. Hi qui filios alienos furto *Interpret. l. un. Cod. Theod. ad legem Fab.* abstulerint, & ubicunque transfuxerint, sive

340 REGINONIS LIB. II.
ingenuus sive servus sit, morte puniatur.

Ne Judæo Christianum mancipium habere
liceat.

CCCXLVI. Convenit diligenter obser-
vare ut nulli Judæo servum Christianum ha-
bere liceat, nec ad suam legem transferre pra-
sumat.

DE INCANTATORIBUS, MALEFICIS,
ET SORTILEGIS.

De his qui divinationes expetunt.
Ex Concilio Ancyrano.

Concil. An-
cyr. c. 23.
Halitgar. lib.
4. c. 25.
Hincmar. de
divort. Lo-
thar. in res-
pons. ad inter-
rogat. 17.
Burchard. lib.
10. c. 5.

CCCXLVII. Qui divinationes expe-
tunt, & more gentilium subsequuntur, aut in
domos suas hujuscemodi homines introdu-
cunt, exquirendi aliquid arte malefica aut ex-
piandi causa, sub regula quinquennij jaceant,
secundum gradus pœnitentiæ definitos.

Ex Concilio Bracarensi.

Concil. Bra-
car. 2. c. 71.
Hincmar.
ibid.
Burchard. lib.
10. c. 6.

CCCXLVIII. Si quis, paganorum con-
suetudinem sequens, divinos & sortilegos in
domum suam introduxerit, quasi ut malum
foras mittant, aut maleficia inveniant, quin-
que annos pœnitentiam agat.

Ex dictis Gregorij Papæ.

Concil. Rom.
sub Gregor. 1.
Burchard lib.
10. c. 23.

CCCXLIX. Si quis ariolos, aruspices,
vel incantatores observaverit, aut filacteris
usus fuerit, anathema sit.

Ex Concilio Carthagenesi.

CCCL. Auguriis vel incantationibus ser-
vientem à conventu Ecclesiæ separandum. Si-
militer & Judaicis superstitionibus inhæren-
tem.

Concil. Car-
thag. 4. c. 89.
Halitgar. lib.
4. c. 27.
Hincmar.
ibid.
Burchard. l. b.
10. c. 7.

De eadem re. Gregorius Papa.

CCCLI. Pervenit ad nos quòd quosdam
incantatores atque sortilegos fueris sectatus
cum omni sollicitudine. Et zelum tuum gra-
tum nobis fuisse cognoscas. Studij enim tui sit
sollicitè quærere, & quoscunque hujusmodi
Christi inimicos inveneris, districta ultione
corrige.

5. Gregor. lib.
9. epist. 47.
Burchard. lib.
10. c. 4. & a-
pud Gratian.
26. q. 5. c. 8.

De eadem re. Ex Concilio Toletano.

CCCLII. Si quis Episcopus, Presbyter,
Diaconus, vel quilibet ex ordine Clericorum,
magos, aruspices, aut ariolos, aut certè augu-
res, vel sortilegos, vel eos qui profitentur sor-
tem aliquam, consulere fuerit deprehensus,
ab honore dignitatis suæ depositus, monaste-
rij censuram excipiat, ibique perpetua pœni-
tentia scelus admitti sacrilegij luat.

Concil. Tolet.
4. c. 29.
Burchard. lib.
10. c. 48.

De eadem re. Ex Lege Romanâ.

CCCLIII. Malefici, vel incantatores,
vel immissores tempestatum, vel qui per in-
vocationem dæmonum mentes hominum tur-
bant, omni pœnarum genere puniantur.

Interpret. l. 3.
Cod. Theo-
dos. de ma-
lefic.
Burchard. lib.
10. c. 28.

De eadem re. Ex eadem.

CCCLIV. Quicumque pro curiositate
Y iij

Interpret. l. 4.
cod. tit.

Burchard. lib.
10. c. 30.

futurorum vel invocatores dæmonum, vel divinos, quos ariolos appellant, vel aruspices, qui auguria colligit, consuluerit, capite puniatur.

De eadem re. *Ex Pœnitentiali.*

Burchard. lib.
10. c. 31.

CCCLV. Quicumque nocturna sacrificia dæmonum celebraverint, vel incantationibus dæmones invocaverint, capite puniantur.

CCCLVI. Qui auguriis vel divinationibus inserviunt, quinque annos pœniteant. Immissores tempestatum septem annos pœniteant.

Rhab. epist.
ad Heribald.
c. 30.
Burchard. lib.
10. c. 24.

CCCLVII. Mulier, si divinationes vel incantationes diabolicas fecerit, annum unum pœniteat, vel tres quadragesimas, vel quadraginta dies secundum qualitatem delicti.

Ex eodem.

Burchard. lib.
10. c. 9.

CCCLVIII. Auguria, vel sortes quæ dicuntur falsè sanctorum, vel divinationes, quæ eas observaverit, vel quarumcunque scripturarum, vel vota voverit vel persolverit ad arborem, vel ad lapidem, vel ad quamlibet rem excepto ad Ecclesiam, omnes excommunicentur. Si ad pœnitentiam venerint, Clerici annos tres, laici unum & dimidium pœniteant.

De arboribus & fontibus & lapidibus dæmonibus consecratis. *Ex Concilio Nannetensi.*

Concil. Nannet.
c. 20.
Burchard. lib.
10. c. 10.

CCCLIX. Summo decertare studio debent Episcopi & eorum ministri ut arbores

dæmonibus consecratæ, quas vulgus colit & in tanta veneratione habet ut nec ramum nec furculum inde audeat amputare, radicitus excindantur atque comburantur. Lapides quoque, quos in ruinosis locis & silvestribus dæmonum ludificationibus decepti venerantur, ubi & vota vovent & deferunt, funditus effodiantur atque in tali loco proiciantur ubi nunquam à cultoribus suis venerari possint. Et omnibus adnuntietur quantum scelus sit idolatria, & qui hæc veneratur, & colit, quasi Deum suum negat, & Christianitati abrenuntiat; & talem pœnitentiam inde debet suscipere, quasi idola adorasset. Omnibusque interdicitur ut nullus votum faciat, aut candelam vel aliquod munus pro salute sua rogaturus alibi deferat nisi ad Ecclesiam Domino Deo suo. Scriptum est enim: *Vovete & reddite Domino Deo vestro.* Novimus siquidem quanta Dominus antiquo populo per Prophetas suos interminatus est, qui in lucis sacrificabant, & in excelsis immolabant. Si quis hæc transgressus fuerit, fidem perdidit, & est infideli deterior. Et idcirco omnimodo à sanctæ Ecclesiæ consortio abscidatur, & nisi dignè pœnituerit, non recipiatur.

De eadem re. *Rabanus.*

CCCLX. Nam de his qui dæmonibus immolant, Theodori Episcopi constitutiones habemus, in quibus scriptum est: *Qui immolant dæmoniis in minimis, annum unum pœniteant. Qui verò in magnis, decem annos pœniteant.*

Rhab. epist.
ad Heribald.
c. 30.
Burchard. lib.
10. c. 13.

Decadem re. *Ex eodem.*

Rhaban. ibid.
Burchard. lib.
16. c. 14.

CCCLXI. Mulier si qua filium suum ponit supra tectum aut in fornacem pro sanitate febris, septem annos pœniteat. Qui ardere facit grana ubi mortuus est homo pro sanitate viventium & domus, quinque annos pœniteat.

De menstruo sanguine. *Rabanus ad Heribaldum.*

Rhaban. ibid.
Burchard. lib.
19. c. 152.

CCCLXII. De his etiam super quibus interrogasti, hoc est, de illa femina quæ menstruum sanguinem suum immiscuit cibo vel potui, & dedit viro suo ut comederet, & de illa quæ semen viri sui in potu bibit, & de ea quæ testam hominis combussit igni & viro suo dedit pro infirmitate vitanda, quali pœnitentia sint plectendæ; ut nobis videtur, tali sententia feriendi sunt sicut magi & arioli, quia magicam artem exercuisse nocentur.

De eadem re. *Ex Concilio Anquirensi.*

Rhaban. ibid.
c. 15.
Burchard. lib.
17. c. 29.

CCCLXIII. Mulier si cum muliere fornicata fuerit, annos tres pœniteat. Sic & illa quæ semen viri sui cibo miscens, ut inde plus ejus accipiat amorem, pœniteat.

Unde supra.

Burchard. lib.
10. c. 1.

CCCLXIV. Ut Episcopi Episcoporumque ministri omnibus viribus elaborare studeant ut perniciosam & à diabolo inven-

tam fortilegam & maleficam artem penitus ex
 parræchiis suis eradant, & si aliquem virum
 aut feminam hujuscemodi sceleris sectatorem
 invenerint, turpiter dehonestatum de parræ-
 chiis suis eiciant. Ait enim Apostolus: *Hære-*
ticum post unam & secundam admonitionem de-
viata, sciens quia subversus est qui ejusmodi est.
 Subverfi sunt, & à diabolo capti tenentur, qui,
 derelicto creatore suo, à diabolo suffragia
 quærunt. Et ideo à tali peste mundari debet
 sancta Ecclesia. Illud etiam non omittendum,
 quod quædam sceleratæ mulieres retro post
 Satanam conversæ, dæmonum illusionibus &
 phantasmatibus seductæ, credunt se & profi-
 tentur nocturnis horis cum Diana paganorum
 dea & innumera multitudine mulierum equi-
 tare super quasdam bestias, & multa terrarum
 spatia intempestæ noctis silentio pertransire,
 ejusque jussionibus velut dominæ obedire, &
 certis noctibus ad ejus servitium evocari. Sed
 utinam hæ solæ in perfidia sua perissent, &
 non multos secum in infidelitatis interitum
 pertraxissent. Nam innumera multitudo, hac
 falsa opinione decepta, hæc vera esse credit,
 & credendo à recta fide deviat; & in errorem
 paganorum revolvitur, cum aliquid divinita-
 tis aut numinis extra unum Deum esse arbitra-
 tur. Quapropter sacerdotes per Ecclesias sibi
 commissas populo cum omni instantia prædi-
 care debent ut noverint hæc omnimodis falsa
 esse, & non à divino sed à maligno spiritu talia
 phantasmata mentibus infidelium inrogari. Si-
 quidem ipse Satanus, qui transfiguratur in an-
 gelum lucis, cum mentem cujuscunque mu-

T. 3.

Vide Capitula
 Herardi Tu-
 ron. c. 3.

lierculæ ceperit, & hanc sibi per infidelitatem & incredulitatem subjugaverit, illico transformat se in diversarum personarum species atque similitudines, & mentem, quam captivam tenet, in somnis deludens, modò læta, modò tristia, modò cognita, modò incognita personas ostendens, per devia quæque deducit; & cùm solus spiritus hoc patitur, infidelis mens hæc, non in animo, sed in corpore, evenire opinatur. Quis enim non in somnis & nocturnis visionibus extra seipsum educitur, & multa videt dormiendo quæ nunquam viderat vigilando? Quis verò tam stultus & hebes sit qui hæc omnia, quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur; cùm Ezechiel Propheta visiones Domini in spiritu, non in corpore, viderit; & Johannes Apostolus Apocalypsis sacramenta in spiritu, non in corpore, vidit & audivit, sicut ipse dicit: *Statim fui in spiritu.* Et Paulus non aude se dicere raptum in corpore. Omnibus itaque publicè adnuntiandum est quòd qui talia & his similia credit, fidem perdidit, & qui fidem rectam in Deo non habet, hic non est ejus, sed illius in quem credit, id est, diaboli. Nam de Domino nostro scriptum est: *Omnia per ipsum facta sunt.* Quisquis ergo aliquid credit posse fieri, aut aliquam creaturam in melius aut deterius immutari aut transformari in aliam speciem vel similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, proculdubio infidelis est.

Apoc. 4.

Joa. 1.

Ut Christiani traditiones gentilium non observent. *Ex dictis Ambrosij.*

CCCLXV. Apostolus dicit : *Dies observatis & menses & tempora & annos. Timeo ne sine causa laboraverim in vobis.* Dies observantur : qui dicunt, Crastino proficiscendum non est. post crastinum enim non debet aliquid inchoari. & sic solent magis decipi. Hi autem colunt menses qui cursum lunæ perscrutantur dicentes : Septima luna strumenta confici non debent. Nona iterum luna emptum servum domum duci non oportet. Et per hæc faciliùs solent adversa provenire. Tempora verò observant, cum dicunt : Hodie veris initium est. & ideo festivitas est. Post cras Vulcanalia sunt. Et rursum : Posterum est, domum egredi non licet. Annos sic colunt, cum dicunt : Kalendis Januariis novus est annus, quasi non cotidie anni impleantur. Hæc superstitio longè debet esse à servis Dei. [*Vide Hincmar. to. 1. pag. 656.*]

S. Ambros. in c. 4. epist. ad Galat. Burchard. lib. 10. c. 11.

Vide August. epist. 119. & in Enchirid. c. 79.

De eadem re. *Ex Concilio Bracarensi.*

CCCLXVI. Non licet Christianis traditionem gentilium observare, vel colere elementa, aut lunam aut stellarum cursum & inanem signorum fallaciam considerare pro domo faciendâ, vel segetes vel arbores plantandas, aut conjugia socianda. Scriptum enim est : *Omnia quacunque facitis in verbo aut in opere, in nomine Domini nostri Jesu Christi facite, gratias agentes Deo.*

Concil. Bracaren. 2. c. 72. Halitgar. lib. 4. c. 26. Hincmar. de divortio Lothar. in resp. ad interr. 17. Burchard. lib. 10. c. 13. Coloss. 3.

De collectione herbarum. *Ex eodem.*

Concil. Bra-
car. 2. c. 74.
Halitgar. ibid.
Hincmar.
ibid.
Burchard. lib.
10. c. 20.

CCCLXVII. Non licet in collectione herbarum medicinalium aliquas observaciones vel incantationes attendere, nisi tantum cum symbolo divino & oratione dominica, ut Deus & Dominus noster Jesus Christus honoretur.

De lanificiis feminarum. *Ex eodem.*

Concil. Bra-
car. 2. c. 75.
Halitgar. ibid.
Hincmar.
ibid.
Burchard. lib.
10. c. 19.

CCCLXVIII. Non licet Christianas mulieres vanitatem in suis lanificiis observare; sed Deum invocent adiutorem, qui eis sapientiam texendi donavit.

De morticinis. *Ex Pœnitentiali.*

Burchard. lib.
19. c. 88.

CCCLXIX. Qui manducat carnem immundam, aut morticinum, aut dilaceratum à bestia, quadraginta dies pœniteat. Si quis necessitate famis cogente manducavit, multò levius pœniteat.

CCCLXX. Qui fraudatum, raptum, vel furatum sciens manducat; si pauper est, septem dies; si potens, quadraginta dies pœniteat. Infirmi verò, si sciunt, quindecim dies pœniteant.

Burchard. lib.
19. c. 106.

CCCLXXI. Qui comedit & bibit contaminatum à bestia domestica, id est, à cane vel cato, duos dies pœniteat.

De liquore. *Ex eodem.*

Burchard. lib.
19. c. 106.

CCCLXXII. Si quis dederit alicui liquorem aliquem in quo mus vel mustela mortui sunt, si laicus est, septem dies pœni-

teat. Si autem in cœnobio sunt, ducentos psalmos cantent. Qui postea noverit quod tale potum bibit, unum psalterium cantet.

De sanguine.

CCCLXXIII. Si quis sanguinem aliqujus animalis manducaverit, quadraginta dies pœniteat.

Item ut nullus sanguinem comedat.

CCCLXXIV. Admonendi sunt fideles ut nullus præsumat sanguinem manducare. Nam in principio, quando homini licentia data est à Deo carnem manducandi, sanguinem interdictum legimus. Ait enim Dominus ad Noë & filios ejus: *Omne quod movetur & vivit, erit vobis in cibum, excepto quod carnem cum sanguine non comedetis. Sanguinem enim animarum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum & de manu hominis.* Quod non solum in lege veteri sæpissime inhibetur, verum etiam in novo testamento Apostoli primitivæ Ecclesiæ ex gentibus sub magna deliberatione scribunt ut abstineant se à contaminationibus simulacrorum & fornicatione & suffocatis & sanguine, Quod exponens Hieronymus dicit: *Iuxta litteram, inquit, hæc præcepta conveniunt omni Christiano, ut morticinum non comedat, tam de avibus quàm de pecoribus, quorum nequaquam sanguis effusus est.* Quæ necessario observanda Apostolorum de Jerusalem missa epistola monet. Et captum à bestia, quia & ipsum similiter suffocatum est. Et sanguine, id est, non manducando

Genes. 9.

Act. 15.

350 REGINONIS LIB. II.
cum sanguine. Si ergo de gentili vita venientibus pro ipsis fidei rudimentis & inveterata consuetudine gentilitatis hæc, quasi sibi ad salutem sufficerent, scripta sunt, quis transgressor hæc parvipendat. Simul & hoc considerandum, quod idolatriæ & fornicationi suffocatum & sanguis æquiparatur. Unde omnibus adnuntietur quantum piaculum sit sanguinem comedere, quod idolis & fornicationi comparatur. Si quis hæc dominica & apostolica præcepta violaverit, à communione ecclesiastica suspendatur, usque dignè pœniteat.

De discordantibus. *Ex Concilio Carthaginensi.*

Concil. Carthag. 4. c. 93.
Halitgar. lib. 4. c. 31.
Burchard. lib. 5. c. 38.

CCCLXXV. Oblationes dissidentium fratrum neque in sacrario neque in gazophylacio recipiantur.

De eadem re. *Ex Concilio Agathensi.*

Conc. Agath. c. 31.
Halitgar. ibid. c. 32.
Burchard. lib. 10. c. 61.

CCCLXXVI. Placuit etiam, ut, sicut plerunque fit, ut quicumque odio aut longinqua inter se lite discesserunt, & ad pacem revocari diuturna intentione nequiverunt, de Ecclesiæ cœtu justissima excommunicatione pellantur. [*Vide supra lib. I. cap. 61.*]

De eadem re. *Ex dictis Isidori.*

Burchard. lib. 10. c. 57.

CCCLXXVII. Si quis discors & litigans & per odium dissidens extiterit, quousque ad concordiam redeat, à conventu & societate Ecclesiæ, ut canones jubent, alienus existat.

De eadem re.

CCCLXXVIII. Si quis odio habens aliquem, ad pacem non revertitur, sicut sancti patres statuerunt, in pane & aqua excommunicetur, & ab Ecclesia separetur.

Burchard. lib. 10. c. 58.

De eadem re. *Ex Concilio Carthaginensi.*

CCCLXXIX. Dissidentes Episcopos, si non timor Dei, synodus reconciliet.

Concil. Carthag. 4. c. 25.
Burchard. lib. 1. c. 62.

De eadem re. *Ex eodem.*

CCCLXXX. Studendum est Episcopo ut dissidentes fratres, sive Clericos, sive laicos, ad pacem magis quam ad iudicium hortetur.

Concil. Carthag. 4. c. 26.
Burchard. lib. 1. c. 101.

De Dei iudicio subvertendo.

CCCLXXXI. Si aliquis manducat & bibit aut portat super se unde existimat Dei iudicium pervertere posse, & exinde comprobatus fuerit, eadem sententia feriatur qua magi & arioli & incantatores feriuntur, scilicet septem aut quinque annorum pœnitentia plectatur. [*Vide lib. 3. Leg. Longob. tit. 27.*]

Burchard. lib. 10. c. 25.

De oblationibus defunctorum. *Ex Concilio Vasensi.*

CCCLXXXII. Hi qui oblationes defunctorum retinent, & Ecclesiis tradere morantur, ut infideles ab Ecclesia eiciantur.

Concil. Vas. c. 4.

Ex eodem.

CCCLXXXIII. Si qui oblationes

352 REGINONIS LIB. II.
aliorum fraudant, admonendi sunt ut reddant
quod fraudulenter abstulerunt. Si verò redde-
re noluerint, usque quò reddant, sicut sancta
synodus constituit, ab Ecclesiæ separentur
confortio.

Ex Concilio Agathensi.

Conc. Agath.
c. 4.
Burchard. lib.
3. c. 140.

CCCLXXXIV. Clerici etiam vel se-
culares, qui oblationes parentum aut donatas
aut testamento relictas retinere præsumpe-
rint, aut id quod ipsi donaverint, Ecclesiis aut
monasteriis crediderint auferendum, velut
necatores pauperum, quousque reddant, ab
Ecclesiis excludantur.

Ex eodem.

Conc. Agath.
c. 26.

CCCLXXXV. Si quis Clericus dam-
num Ecclesiæ voluntariè fecerit, de propriis
facultatibus reddat, & communione pri-
vetur.

De mortuis.

CCCLXXXVI. Si quis super mor-
tuum nocturnis horis carmina diabolica can-
taverit &c. Require in primo libello, cap.
CCCLXXXIII.

DE COMMUNIONE.

Ut præcipuæ festivitates in civitatibus cele-
brentur. *Ex Concilio Agathensi.*

Conc. Agath.
c. 18.
Burchard. lib.
5. c. 23.

CCCLXXXVII. Seculares verò qui
Natale Domini, Pascha, & Pentecosten non
communicaverint,

communicaverint, catholici non credantur, nec inter catholicos habeantur. Require in primo libello, cap. CXCIII.

De eadem re. *Ex Concilio Aurelianensi.*

CCCLXXXVIII. Ut nulli civium Paschæ, Natalis Domini, vel Pentecosten sollempnitates liceat in villa celebrare, nisi quem infirmitas probabitur tenuisse.

Concil. Aurelian. 1. c. 25.

De eadem re. *Ex Concilio Agathensi.*

CCCLXXXIX. Ut cives qui Paschæ, Natalis Domini, vel Pentecosten festivitibus Episcopis interesse neglexerint in civitatibus suis accipiendæ communionis vel benedictionis gratia, qui hoc neglexerint, triennio communione priventur.

Conc. Agath. c. 63.

De Decanis per parræchias mittendis.

Ex Concilio Rotomagensi.

CCCXC. Ut populus admoneatur ut in dominicis & festis diebus omnes ad vespervas & nocturnas vigiliis & ad Missam omnimodis occurrant. Et ut Decani in civitatibus & in vicis publicis viri veraces & Deum timentes constituentur, qui desides & neglegentes commoneant ut ad Dei servitium absque occasione properent. Et ut ipsi Decani sacramento adstringantur ut nulla interveniente causa, scilicet aut amoris, aut timoris, aut propinquitatis, aut muneris, neglegentes & transgressores reticeant, quin sacerdotibus proprias eorum culpas manifestent. Sacerdotum autem erit ita eorum vitia zelo & amore divino

Burchard. lib. 2. c. 239.

cum debita disciplina corrigere sicut ipsi no-
lunt pro aliorum erratibus sententiam iustæ
damnationis suscipere. Et ut dies festi à vespe-
ra usque ad vesperam absque opere servili
cum debito honore celebrentur.

De excommunicatis. *Ex dictis Cassiani.*

CCCXCI. Si quis autem pro culpa sua
fuerit ab oratione suspensus, nullus cum eo
orandi aut loquendi habeat licentiam ante-
quam reconcilietur. Nam qui se orationi vel
confabulationi ejus, antequam à Priore reci-
piatur, inconsiderata pietate sociare præsump-
serit, similiter damnatus efficitur.

De eadem re. *Isidorus ut supra.*

Regula S. Isi-
dori c. 17.
Burchard. lib.
11. c. 31.

CCCXCII. Cum excommunicato ne-
que orare, neque loqui, neque vesci cuiquam
licet.

Unde supra.

Burchard. lib.
11. c. 32.

CCCXCIII. Si quis frater aut palam
aut absconsè cum excommunicato fuerit lo-
cutus, communem statim cum eo excommu-
nicationis contrahit pœnam.

De eadem re. *Ex dictis Fructuosi
Episcopi.*

Regula S. Fructuosi
c. 14.
Burchard. lib.
11. c. 33.

CCCXCIV. Cum excommunicato nul-
lus loquatur, neque qualibet eum compassio-
ne vel miseratione refoveat, neque ad contra-
dictionem vel superbiam confortare præsu-
mat.

De eadem re. *Ex regula sancti
Benedicti.*

CCCXCV. Si quis fratri excommunica-
to quolibet modo se junxerit, aut mandatum
ei direxerit, similem sortiatur excommunica-
tionis vindictam.

Regula S. Be-
ned. c. 26.

Item.

CCCXCVI. Is autem frater qui gravio-
ris culpæ noxa tenetur, suspendatur à mensa
simul & ab oratorio. Nullus ei jungatur in
confortio, neque in conloquio.

Regula S. Be-
ned. c. 25.

De eadem re. *Ex Concilio Antiocheno.*

CCCXCVII. Cum excommunicatis
non licere communicare; nec cum his qui per
domos conveniunt, devitantes orationes Ec-
clesiæ, simul orandum est. Si quilibet autem
ex clero deprehensus fuerit cum excommuni-
catis communicare, etiam ille privetur com-
munione.

Concil. An-
tioch. c. 2.
Burchard. lib.
II. c. 54.

De eadem re. *Ex Concilio Apostolorum.*

CCCXCVIII. Si quis cum excommu-
nicato saltim in domo oraverit, iste commu-
nionem privetur.

Can. Apost.
c. 11.
Burchard. lib.
II. c. 35.

De eadem re. *Ex Concilio Nicæno.*

CCCXCIX. De his qui communionem
privantur, seu ex clero, sive ex laico ordine,
ab Episcopis, sententia regularis obtineat, ut
hi qui abiciuntur, ab aliis non recipiantur. Re-
quiratur autem, ne pusillanimitate, aut con-

Concil. Nic.
c. 5.
Burchard. lib.
II. c. 36.

356 REGINONIS LIB. II.
tentione, vel alio vitio Episcopi videatur à
communione seclusus.

De eadem re. *Ex Concilio Antiocheno.*

Concil. An-
tioch. c. 6.
Burchard. lib.
11. c. 37.

CCCC. Si quis à proprio Episcopo com-
munionem privatus est, non antè suscipiatur ab
aliis Episcopis quàm suo reconcilietur Epif-
copo.

De eadem re. *Ex Concilio Apostolorum.*

Can. Apost.
c. 12.

CCCCI. Si quis cum damnato Clerico,
veluti cum Clerico, simul oraverit, iste dam-
netur.

De damnatis à synodo. *Ex Concilio
Antiocheno.*

Concil. An-
tioch. c. 4.
Burchard. lib.
1. c. 199.

CCCCII. Si quis Episcopus damnatus à
synodo, vel Presbyter aut Diaconus à suo
Episcopo, ausi fuerint aliquid de ministerio
contingere, nullo modo liceat eis, nec in alia
synodo, restitutionis spem aut locum habere
satisfactionis.

De excommunicato qui communicare præ-
sumpserit. *Ex Concilio Carthagenensi.*

Lib. 5. Capi-
tular. c. 28. &
Addit. 1 v. c.
35.
Burchard. lib.
1. c. 200.

CCCCIII. Item placuit universo Con-
cilio ut qui excommunicatus fuerit pro suo ne-
glectu, sive Episcopus, sive quilibet Clericus,
& tempore excommunicationis suæ ante au-
dientiam communionem præsumpserit, ipse in
se damnationis iudicetur protulisse senten-
tiam.

Si Episcopus voluerit exterminare aliquem de Ecclesia. *Ex Concilio Sardicensi.*

CCCCIV. Si Episcopus exterminare voluerit Clericum suum de Ecclesia, providendum est ne innocens damnetur. & ideo habeat potestatem ut Episcopus finitimos interpellet, & causa ejus audiatur, ac diligentius tractetur. quia non oportet negari audientiam roganti. & Episcopus patienter accipiat ut aut probetur sententia ejus, aut emendetur.

Concil. Sardic. c. 17.

De depositis, si ausi fuerint atrectare ministerium sibi dudum commissum. *In canonibus Apostolorum.*

CCCCV. Si quis Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, justè super certis criminibus depositus, ausus fuerit atrectare ministerium sibi dudum commissum, hic ab Ecclesia penitus abscidatur.

Can. Apost. c. 29.

De Presbytero accusato. *Ex Concilio Rotomagensi.*

CCCCVI. Ut nullus Episcopus Presbyterum accusatum ab officio Missæ removeat, nisi ad causam suam dicendam die statuta litteris evocatus minimè occurrerit, id est, infra spatium mensis. Et si post mensem secundum non occurrerit, tunc ab officio suspendatur, quousque pro se rationem reddat. Si enim laici non canonicè excommunicantur nisi tertio fuerint vocati atque commoniti, indignum videtur ut sacerdotibus denegetur, qui majoris ordinis & dignitatis sunt, quod laicis regu-

la ecclesiastica indulgenter permittit. Pro tanto enim habetur sacerdotem ab officio removere pro quanto laicum à communione Ecclesiæ cessare. Nam unde laici excommunicantur, inde Presbyteri ab officio altaris submoventur. Require cap. CCLXXXIX.

Qualiter Episcopus excommunicare infideles debeat. Unde suprâ.

Burchard. lib.
II. c. 2. ex
Concilio Ro-
tomag.

CCCCVII. Episcopus, cùm excommunicare vel anathematizare aliquem infidelem pro certis & manifestis sceleribus dispositum habet, post lectionem evangelij clerum & plebem ita debet alloqui.

ALLOCUTIO.

Burchard. lib.
II. c. 2. & a-
pud Centuria-
tores centur.
10. cap. 6.

CCCCVIII. Noverit caritas vestra, fratres mei, quòd quidam vir nomine ille diabolo suadente postponens Christianam promissionem quam in baptismo professus est, per apostasiam conversus post Satan, cui abrenuntiavit & omnibus operibus ejus, vineam Christi, id est, Ecclesiam ejus, devastare & deprædare non pertimescit, pauperes Christi, quos pretioso sanguine suo redemit, violenter opprimens & interficiens, & bonorum diripiens. Unde quia filius hujus nostræ Ecclesiæ, cui Deo auctore præsidemus, debuerat esse, quia in ea per aquam & Spiritum sanctum renatus est, & inter adoptivos filios Dei adnumeratus, quamvis modò filius diaboli sit imitando diabolum, solliciti ne per negligentiam pastorem aliqua de ovibus nobis creditis deperiret, pro qua in tremendo ju-

dicio ante principem pastorum Dominum nostrum Jesum Christum rationem reddere compelleremur, juxta quod ipse terribiliter nobis comminatur dicens, *Si non adnuntiaveris iniquo iniquitatem suam, sanguinem ejus de manu tua requiram*, misimus ad eum Presbyterum nostrum & litteras commonitorias semel & iterum atque tertio, invitantes eum canonicè ad emendationem & satisfactionem & pœnitentiam, corripientes eum paterno affectu. Sed ipse, proh dolor, diabolo cor ejus indurante, monita salutaria sprevit, & incepta malitia perseverans, Ecclesiæ Dei, quam læsit, superbix spiritu inflatus, satisfacere indignatur. De talibus itaque transgressoribus, & sanctæ religionis pacisque, quam Christus ipse suis discipulis dedit atque reliquit, violatoribus, præcepta dominica & apostolica habemus, quibus informamur quid de hujusmodi prævaricatoribus agere nos oporteat. Ait enim Dominus in evangelio: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum*. Fratres, in unoquoque nostrum peccat qui in sanctam Ecclesiam peccat. Si enim sancta Ecclesia unum corpus est, cujus corporis caput Christus est, singuli autem sumus alter alterius membra, & cum patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra, procul dubio in nos peccat qui membra nostra lædit. Jubet ergo Dominus ut frater, id est, Christianus, in nos peccans, primò secretè corripiatur, deinde cum testibus redarguatur, novissimè in conventu Ecclesiæ publicè conveniatur. Quod si has tres admonitiones & pias corre-

Ezech. 3.

Matth. 18.

1. Cor. 12.

Matth. 18.

tiones contemnit, & satisfacere despicit, post hæc sit tibi, inquit, sicut ethnicus, id est, gentilis, atque paganus; ut non jam pro Christiano, sed pro pagano, habeatur. Et in alio loco membrum quod à sua compagere solvitur, & à junctura caritatis dissociatur, & omne corpus quod scandalizat, Dominus ab-

Ibid.

1. Cor. 5.

1. Cor. 7.

1. Cor. 6.

1. Cor. 5.

2. Joa.

Decreta Siric.
c. 7.

scidi & proici jubet, dicens: *Si oculus vel manus vel pes tuus scandalizat te, erue eum, & proice à te.* Et Apostolus: *Auferte, inquit, malum à vobis.* Et item: *Infidelis si discedit, discedat.* Et in alio loco rapaces à regno Dei excludit dicens: *Neque rapaces regnum Dei possidebunt.* Et alibi: *Si quis frater nominatur, & est fornicator, aut adulter, aut homicida, aut rapax, cum hujusmodi nec cibum sumere licet.* Et Johannes dilectus præ ceteris Christi discipulis talem nefarium hominem salutare prohibebat dicens: *Nec ei ave dixeris, neque eum in domum receperis. Qui enim ei ave dicit, communicat operibus ejus malignis.* Dominica itaque atque apostolica præcepta adimplentes, membrum putridum & insanabile, quod medicinam non recipit, ferro excommunicationis à corpore Ecclesiæ abscidamus, ne tam pestifero morbo reliqua membra corporis, veluti veneno, inficiantur.

E X C O M M U N I C A T I O.

Burchard. lib.
11. c. 3. & apud
Cenuuriantores
ibid.

CCCCIX. Igitur quia monita nostra & crebras exhortationes contemnit, quia tertio secundum dominicum præceptum vocatus ad emendationem & pœnitentiam venire desepxit, quia culpam suam necdum cognovit nec

confessus est, nec missa nobis legatione, qui
 causam ipsius exequimur, quia noster parre-
 chianus est, veniam postulavit, quia in cœpta
 malitia, diabolo cor ejus indurante, perseve-
 rat, & juxta quod Apostolus dicit, secundum
 duritiam suam & cor impœnitens thesaurizat
 sibi iram in die iræ, idcirco nos cum cum
 universis complicibus & communicatoribus
 fautoribusque suis iudicio Dei omnipotentis,
 Patris, Filij, & Spiritus sancti & beati Petri
 principis Apostolorum, & omnium sancto-
 rum, necnon & nostræ mediocritatis auctori-
 tate & potestate nobis divinitus collata ligandi
 & solvendi in cœlo & in terra, à pretiosi cor-
 poris & sanguinis Domini perceptione & à so-
 cietate omnium Christianorum separamus, &
 à liminibus sanctæ matris Ecclesiæ in cœlo &
 in terra excludimus, & excommunicatum &
 anathematizatum esse decernimus, & damna-
 tum cum diabolo & angelis ejus & omnibus
 reprobis in igne æterno judicamus, nisi fortè à
 diaboli laqueis resipiscat, & ad emendatio-
 nem & pœnitentiam redeat, & Ecclesiæ Dei,
 quam læsit, satisfaciat. Et respondeant omnes
 tertio: *Amen.* Aut: *Fiat, Fiat.* Aut: *Anathe-
 ma sit.* Debent autem duodecim sacerdotes
 Episcopum circumstare & lucernas ardentes
 in manibus tenere, quas in conclusione ana-
 thematis vel excommunicationis proicere de-
 bent in terram & pedibus conculcare. Post
 hæc Episcopus plebi ipsam excommunicatio-
 nem communibus verbis debet explanare, ut
 omnes intellegant quàm terribiliter damnatus
 sit, & ut noverint quòd ab illa hora in reli-

quum non pro Christiano, sed pro pagano, habendus sit, & qui illi quasi Christiano communicaverit, aut cum eo manducaverit aut biberit, aut eum osculatus fuerit, vel cum eo colloquium familiare habuerit, nisi fortè ad satisfactionem & pœnitentiam eum provocare studuerit, aut in domo sua eum receperit, aut simul cum eo oraverit, proculdubio similiter sit excommunicatus. Deinde epistolæ Presbyteris per parrœchiam mittantur, continentes modum excommunicationis, in quibus jubetur ut dominicis diebus post lectionem evangelij plebibus sibi commissis publicè adnuntient ipsam excommunicationem, ut ne quis per ignorantiam communicet excommunicato. Oportet etiam ut aliis Episcopis ipsa excommunicatio manifestetur. Præcipit enim

Concil. Tolet.
I. c. II.
Vide supra
cap. 289. hujus libri.

Toletanum Concilium ut invicem mox scripta percurret per omnes provinciæ Episcopos, quoscunque adire potuerint, ut excommunicatus audiatur. Seniori etiam ejus ipsa excommunicatio debet nota fieri.

ITEM ALIA EXCOMMUNICATIONIS
ALLOCTIO.

Burchard. lib.
II. c. 4. & 2.
pud Centuriatores ibid.

CCCCX. Audistis, dilectissimi, quanta & quàm horrenda pravitatis ac iniquitatis opera ille à diabolo instigatus perpetrare non timuerit, & quomodo per apostasiam a totius Christianæ religionis cultu profana mente recesserit. Audistis quemadmodum canonicè ad satisfaciendum evocatus sit, sed venire distulerit, quomodo frequenter admonitus ut resipisceret à laqueis diaboli, quibus tenetur ad-

strictus, saluberrimas admonitiones obturatis auribus cordis audire contempserit. Dominus dicit in evangelio de tali contumaci fratre, qui ecclesiasticam renuit suscipere correptionem, *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi*, inquit, *sicut ethnicus & publicanus*; id est, jam non est computandus inter Christianos, sed inter paganos. Hinc Paulus, Domini & Magistri doctrinam sequens, Corinthios redarguit quare cum criminosis ac sceleratis communionem haberent, dicens: *Vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum*; id est, separetur à vestro consortio qui tale scelus operatus est. Et adjungit: *Ego quidem absens corpore, presens autem spiritu, jam judicavi ut presens eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini mei Jesu tradere hujusmodi Satane in interitum carnis*. Et post pauca: *Scripsi vobis ne commisceamini fornicariis*. Et statim infert: *Si quis frater appellatur, id est, Christianus, & fornicator est aut rapax, cum hujusmodi nec cibum sumere*. Et alibi: *Auferte malum ex vobis*. Et: *Infidelis, si discedit, discedat*. Una enim ovis morbida omnem gregem contaminat, & modicum fermentum totam massam corrumpit, & plerumque unum membrum putridum totum corpus inficit. Et ideo tam perniciofa pestis à corpore Ecclesiæ radicitus evellatur.

EXCOMMUNICATIO.

CCCCXI. Dominicis igitur atque apostolicis informati præceptis, judicio Patris, & Filij ejus Domini nostri Jesu Christi, & Spi-

Burchard. lib. 11. c. 5. & apud Centurios ibid.

ritus sancti, auctoritate & potestate Apostolis
Apostolorumque successoribus à Deo concessa,
unà vobiscum prædictum pessimum virum
à liminibus sanctæ matris Ecclesiæ excludimus
& ab omni societate & communione
Christiana separamus, separatimque esse in
æternum decernimus, id est, in præsentis seculo
& in futuro. Nullus Christianus ei ave-
dicat, aut eum osculari præsumat. Nullus Pres-
byter cum eo Missam celebrare audeat vel sa-
cro sanctum corpus & sanguinem Domini tra-
dere. Nemo ei jungatur in consortio, neque
in aliquo negotio. Et si quis ei se sociaverit, &
communicaverit ejus operibus malignis, no-
verit se simili percussus anathemate; his ex-
ceptis qui ob hanc causam ei junguntur ut
eum revocent ab errore, & provocent ad sa-
tisfactionem; nisi fortè resipuerit, & Dei gra-
tia inspirante ad pœnitentiæ remedium con-
versus fuerit, & digna emendatione Ecclesiæ
Dei, quam læsit, humiliter satisfecerit.

ITEM ALIA TERRIBILIOR
EXCOMMUNICATIO.

Burchard. lib.
II. c. 6. & a-
pud Centuria-
tores ibid.

CCCCXII. Canonica instituta & san-
ctorum patrum exempla sequentes, Ecclesia-
rum Dei violatores, videlicet raptores, de-
prædatores, & homicidas illos in nomine Pa-
tris & Filij & in virtute Spiritus sancti, nec
non auctoritate Episcopis per Petrum princi-
pem Apostolorum divinitus collata, à sanctæ
matris Ecclesiæ gremio segregamus ac perpe-
tuæ maledictionis anathemate condemnamus.
Sintque maledicti in civitate, maledicti in
agro, maledictum horreum eorum, & male-

dictæ reliquiæ illorum , maledictus fructus
ventris eorum , & fructus terræ illorum. Ma-
ledicti sint ingredientes , & maledicti sint egre-
dientes ; sintque in domo maledicti , in agro
profugi ; veniantque super eos omnes illæ ma-
ledictiones quas Dominus per Moysen in po-
pulum divinæ legis prævaricatorem se esse
missurum intentavit ; sintque anathema mara-
natha , id est , pereant in secundo adventu Do-
mini. Nullus eis Christianus ave dicat. Nullus
Presbyter Missam celebrare præsumat , vel
sanctam communionem dare. Sepultura a fini
sepeliantur , & in sterquilinum sint super fa-
ciem terræ. Et sicut hæ lucernæ de manibus
nostris projectæ hodie extinguuntur , sic eo-
rum lucerna in æternum extinguatur ; nisi for-
tè respuerint , & Ecclesiæ Dei , quam læse-
runt , per emendationem & condignam pœ-
nitentiam satisfecerint.

EXCOMMUNICATIO BREVIS.

CCCCXIII. Canonica instituta & san-
ctorum patrum exempla sequentes , Ecclesia-
rum Dei violatores illos auctoritate Dei & ju-
dicio sancti Spiritus à gremio sanctæ matris
Ecclesiæ & consortio totius Christianitatis eli-
minamus , quousque resipiscant , & Ecclesiæ
Dei satisfaciant.

Burchard. lib.
II. c. 7. & a-
pud Centuria-
tores ibid.

Qualiter Episcopus reconciliet vel recipiat
excommunicatum.

CCCCXIV. Cùm aliquis excommuni-
catus vel anathematizatus , pœnitentia ductus ,
veniam postulat , & emendationem promittit ,

Burchard. lib.
II. c. 8.

Episcopus qui eum excommunicavit, ante januas Ecclesiæ venire debet, & duodecim Presbyteri cum eo, qui eum hinc inde circumstare debent. ubi etiam adesse debent illi quibus injuria vel damnum illatum est. & ibi secundum leges divinas & humanas oportet damnum commissum emendari, aut, si jam emendatum est, eorum testimonio comprobari. Deinde interroget Episcopus si pœnitentiam, juxta quod canones præcipiunt, pro perpetratis sceleribus suscipere velit. Et si ille terræ prostratus veniam postulat, culpam confitetur, pœnitentiam implorat, de futuris cautelam spondet, tunc Episcopus, apprehensa manu ejus dextera, eum in Ecclesiam introducat, & ei communionem & societatem Christianam reddat. Post hæc secundum modum culpæ pœnitentiam ei injungat, & litteras per parochiam dirigat, ut omnes noverint eum in societate Christiana receptum. Aliis etiam Episcopis hoc notum faciat. Nullus autem Episcopus alterius parochianum excommunicare vel reconciliare præsumat sine conscientia vel consensu proprii Episcopi.

De eo qui patrem vel matrem inhonorat.
Ex Concilio Rotomagensi.

CCCCXV. Si quis patrem aut matrem percutit, aut maledicit, quia capitalia crimina commisit, publicam inde pœnitentiam agat, sicuti de gravioribus peccatis. Ait enim Dominus: *Qui maledixerit patri vel matri, moriatur.* Quem enim Dominus dignum morte judicat, proculdubio pro homicida tenetur,

Exod. 11.

& sicut homicida debet pœnitere.

De bubulcis & porcariis , ut ad Missam
veniant saltem in dominicis diebus.

Vnde supra.

CCCCXVI. Admonere debent sacer- Burchard. lib.
2. c. 71.
dotes plebes sibi subditas ut bubulcos atque
porcarios vel alios pastores vel aratores, qui
in agris assiduè commorantur vel in silvis, &
ideo more pecudum vivunt, in dominicis &
in aliis festis diebus saltim ad Missam faciant
vel permittant venire. Nam & hos Christus
pretioso sanguine suo redemit. Quòd si negle-
xerint, pro animabus eorum absque dubio ra-
tionem se reddituros sciant. Siquidem Domi-
nus veniens in hunc mundum, non elegit ora-
tores atque nobiliores quosque, sed piscatores
atque idiotas sibi discipulos adscivit; ut osten-
deret in facto quod ipse verbo in evangelio ad-
firmat dicens: *Quod hominibus altum est, abo-
minabile est apud Deum.* Et salva altiore intel-
legentia, nativitas nostri redemptoris primò
omnium pastoribus ab angelo nuntiatur.

De confessione, de pœnitentia, de decimis,
& de ebrietate, & de vomitu post euchari-
stiam, in primo libello supra expositum est.

De pauperibus, qualiter alantur.

Ex Concilio Turonensi.

CCCCXVII. Unaquæque civitas pau- Concil. Tu-
ron. 2. c. 5.
peres & egenos alimentis congruentibus pas-
cat secundum vires, & tam vicini Presbyteri

368 REGINONIS LIB. II.
quàm cives unusquisque suum pauperem nutriat. quo fiat ut ipsi pauperes per alias civitates non vagentur.

De eadem re. *Ex Capitularium*
lib. I. cap. CXVIII.

Lib. I. Capitular. c. 124.

CCCCXVIII. De mendicis qui per patrias discurrunt, volumus ut unusquisque fidelium nostrorum suum pauperem de beneficio aut de propria familia nutriat, & non permittat alicubi ire mendicando. Et ubi tales inventi fuerint qui laborare manibus possunt & non faciunt, nullus eis quicquam tribuere præsumat.

De eo qui bannum Episcopi vel Presbyteri parvipendit. *Vnde supra.*

CCCCXIX. Quisquis bannum vel excommunicationem Episcopi vel Presbyteri sui superbiendo parvipenderit, hic talis ab Ecclesia penitus evellatur. Ait enim Dominus ad Moysen: *Anima qua superbiendo mandatum Domini transgressa fuerit, peribit de populo suo.* Hinc Dominus in evangelio: *Qui vos spernit, me spernit.* Et Moyses contumacibus dicit: *Non contra me est murmur vestrum, sed contra Dominum.* Et Dathan & Abiron vivi absorpti sunt, quia insurrexerunt adversus eundem Moysen, & ejus mandatum spreverunt. Et ideo tale scelus gravissimè vindicandum est.

Num. 15.

Luc. 10.

Exod. 16.

§ † §

De

De Presbytero qui fuerit degradatus. *Ex*
Concilio Toletano XII. cap. VI.

CCCCXX. Si quis Presbyter ab Episcopo suo fuerit degradatus, aut ab officio pro certis criminibus suspensus, & ipse per contemptum & superbiam aliquid de ministerio sibi interdicto agere præsumpserit, & postea ab Episcopo suo correptus in cæpta præsumptione perduraverit, hic omnimodis excommunicetur & ab Ecclesia expellatur. Et quicumque cum eo communicaverit scienter, similiter se sciat esse excommunicatum. Similiter de Clericis, laicis, vel feminis excommunicatis observandum est. Quod si aliquis ista omnia contempserit, & Episcopus emendare minimè potuerit, Regis iudicio exilio damnetur.

Concil. Vern-
sub Pipp. c. 9.
Lib. 5. Capi-
tular. c. 42.
Burchard. lib.
2. c. 179.

Ut nullus hospitium denegat iteranti. *Ex*
Concilio ad palatium Vernis.

CCCCXXI. Placuit nobis & nostris fidelibus ut Presbyteri suos parræchianos admoneant ut & ipsi hospitales, ut nulli iter facienti mansionem denegent, & ut omnis occasio rapinæ tollatur, nihil cariùs vendant transeuntibus nisi quanto in mercato vendere possunt. Quod si cariùs vendere voluerint, ad Presbyterum transeuntes hoc referant, & illius iussu cum humanitate eis vendant.

De eo qui Presbyterum inhonorat.
Vnde supra.

CCCCXXII. Si quis Presbyterum pro-

Burchard. lib.
2. c. 219.

A a

prium inhonorat, aut verbo aut facto contumeliam facit, tamdiu à liminibus Ecclesiæ arceatur quousque per condignam pœnitentiam satisfaciat. Ait enim Apostolus: *Presbyteri qui præsunt, duplici honore digni habeantur.* Item alibi dicit: *Obedite præpositis vestris, & Subjecti eis estote.* & cetera.

1. Tim. 5.

Hebr. 13.

Si quis contradicit Episcopo ne servi propter crimina virgis cædantur. *Ex Concilio ad sanctum Medardum.*

Concil. Suffon. 2. Act. 8. c. 9.

CCCCXXIII. Ut Missi nostri omnibus per singulas parrocias denuntient quia si Episcopus aut ministri Episcoporum pro criminibus colonos flagellaverint cum virgis, propter metum aliorum, ut ipsi criminosi corrigantur, cum tali discretione, sine ulla occasione indebita, sicut in synodo collocutum est, ut vel inviti pœnitentiam agant, ne æternaliter pereant. Si seniores ipsorum colonorum indignè tulerint, & aliquam vindictam exinde exercere voluerint, aut eosdem colonos, ne distringantur, contendere præsumperint, sciant quia & bannum nostrum componant, & simul cum excommunicatione ecclesiastica nostram harmiscaram durissimam sustinebunt.

De advenis. *Ex Concilio Karoli & Lotharij ad Valentianas, cap. x.*

Capitula Karoli Calvi tit. 12. c. 9.

CCCCXXIV. De advenis qui oppressione Nortmannorum vel Britannorum in partes istorum regnorum confugerunt, statuerunt seniores nostri ut à nullo reipublicæ mi-

nistro quamcunque violentiam vel oppressio-
nem aut exactionem patiantur; sed liceat eis
conductum suum quærere, donec pace reddita
aut ipsi redeant ad loca sua, aut seniores illo-
rum eos recipiant. Nullus autem eos inservire
presumat, eò quòd loco mercenarij apud ali-
quem manserint, nec censum aut tributum
exigere. Quòd si inventus fuerit ex reipublicæ
ministeris aut alius quilibet contra hoc pietatis
præceptum facere aut fecisse, bannum no-
strum exinde componat.

Unde suprâ.

CCCCXXV. Pervenit ad aures sacer-
dotum quòd profugi, qui paganorum manus
omnibus bonis amissis vix evaserunt, in regio-
nibus nostris à quibusdam injustè oppriman-
tur, & in servitum redigantur contra divinas
humanasque leges, cum Dominus per Pro-
phetam dicat: *Advenæ ne feceritis calumniam* Hierem. 7.
in loco hoc, & habitabo vobiscum. Et iterum:
Advenam non contristabis. & multa his similia. Exod. 22.
Tales igitur severiter corripiendi sunt, & de
manibus eorum advenæ eruendi, juxta quod
scriptum est: *Eripiens inopem de manu fortioris* Psal. 34.
ejus &c. Nam advenæ apud fratres suos, id
est, Christianos, mercenarij debent esse, non
servi. Si autem in servitum redigantur, quid
illis profuit paganorum manus effugisse, cum
captivitatis jugum & duræ servitutis non effu-
gerint? Et ideo contra hanc crudelitatem sa-
cerdotum debet pietas decertare, ne pro tam
immani malitia ira divina populum Christia-
num consumat.

A a ij

Ut justæ mensuræ sint. *Ex Capitulare
ad Pistas.*

Capitula Ka-
roli Calvi
tit. 31. c. 20.

CCCCXXVI. Ut Comites & omnes reipublicæ ministri seu ceteri fideles nostri provideant quatinus justus modius, & æquus sextarius, secundum sacram scripturam & Capitula prædecessorum nostrorum, in civitatibus & in vicis vel in villis ad vendendum & emendum fiat, & mensuram secundum antiquam consuetudinem de palatio nostro accipiant. Et si cui reputatum fuerit mensuram adulterasse, si liber homo est, aut sacramento secundum suam legem se expurget; aut si culpabilis invenitur, bannum nostrum persolvat, & à ministris reipublicæ tollatur quod cum injusta mensura vendere voluit. Si autem colono aut servo hoc reputatum fuerit, iudicio Dei se inde examinet; & si convictus fuerit, perdat rem, id est, hoc unde mensuram adulteratus est, insuper & nudo corio virgis cadatur. Et sive servus, sive liber, post legalem emendationem episcopale iudicium suscipiat, quia contra interdictum Dei fecit. Ait enim: *Æquus tibi sit modius, & sextarius æquus.* Et alibi: *Mensuram & mensuram odit Dominus.* Et item: *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram.* Quod peccatum inter illa capitalia peccata computatur de quibus Apostolus dicit quòd qui ea fecerit, cum hujusmodi nec cibum sumere Christiano licet. Similiter per civitates & vicos atque mercata ministri reipublicæ provideant ne illi qui panem & carnem per deneradas & vinum per sextarios vendunt,

Levit. 19.

Prov. 20.

Psal. 14.

1. Cor. 5.

mensuram adulterare possint ; sed quantos mensurabiles panes de justo modio in unaquaque civitate Episcopi vel Abbates à suis pistoribus recipiunt , tantos mensurabiles panes de eodem modio à pistoribus qui panem vendunt fieri faciant. Quòd si inventi fuerint mensuram adulterare vel minuere, & damnum sustineant, & virgis cædantur. Homines etiam quibus hoc commissum est ut provideant ne mensuræ minorentur. Si de perjurio quod juraverunt quòd hoc consentire non debuissent fuerint convicti , secundum legem puniantur, aut perdant manum , aut redimant , aut grave damnum sustineant , & postea ab Episcopo de perjurio publicam pœnitentiam accipiant.

De eadem re. *Ex Capitularium*
lib. III. cap. XC.

CCCCXXVII. Ut æquales mensuras & pondera æqualia omnes habeant sive in civitatibus sive in monasteriis ad dandum invicem , sive accipiendum , sicut in lege Domini præceptum habemus. [*Vide Burchard. lib. 19. c. 148.*]

Lib. 1. Capitular. c. 74.

De conspirationibus. *Ex Concilia*
Chalcedonensi.

CCCCXXVIII. Conjuracionis vel conspiracionis crimen etiam ab exteris legibus est omnino prohibitum. Multò magis hoc in Dei Ecclesia ne fiat admonere convenit. Si qui ergo Clerici vel monachi reperti fuerint conjurantes, aut conspirantes, aut insidias po-

Concil. Chalcedon. c. 18.

Burchard. lib.
10. c. 68.nentes Episcopis aut Clericis, gradu proprio
penitens abscedentur.De eadem re. *Ex Capitularium*
- lib. I. titulo XXVIII.Lib. I. Capi-
tular. c. 19.CCCCXXIX. Nec Clerici nec mona-
chi conspirationem vel infidias contra pasto-
rem suum faciant.De eadem re. *Ex Concilio ad Pistas.*Capitula Ka-
roli Calvi tit.
29. c. 4. pag.
276.CCCCXXX. Nos quoque Episcopi au-
toritate Dei & sacrorum canonum, sicut san-
cti Pontifices DCXXX. Chalcedonensis
Concilij conspirationem fieri prohibuerunt,
& sicut cetera Episcoporum Concilia hujus-
modi perniciofa facta vetuerunt, & nos pro-
hibemus. quia facientes illa per eorum judi-
cium, qui cum Deo jam in cælo regnant, &
à cœlesti Ecclesia & Christianorum societate
separati sunt, nisi per dignos pœnitentiæ fru-
ctus ad hoc redeant ut sanctæ Ecclesiæ pos-
sint readunari.De eadem re. *Ex Capitularium*
lib. III. cap. IX.Lib. 3. Capi-
tular. c. 9.
Lib. 1. Leg.
Longob. tit.
17. c. 11.CCCCXXXI. Conspiraciones verò
quicumque facere præsumpserint, & sacra-
mento quamcunque conspirationem firmave-
rint, triplici ratione judicentur. Primò, ut
ubicunque aliquod malum per hoc perpetra-
tum fuit, auctores facti interficiantur. Adju-
tores verò illorum singuli alter ab altero fla-
gellantur, & nares sibi invicem præcidant.
Ubi verò nihil mali perpetratum est, similiter

quidem inter se flagellentur, & capillos sibi vicissim detondeant. Si verò per dexteram conspiratio facta fuerit, si liberi sunt, aut jurent cum idoneis juratoribus; aut si hoc facere non possunt, suam legem componant. Si verò servi sunt, flagellentur.

De confratriis vel consortiis. *Ex Concilio Nannetensi.*

CCCCXXXII. De collectis vel confratriis, quas consortia vocant, sicut verbo monuimus, & nunc scriptis expressè præcipimus, ut tantum fiat quantum rectum ad auctoritatem & utilitatem atque ad salutem animæ pertinet. Ultrà autem nemo neque sacerdos neque fidelis quisquam in parrocchia nostra progredi audeat, id est, ut in omni obsequio religionis, videlicet in oblatione, in luminaribus, in orationibus mutuis, in exequiis defunctorum, in eleemosynis & ceteris pietatis officiis. Pastos autem & comestiones quas divina auctoritas vetat, ubi & gravedines & indebitæ exactiones & turpes ac inanes lætitiæ & rixæ sæpe etiam, sicut experti sumus, usque ad homicidia & odia & dissensiones accidere solent, adeo penitus interdiciamus ut qui contra hoc decretum agere præsumpserit, si Presbyter fuerit, vel quilibet Clericus, gradu privetur; si laicus est aut femina, ab Ecclesia usque ad satisfactionem separetur. Conventus autem talium confratrum, si necesse fuerit ut simul conveniant, aut fortè aliquis contra parem suum discordiam habue-

Aa iiij

Concil. Nannet. c. 15.
Hincmari Capitula tit. 1. c. 16.

rit, quem reconciliari necesse sit, & sine conventu Presbyterorum & ceterorum esse non possit, post peracta illa quæ Dei sunt & Christianæ religioni conveniunt, & post debitas admonitiones, si contigerit ut veræ caritatis & fraternæ invicem consolationis omnes ad refectionem conveniant, sic talia fieri permitimus, ut servata modestia & temperantia & sobrietate pacisque concordia, sicut decet fratres, omnia in ædificationem fraternitatis & laudem & gloriam Dei & gratiarum actiones fiant. Et hoc omnino caveatur quod Salvator ait: *Videte ne graventur corda vestra in crapula & ebrietate.* Qui voluerint, eulogias à Presbytero accipiant; & panem tantum frangentes, singuli singulos biberes accipiant, & nihil ampliùs contingere præsumant. Et sic unusquisque ad sua cum benedictione Domini redeat.

Lys. 21.

Ut si Presbyter defunctus fuerit, vicinus Presbyter apud seniore[m] secularem nequaquam Ecclesiam obtineat. *Ex eodem.*

Concil. Nannet. c. 16.
Hincmari Capitula tit. 2.
c. 17.
Burchard. lib. 3. c. 229.

CCCCXXXIII. Ut si quilibet Presbyterorum defunctus fuerit, vicinus Presbyter apud secularem seniore[m] nulla precatione vel aliquo xenio Ecclesiam illam obtineat, quia titulus per se constans antea extitit, sed neque Capellam, sine consultu Episcopi. Quod si fecerit, definitam sententiam sibi prolatam suscipiat, sicuti de Episcopo canonica decrevit auctoritas, ut qui per ambitionem majorem civitatem appetierit, & illam perdat quam te-

Decreta Leon. l. c. 38.

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 377
nuit, & illam nequaquam obtineat quam usur-
pare tentavit.

De liquore in quo mus ceciderit.

Ex Pœnitentiâ.

CCCCXXXIV. Mus si ceciderit in li-
quorem, tollatur inde, & aspergatur aqua be-
nedicta, & sumatur. Si verò mortua fuerit in-
venta, abiciatur totus ille liquor. Quòd si mul-
tum est de liquore, purgetur ille liquor, & as-
pergatur aqua sancta, & sumatur, si necesse
est. Si in farina aut in lacte coagulato aut in
melle mus mortua invenitur, quod in circuitu
ejus est foras proiciatur, reliquum sumatur.

Si quis sepulcrum violaverit & cetera,

Vt supra.

CCCCXXXV. Si quis sepulcrum vio-
laverit, septem annos pœniteat, tres in pane
& aqua.

Si quis ligaturas fecerit, quod detestabile
est, tres annos pœniteat, unum ex his in pane
& aqua.

Si quis manducaverit morticinum aut ido-
lis immolatum, jejundet hebdomadas duode-
cim.

Si quis quodlibet membrum sibi volunta-
riè truncaverit, tres annos pœniteat, unum ex
his in pane & aqua.

Si quis usuras undecunque exegerit, simi-
liter pœniteat.

Si quis per violentiam aut quolibet ingenio
malo ordine res alienas invaserit aut tulerit, si-
militer pœniteat.

Si quis aliquem hominem malo ordine vendiderit, similiter pœniteat.

Si quis aream aut domum alterius voluntariè igne cremaverit, similiter pœniteat.

Si quis per iram aliquem percusserit, & sanguinem fuderit, aut debilem fecerit, quadraginta dies pœniteat in pane & aqua.

Si aliquis excommunicatus mortuus fuerit.

Vt supra.

Halitgar. lib.

6. c. 10.

Burchard. lib.

11. c. 51.

CCCCXXXVI. Si aliquis excommunicatus fuerit mortuus, qui jam sit confessus, & non occurrit venire ad sacerdotem, sed præoccupavit eum mors in domo aut in via, faciant pro eo parentes ejus oblationem ad altare, & dent redemptionem pro captivis.

De eo qui furatus fuerit per necessitatem.

Burchard. lib.

21. c. 56.

CCCCXXXVII. Si quis per necessitatem furatus fuerit cibaria vel vestem vel pecus per famem aut per nuditatem, pœniteat hebdomadas quatuor. Si reddiderit, non cogatur jejunare.

De redemptionis pretio.

Burchard. lib.

19. c. 22.

CCCCXXXVIII. Si quis fortè non potuerit jejunare, & habuerit unde possit redimere, si dives fuerit, pro septem hebdomadis det solidos viginti. Si non habuerit tantum unde dare possit, det solidos decem. Si autem multùm pauper fuerit, det solidos tres. Neminem verò conturbet quia jussimus dare solidos viginti aut minùs: quia, si dives fuerit, facilius est illi dare solidos viginti quàm pau-

peri solidos tres. Sed adtendat unusquisque
cui dare debeat, sive pro redemptione capti-
vorum, sive supra sanctum altare, sive Dei
servis, seu pauperibus in eleemosyna.

Quid pro uno mense agendum sit.

Vnde supra.

CCCCXXXIX. Pro uno mense quod Burchard. lib. 19. c. 19.
in pane & in aqua pœnitere debet aliquis,
psalmos decantet mille CC. genu flexo; & si
non genu flexo, mille DCLXXX. Et om-
ni die, si vult, & abstinere non potest, refi-
ciat ad sextam; nisi feria quarta & sexta jeju-
net usque ad Nonam. carnem & vinum non
sumat. Reliqua percipiat.

Quid pro una hebdomada.

Vt supra.

CCCCXL. Pro una hebdomada psalmos Burchard. lib. 19. c. 18.
CCC. genua flectendo decantet, aut in uno
loco per ordinem psallat.

Quid pro uno anno.

CCCCXLI. Qui verò psalmos non no- Burchard. lib. 19. c. 20.
vit, & jejunare non potest, pro uno anno
quod jejunare debet in pane & aqua, det in
eleemosyna viginti sex solidos, & in unaqua-
que hebdomada diem unum jejunet usque ad
Nonam, id est, feriam quartam, & alium, id
est, feriam sextam, usque ad vesperam. Et in
tres quadragesimas quantum sumit penset, &
medietatem tribuat in eleemosyna.

Item de pretio unius anni.

CCCCXLII. Primo anno quidam permiserunt triduanas quatuor, alij duodecim triduanas, id est, semel in mense uno. Quidam dixerunt triduanas agere in verberibus & vigiliis insistendo triduum.

De redemptione unius diei.

CCCCXLIII. Pretium autem unius diei id est agapen duorum vel trium pauperum, sive unum denarium. Alij totum psalterium in æstate, in hyeme verò & in verno vel in autumno psalmos quinquaginta. Quidam iudicaverunt duodecim plagas vel percussiones.

Item de redemptione unius diei.

CCCCXLIV. Qui itaque hoc quod in Pœnitentiale scriptum est implere potuerit, agat Deo gratias. Qui autem non potuerit adimplere, consilium damus per misericordiam Dei. Inprimis pro uno die in pane & aqua quinquaginta psalmos cantet genu flexo, aut stando in uno loco septuaginta decantet, aut unum denarium det, aut tres pauperes pascat. Quidam dicunt quinquaginta percussiones vel quinquaginta psalmos pro uno die in autumno, hyeme vel verno centum percussiones vel psalmos quinquaginta, in æstate psalterium unum vel percussiones centum.

Item de redemptione trium annorum.

Burchard. lib.
19. c. 23.

CCCCXLV. Qui non potest sic agere

pœnitentiam ut superiùs diximus, in primo anno eroget in eleemosyna solidos viginti sex, in secundo viginti, in tertio octodecim, hoc est, solidos sexaginta quatuor. Potentes homines faciant pro culpis suis quod Zachæus fecit. Ait enim ad Dominum: *Domine, omnium bonorum meorum dimidium do pauperibus; & si aliquid injustè abstuli, in quadruplum restituo.* Et de mancipiis suis aliquos dimittant liberos, & captivos redimant, & in se peccantibus ex corde dimittant. Et qui illicita commisit, etiam à licitis se abstineat, & corpus affligat jejuniis, vigiliis, & crebris orationibus. Caro enim læta nos ad culpam traxit, afflictæ reducit ad veniam.

Quomodo possum pœnitentiam septem annorum pœnitere. *Ex dictis sancti Bonifacii Episcopi.*

CCCCXLVI. Triduana una pro triginta diebus & cantatio psalmodiarum centum viginti. Pro uno die psalmi quinquaginta, & quinque *Pater noster*. Pro tribus diebus psalterium unum, & quindecim *Pater noster*. Item pro uno die tribus vicibus *Beati immaculati*, & sex *Miserere mei Deus*, & septuaginta vices prosternat se in terram, & per singulas *Pater noster* dicat. Item si nescit psalmos, pro uno die prosternat se centum vicibus in terram, & per singulas dicat *Miserere mei Deus*, & *Dimitte, Domine, peccata mea*. Cantatio unius Missæ potest redimere duodecim dies, decem Missæ, quatuor menses, viginti Missæ, novem menses, triginta Missæ, duodecim

382 REGINONIS LIB. II.
mensis. Pro hebdomada una trecenti psalmi
genu flexo decantentur. Qui psalmos nescit,
& jejunare non potest, quantum cotidie sumit
penet, & medietatem tribuat in elemosyna.

Ecce diversorum patrum diversas opinio-
nes de remediis peccatorum vel de leviganda
pœnitentia in ordine posuimus, in arbitrio
prudens sacerdotis relinquentes quid salu-
brius & utilius animæ pœnitenti esse de-
cernat.

